

**CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.**

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

OPERA

EIUSDEM NIEBUHRII, IMM. BEKKERI, L. SCHOPENI, G. ET

L. DINDORFIORUM ALIORUMQUE PHILOGORUM

PARATA.

11

PARS XI.

LEO DIACONUS.

**VARIJ LIBELLI QUI NICEPHORI PHOCAE ET IOANNIS
TZIMISCIS HISTORIAM ILLUSTRANT.**

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXVIII.

ΠΕΡΙ

ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

INDEX CAPITUM.

α'. Περὶ βεγλῶν, καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἑκάστη διίστασθαι.

β'. Περὶ τῶν καμινοβηγλιῶν καὶ κατασκύσεων.

γ'. Περὶ κινήσεως ἐχθρῶν, καὶ τοῦ προκατασχεθῆναι τὰς δυσχωρίας.

δ'. Περὶ τοῦ ποιῆσθαι λάθρα τὰς κατα τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις, καὶ περὶ τοῦ προσυπαντῆν τοὺς πολεμίους πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας.

ε'. Περὶ προκατασχέσεως ὑδάτων ἐν τοῖς στενώμασιν ὄντων.

ς'. Περὶ παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων, καὶ στοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητος.

ζ'. Περὶ συναθροίσεως καὶ κινήσεως φασσάτου, καὶ περὶ τοῦ, παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσερχέσθαι καὶ κατασκοπεῖν.

η'. Περὶ παραμονῆς φασσάτου, καὶ ἀκολουθήσεως.

θ'. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου, καὶ ἀκολουθήσεως.

ι'. Περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κούρσου, καὶ τοῦ λαοῦ ὀπισθεν ἐκκλινομένου.

ια'. Περὶ τοῦ ἐνθεν κἀκεῖθεν ἴστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς δυσχωρίαις.

4. καὶ abest ex cod. 2437.

I. De excubiis, et quo intervallo aliae ab' aliis esse debeant.

II. De custodiis itinerum et de exploratoribus.

III. De motu hostium, et quo pacto angustiae praeeoccupandae sint.

IV. Quo pacto insidiae clam hostibus faciendae sint, et quemadmodum adversariis occurrendum sit domum redeuntibus.

V. De aquarum in angustiiis praeeoccupatione.

VI. De consecrando equestri agmine, quod praedatum incurrat, et quo pacto numerum militum eius inire possit.

VII. De contractione et motu exercitus, et de eo, ut mercatoribus permittatur intrare hostium fines ac speculari.

VIII. De ratione observandi atque insequendi exercitum.

IX. De motu manus praedatoriae, et de insecutione.

X. De seiunctione manus praedatoriae, deque peditatu a tergo subsequente.

XI. In angustiiis peditatum ad utrumque latus viae stare oportere.

ιβ. Περὶ ἀθρόας ἐξιλεύσεως τῶν πολεμίων, πρὸ τοῦ τὰ Ῥωμαῖκα ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα.

ιγ'. Περὶ τοῦ ἐνδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μινσουρατόρων ἐν τοῖς ἀπλήκτοις.

ιδ'. Περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἰσπίων ἀπὸ τῶν περῶν, ὅδοι πορούντων ὁμοῦ.

ιε'. Περὶ ἀσφαλείας.

ις'. Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

ιζ'. Περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων πρὸς χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκρημάτων παρασκευῆς.

ιη'. Περὶ τοῦ, πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολεμίων παραδρομὴν ποιῆσαι.

ιθ'. Περὶ καταστάσεως, καὶ ἐξοπλίσεως, καὶ γυμνασίας στρατοῦ.

ια'. Περὶ τῶν ἐγχρονιζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα ὁ ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπέλθῃ.

ιβ'. Περὶ πολιορκίας κάστρου.

ικβ'. Περὶ διαχωρισμοῦ λαοῦ τῶν ἡμισίων πολεμίων, ἢ καὶ τοῦ τρίτου μέρους.

ικγ'. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων, καὶ κατασχίσεως ἀλεισοῦρας.

ικδ'. Περὶ νυκτοπολέμου.

ικε'. Περὶ ἐτέρας κατασχίσεως ὁδοῦ, τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυσχερίαν ἀποτελοῦσης.

XII. De subita incursione hostium, antequam Romanae copiae cogi possint.

XIII. De insidiis, quae contra mensuratores, quos vocamus, in castrorum locis fiant.

XIV. De discessu equitum a peditatu, quocum iter fecerant.

XV. De cautione.

XVI. De submovendis impedimentis.

XVII. De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus, et de ratione per insidias bellandi.

XVIII. De eo, quando oportet duces bipartito hostes insequi.

XIX. De statu, armatura et exercitatione militum.

XX. De adversariis, si diutius in regione nostra morantur, ut exercitus noster in illorum fines transeat.

XXI. De obsidione oppidi.

XXII. De separatione dimidiae, vel etiam tertiae partis copiarum hostilium.

XXIII. De discessu hostium, et claustrorum occupatione.

XXIV. De dimicatione nocturna.

XXV. De alio modo occupandi viam, quae in descensu difficultatem habet.

ΠΕΡΙ
ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΤΟΥ ΚΤΡΟΥ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

DE
VELITATIONE BELLICA
DOMINI
NICEPHORI AUGUSTI.

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν .

Τὴν τῆς παραδρομῆς μέθοδον παραδοῦναι βουλόμενοι, εἰ τάχα In codice A, hoc est in cod. 2437, Fol. 373 r. P. 117
καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ χρειώδης ἐστὶν εἰς τὰ τῆς ἕω μέ-
ρη, ἅτε Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τὸ πολὺ τῆς κατ'
ἡμῶν δυνάμεως καὶ ἰσχύος τῶν τοῦ Ἰσμαὴλ ἐγόνων ἀμβλύνα-
5.τος, καὶ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀναχαιτίσαντος· ἀλλ' οὖν, ἵνα μὴ
τὴν λήθη καὶ ἄγνοιαν ἐπεισαγαγῶν ὁ χρόνος φθείρῃ τὸ ταύτης

2. χρειώδης. Lambecini Commentar. Bibl. Caes. VII. col. 432. B.
χρειώδης.

Π Ρ Α Ε Φ Α Τ Ι Ο .

Cum propositum nobis sit rationem tradere, qua hostes bello observandi sint, tametsi id fortasse in praesentia minus necessarium in Orientis partibus est, quod Christus, verus Deus noster, infensa nobis vi ac potentia filiorum Ismaël maiore ex parte fracta, incursum eorum repressit: tamen, ne temporis longinquitas, oblivionem atque ignorantiam afficiens, tolleret

P. 118 ἐπωφελές καὶ ἐξαφανίσει, δεῖν ᾠθήθημεν γραφῆ παραδοῦναι ταύτην ἔν, εἴ ποτε ταύτης δεήσει Χριστιανοῖς, καιροῦ τινος πρὸς τὸ μέλλον καλοῦντος, ἔτοιμός ἐστι συνεργὸς ἀγαθῇ τῷ τε κοινῷ παντί, καὶ τοῖς αὐτὴν μεταχειριζομένοις. ἡμεῖς γοῦν ταύτην οὐ μονοτονῶ ἀκοῇ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ πειρὰν τινα παρ' αὐτῆς 5 ἐδιδάχθημεν· τὸ μὲν, αὐτοὺς σχόντες διδασκάλους καὶ παιδευτὰς τοὺς ταύτην, σχεδὸν εἰπεῖν, ἔφευρόντας τὴν μέθοδον· τὸ δὲ, καὶ αὐτοὶ μόνον ταύτην χρῆσάμενοι, καὶ πειρὰν αὐτῆς ἐγκολπώσάμενοι τινα, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτόν. αὕτη τοίνυν κατὰ τοῦτο ἔχει τὸ χρήσιμον, ὅτι περ, οἱ ταύτην μετήλθουσαν, μετ' ὀλίγου 10 Βμαχίμων λαοῦ μέγιστα καὶ ἀξιωμακόμενα ἐξετέλειον ἔργα. καὶ γὰρ, ὅτινα μὴ κατορθῶσαι ἴσχυεν ἢ ἐτόλμησεν ἡ Ῥωμαίων σύμπασα στρατιὰ, ὅτε τὰ τῶν Κιλικίων καὶ τοῦ Χαμβδᾶ ἠκμαζεν, εἰς ἐπίστα τῶν ἀρίστων στρατηγῶν, σὺν μόνῳ τῷ τοῦ ἐπ' αὐτὸν θέματος λαῶ, φρονίμως καὶ ἐμπείρως τοὺς πολεμίλους ἐπιτηδεύσα- 15 μενος, καὶ συνειτῶς διατεθεῖς καὶ στρατηγήσας, ἀπήρτισε. τοῦτο δὲ φάμεν, οὐχ ὅτι τοῦ πλείονος τὸ ὀλίγον προκρίνομεν μάχιμον· οὐδ' ὅτι ταύτην ἐξαίρομεν τῶν λοιπῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς τακτικῆς· ἀλλ' ὅτι στρατηγῶν τοῖς ἀρίστοις αὕτη συνεργὸς ἀρίστη καθέστηκεν· ἔν, ὅτε μὴ κατὰ πρόσωπον τοῖς 20 Cπολεμίοις ἀντιτάττεσθαι δύνανται, ταύτη τῇ μεθόδῳ χρώμενοι,

1. ἐπωφελές. Hactenus fragmentum libri apud Lambecium. 3. ἐστι. Scribendum omnino ἦ· sed eiusmodi soloecismi toto illo libello tam frequentes sunt, ut otiosorum esset notare singulos. Quam animadversionem moneo in similia loca omnia aequè valere. 8. ταύτην cod. 10. ὅτι περ ταύτην codd.

usum eius ac deleret, ideirco scripto tradendam eam existimavimus: ut, si unquam eius egerent Christiani, flagitante futuri temporis necessitate, quasi quaedam fortis adiutrix cum reipublicae universae, tum maxime observatoribus eius praesto esset. Eam enim nos non modo auditione percipimus, verum experientia etiam in ea sumus eruditi: illud quidem, quia praecipitores ac magistros eos nacti sumus, qui istam belligerandi viam, prope dicam, aperuerunt: hoc, quod ipsi nostro arbitrio eam persequentibus, aliquem eius usum, quantum quidem in nobis fuit, contraximus. Proficit autem plurimum ad illud, quod, qui eam tenuerint, cum exiguo armorum numero res maximas memoriaeque dignas confecerunt. Etenim, quae exsequi neque potuit neque conatus est universus Romanorum exercitus contra firmissimas tunc Cilicum et Chamdani opes, ea unus interdum ex praestantissimis ducibus, cum solis suae provinciae copiis, hostes prudenter ac scite aggressus, bello intelligenter instructo atque administrato, confecit. Tametsi non ideo id dicimus, quod magnis copiis exiguas praefereudas esse putamus: neque ut hanc bellandi viam praeter reliqua commenta militaria et inventa extollamus: verum quia optimorum ducum optima adiutrix existit: ut, quando recta fronte obistere hostibus

ἀβλαβεῖς τε ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν συντηροῖεν χώραν. ταύτην Βάρδας ὁ μακαρίτης Καῖσαρ, ὅσα ἐμὲ γνωσκέειν, εἰς ἄκρον κατώρθωσε, καὶ παντελῶς ἀφανισθεῖσαν ἀνευέωσατο (ἵνα μὴ τοὺς παλαιούς τῶν στρατηγῶν ἀπαριθμῶ καθ' ἕκαστον, μόνους δὲ β τοὺς πᾶσι γνωρίμους καὶ καθ' ἡμᾶς)· ὃς ἐν τοῖς γειτονοῦσι τῇ Τυροσῶ θέμασι, τῇ τε Καππαδοκίᾳ καὶ τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῶν, μυριάκις τὰς τῶν Τυροσίων καὶ λοιπῶν Κιλικίων δυνάμεις ἐτραυμάτισε, καὶ μέγιστα κατ' αὐτῶν ἀνεστήσατο τρόπαια. παρ' οὗ καὶ ἡμεῖς ταύτην γυμνασθέντες τὴν μέθοδον, τὴν ταύτης κἄν **D** 10 ποσῶς παρελήφαμεν πείραν. πρὸς τούτῳ καὶ Κωνσταντῖνος Πατρικίος, ὃ Μελεΐνός ἐπικλήσις, χρόνους πλείστους Καππαδοκῶν στρατηγῆσιν καὶ ταύτην συνεργὸν ἔχων, οὐκ ἐλάχιστα ἀπειργάσατο κατορθώματα. σὺν τούτοις καὶ ὁ κύρις Νικηφόρος, ὁ ἀοιδίμος βασιλεὺς, ταύτην ἄκρως μετέηλθεν· ὃς δῆπου στρατηγῶν, 15 καὶ ταύτην χρώμενος, πάμπολλα καὶ ἀξιώγαστα ἔργα πεποίηκε. μυριάκις, ὡς εἰπεῖν, τοὺς πολεμίους τρεψάμενος, καὶ μέγιστα τούτων στρατεύματα κατακόψας. οὗ τὰς ἀριστείας, καθ' ὃν ἐστρατήγει καιρὸν, συγγράφειν ἢ ἀπαριθμεῖσθαι, ὀχληρὸν ἔσται **P. 119** τοῖς ἐντυγχάνουσι, διὰ τε τὸ ὑπερβάλλον πλήθος, καὶ τὸ παρὰ πολ-

1. Fort. ἀβλαβεῖς ἑαυτοὺς τε. χώραν. Haec item apud Lambecium Comment. VII. 433 — 435. cod. Vindobonensi philosophico CXI, cum differentia tamen aliqua lectionis hic enotata. Post ταύτην Lambecius addit τὴν μέθοδον. 4. παλαιούς. Lambecius col. 434. omititit παλαιούς, perperam, opinor. 5. Fort. καὶ τοὺς καθ'. Tametsi neque ullus nostrorum codd. variet, neque, ut ex Lambecio col. 434. video, Vindobonensis. 6. θέμασι. Lambecius l. c. male, θέματι, et paulo post, τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῶ. 19. παρὰ πολλῶν. Lambecius πᾶσα πολλῶν· quod iam et Kollarus correxit edit. altera Comment. VII. 434. C. et Cotelarius, Ecclesiae Graecae Monument. III. 534. C.

non possent, sese suosque fines, hac disciplina usi, incolumes servarent. Eandem, quantum ego perspicio, mirabiliter locupletavit, prorsusque obsoletam renovavit Divus Bardas Caesar (ne sigillatim priscos duces, verum eos duntaxat enumerem, qui nostra memoria omnibus innotuerunt): qui in provinciis Tarsis finitimis, Cappadocia et Anatolico, copiis praefectus, Tarsensium reliquorumque Cilicum vires saepenumero contudit, maximaque de illis constituit trophaea. Ab eodem nos quoque hac disciplina eruditi, usum eius, quantum is cunque est, percepimus. Fuit etiam Constantinus Patricius, cognomento Meleinus, qui, complures annos copiis Cappadocum praepositus, ea adiutrice felicissime non pauca gessit. Praeter hos item dominus noster Nicephorus, immortalis memoriae princeps, eam mirifice coluit: qui cum exercitibus praeeset, illa usus, plurima eaque admiranda facinora effecit, hostes sexcenties, ut sic dicam, fudit, maximas eorum copias concidit. Cuius gloriosa facta, tunc cum militiam moderaretur, si scriptura persequi aut enumerare vellem, putidum id esset legentibus, tum propter multitudinem eorum infinitam, tum quia

λων γενώσκεισθαι. ὅς ταύτην ἔργῳ μεμαθηκώς εὐχρηστον ὄσαν, ἐγγράφως πρὸς κοινὴν λυσιτέλειαν, πῶς δεῖ χρῆσθαι ταύτῃ, ἐξέθετο· κάμοι παρηγγύησι, καὶ ὅσον ὁλόν τε ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς συγγράψαι, καὶ παραδοῦναι τοῖς μεθεξῆς. μὴ μόνον δὲ
 Fol. 874 r. περὶ ταύτης τῆς τῆ ἔξω προσηκούσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῆ ἐσπέρας
 ὠφελίμου καθιστηκυίας· διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πλεῖστά τε στρατηγήσαι, καὶ πείραν, ὅσον ὁλόν τε ἦν, φύσει τῇ ἡμετέρα ἀθροῖσαι. ἀλλὰ περὶ ἐκείνης μὲν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρήσεται· νυνὶ δὲ σκοπὸς ἡμῶν
 B περὶ τῆς ἐτέρας διαλαβεῖν. ὅθεν καὶ τὴν ἐκείνου τηρῶν ἐντολήν, συνεργῶ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι χρώμενος, ἥτις ἐν ἅπασιν συνεπι-
 λαμβάνεται τοῖς καλοῖς, ὧδέ πως ἀπάρχομαι τῆς ὑποθέσεως.

ΚΕΘ. α'. Περὶ βεγλῶν, καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἐκαστὴ διαστάσθαι.

Provinciae
 limitaneae.
 P. 120
 Τὸς τῶν μεγάλων καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους, καὶ ἐπὶ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισοῦρας ἔχοντας, πάσῃ μηχανῇ, καὶ προθέσει, καὶ ἀγρόνῳ ἐπιμελεῖα
 B προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι, τὰς τῶν Ῥωμαίων χώρας 15 διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρέαστους, βεγλάτορας ἐπιστῶντας ῥωμαλλέους καὶ ἐπιτηδείους, καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους. καὶ εἰ μὲν ὄρη εἰσὶν ὑψηλὰ καὶ δύσ-

2. χρῆσθαι. Lambecius col. 435. A. χρῆσαι. 4. μεθεξῆς. Lambecius καθεξῆς. 5. ἐσπέρας. Lambecius loc. cit. ἐσπέρας. 6. διὰ τό. Hactenus Lambecius Commentar. de Biblioth. Caesar. VII. 435.

apud multos sunt pervulgata. Imperator autem, usa odoctus, perutilem esse disciplinam illam, et ipse, quemadmodum esset illa utendum, communis utilitatis causa scripto exposuit: et mihi mandavit, ut compositum quam accuratissime possem de eadem re commentarium posteris relinquerem. Neque solum de hac, quem ad finem Orienti conveniat, verum etiam de illa, quae in Occidentis partibus usui sit: quod ibi copius plurimum praefui, earumque rerum peritiam, quoad facultas tulit, animo collegi. Sed de hac separatim et alias dicetur: nunc de altera disserere nobis propositum. Proinde satis faciens principis mandato, adiutrice usus gratia divina, quae ad omnia bona expetenda assumi debet, in hunc modum dicere ingrediar de argumento nostro.

CAP. I. De excubiis, et quo intervallo aliae ab aliis esse debeant.

Qui magnarum et limitanearum provinciarum curam gerunt, in suae ditione fauces montium habent, omni ratione, consilio, diligentia indefessa studere operamque adhibere debent, ut fines Romanos sartos tectos ab incursione hostium conservent, excubitoresque disponant valentes, idoneos, itinerum apprime gnaros. Si alta atque impedita iuga ditionem no-

βατα διορίζοντα τὴν πολεμίαν, ἐν τούτοις τὰς βίβλας ἵστασθαι·
 ἀπέχειν δὲ τὰς στάσεις τῶν βεγλατόρων ἄχρι μιλίων γ' ἢ δ'. καὶ
 ἦνται τοὺς ἐχθροὺς ἐξερχομένους θεάσονται, δρομαίως ἀπέρ-
 χισθαι εἰς τὸ ἕτερον στασίδιον, καὶ ἀπαγγέλλειν ἃ ἐθέασαντο,
 5 κακείνους πάλιν πρὸς τὸ ἕτερον στασίδιον σπουδῇ πολλῇ· καὶ
 οὕτω καθέξει μὴνύεσθαι τὰ τῶν καβαλλαρίων στασίδια εἰς τοὺς C
 ἐφωμάλους τόπους ἰστάμενα, καὶ δι' αὐτῶν ἀναμανθάνειν τὸν
 στρατηγὸν τὴν τῶν ἐθνῶν ἐφοδον. καρτερεῖν δὲ αὐτοὺς ἡμέρας
 πεντεκαίδεκα ἐν τῇ τῶν ὁδῶν φυλακῇ, ἐπιφερομένους καὶ τὴν διαφ-
 10 κούσαν αὐτοῖς τροφήν τῶν αὐτῶν ἡμερῶν· εἰδ' οὕτως ἀπέρχε-
 σθαι ἑτέρους εἰς τὴν τούτων ὑπαλλαγὴν, καλῶς ἀδουμιαζόμε-
 νους καὶ εὐτρεπιζόμενους παρὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ σῶους καὶ
 ἀνελλιπεῖς κατὰ τὸν τυπωθέντι ἀριθμὸν ἀποστελλομένους, καὶ
 μὴ δι' αἰσχρὸν κέρδος οἴκοι καθέξασθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐ-
 15 τῶν λαθῶσιν. ἔξεισι δὲ τοὺς βεγλάτορας ἀφορᾶν, ἐν οἷς ἄπλη-
 κτα τῶν πολεμίων ἀρμόζει γίνεσθαι, ἐν οἷς ὕδωρ ἐστὶ διαρκές, D
 καὶ τόπος ἐφωμάλος· ἑτέρους δὲ βλέπειν, ἐν οἷς ἡ ὁδὸς ἀποτε-
 λεῖ στένωμα· ἄλλους δὲ, ὅπου ποταμὸς ὑπάρχει δυσπέρατος.
 καὶ τούτων οὕτως ἀσφαλῶς φυλαττόντων, οὐ δυνήσονται οἱ
 20 πολέμιοι λάθρα ποιήσασθαι τὴν ἐξέλευσιν. ἀποστέλλειν τε πι-
 στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμπειροτάτους, τοῦ ἐφορᾶν αὐτοὺς, εἴ
 γε καλῶς καὶ ἀγρόνως τὰ κατατόπια αὐτῶν διαφυλάττουσι. καὶ
 οἱ τυπωθέντες βεγλάτορες σῶοι τῷ ἀριθμῷ καὶ μὴ ἑλλιπεῖς ἀπέρ-
 χωνται, καὶ μὴ καταλιμπάνωσι τὰς στάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς βλε- P. 121

6. εἰς τοὺς ἐφ' ὁμαλοὺς cod. Sed vid. D. lin. 2. 17. ἀποτελεῖ]
 ἀποστελεῖ cod. ἀποστέλλει alii.

stram a barbaria disternant, in illis debent excubiae collocari, stationes
 autem excubitorum distare inter se ad millia passuum terna aut quaterna.
 Si adversarios progredientes conspiciunt, cursim relati ad proximam statio-
 nem, nuncient quae viderint; haec statio cum magna celeritate proximae
 idem significet: itaque deinceps rem renuncient equestribus custodiae, in lo-
 cis planis subsidiantibus, per quas dux de barbarorum adventu certior fiat.
 Excubitores permanere dies quindecim in viarum custodia convenit, ferreque
 secum quantum sat fuerit in hos dies cibaria: dein ad hos commutandos
 succedant alii, recte censiti atque instructi a praefectis, ut integri pleni-
 que iuxta album praescriptum adsint, neque praefecti ob turpe compendium do-
 mi eos residere sinant. Possunt item excubitores dispicere, quae loca ad
 castra hostium facienda apta sint, aquatione copiosa, loco propatulo: alii
 explerare, ubi iter efficit angustias: alii, ubi flumen transitu difficile subit.
 Qui ubi recte custodiunt, non poterunt hostes latenter eruptionem facere.
 Ad haec mittere oportet certos peritissimosque homines, qui speculentur, an
 recte atque vigilantur stationes suas custodiant. Designati autem excubi-
 tores integro numero discedant, ita ut nullus deest, neque relinquant loca,

πειν και φυλάττειν τὰς ὁδοὺς ἐτάχθησαν, μήτε χροῖζεν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν στασιδίοις, ἀλλ' ἐναλλάσσειν τοὺς τόπους και ἀλλαχού μεταβαίνειν· ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐγχοῖζοντες τοῖς αὐτοῖς τόποις, διαγινωσκόμενοι εὐάλωτοι γίνωνται τοῖς ἐχθροῖς.

Fol. 375 r.

ΚΕΦ. β. Περὶ τῶν καμινοβιγλιων και κατασιόπων.

Ἀναγκαῖα δὲ ἡ τῶν καμινοβιγλατόρων ὑπάρχει ὠφελεια· και 5
 Βχρη τὸν στρατηγὸν και τούτων πολλὴν ποιῆσαι τὴν ἐπιμελειαν, και ἐν ἐπιτηδείοις τόποις ἐφιστᾶν τὰ καμινοβιγλια· ὅπως, ἡνίκα κινήσι τῶν ἐχθρῶν γένηται, και οἱ βιγλάτορες ταύτης αἰσθῶνται διὰ τῶν καμινοβιγλιων, και ὁ στρατηγὸς τὴν ἐξέλευσιν τῶν ἐχθρῶν προγινώσκη, και ποῖαν ὁδὸν ἐξελεῖν μέλλουσι· και αἱ 10
 χῶραι, δι' αὐτῶν τε και τῶν ἐκσπηλατόρων καταμηνύμεναι, τοῖς ὀχυρώμασι καταφεύγωσι, και τὰ τούτων θρέμματα. ἐν
 Armenii ma- δὲ ταῖς ἕκραις τῶν Ἀρμενιακῶν θεμάτων, ἐπεὶ οἱ Ἀρμένιοι οὐ
 le excubant. καλῶς οὐδὲ ἀσφαλῶς τὴν τῶν βιγλιῶν ἐκτελοῦσι δουλειαν, ὀφει-
 C λόμενόν ἐστι φυλάττεσθαι τὸν ἀπὸ παλαιοῦ κρατήσαντα τύπον 15
 ἐν ταῖς βιγλαις τῶν Ἀρμενίων· και ἀνθρώπους ἐπιλέγεσθαι και ἀπογράφεσθαι ἐπιτηδείους, λαμβάνοντας μισθὸν ἀπὸ τοῦ στρα-
 τοῦ ἐπισωρευόμενον, ὑπὲρ ὧν ὁ τοιοῦτος στρατὸς τῇ τῶν βιγλιῶν λειτουργίᾳ ὑπηρετεῖν ὀφείλει· ὡσαύτως και ἀνῶνας ἐκάστῳ μηνὶ τὴν τετυπωμένην· και ὅπαλλάττειν αὐτοὺς καθ' ἕναστον 20
 μῆνα, και δι' αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ἐν αἷς οἱ πολέμοι ἐξέρχονται; φυλάττειν ἀσφαλῶς. ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ μισθοῦ και

2. αὐτῶν] Fort. αὐτοῖς.

unde speculari atque obsidere itinera iussu sint, neque in iisdem stationibus permaneant, sed mutent subinde locum alioque demigrent: ne, propter diuturniorem in eodem statu commorationem notati, ab hostibus facile capi possint.

CAP. II. De custodiis itinerum et de exploratoribus.

Necessarius autem est custodum itinerum usus: et debet dux in his quoque magnam diligentiam adhibere, custodiasque viarum locis idoneis disponere: ut, quando motus hostium fit, per itinera custodes hac de re et excubitores certiores fiant, et dux cum exiisse hostes, tum qua via irrupturi sint, praecognoscat: neque minus pagana plebs, a custodibus expilatoribusque admonita, in loca munita cum pecoribus perfugiat. In limite provinciarum Armeniae, quandoquidem Armenii neque rite neque fideliter excubitoria militia perfunguntur, convenit tenere consuetudinem antiquitus in Armenia vigiliis institutam: ut deligantur conscribanturque homines idonei, qui stipendium a militibus collatum accipiant, propter operam, quam exercitibus in excubiis agendis ponere debuisset: item ut quolibet mense annonam constitutam capiant, singulisque mensibus commutentur, et itinera, quibus hostes erumpunt, recte custodiant. Sed quia ne illi quidem, ut Ar-

ἀνόντας, Ἀρμένιοι ὄντες, καλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ἐπηρετοῦσι δουλείαν, ἀπὸ τῶν ἀποστελλομένων κατασκόπων χρῆ τὰς κινήσεις τῶν φουσαίων ἀναμανθάνειν, καὶ τραπεζίτας ἐπιλέγεσθαι γεν-
 5 ταιούς καὶ ἀνδρείους, οὓς οἱ Ἀρμένιοι τασιναρίους καλοῦσι, καὶ ἔν μαιτρικίοις ἀπογράφεσθαι, καὶ ἀρχηγὸς αὐτοῖς ἐπιστᾶν, οἷς, πρὸς τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ πολλῇ ἐμπειρίᾳ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τῆς *Fol. 875 v.*
 Συρίας χωρῶν πρόσεσι· καὶ τούτους διηλεκτικῶς ἀποστέλλειν, τοῦ κατέρχεσθαι εἰς τὰς τῶν πολεμίων χώρας, καὶ καινοτομεῖν αὐτὰς καὶ βλάπτειν· καὶ εἴ που δυναθῶσι, τινὰς κατασχῶν τῶν
 10 πολεμίων, καὶ πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν διέποντα στρατηγὸν ἀποκομίζειν, ὅπως δι' αὐτῶν τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις καὶ βουλάς ἀναμανθάνῃ.

ΚΕΦ. γ'. Περὶ κινήσεως ἐχθρῶν, καὶ τοῦ προκατασχεθῆναι τὰς *P. 122*
 δυσχωρίας.

Ἀναδιδασκόμενος δὲ ὁ στρατηγὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις, ὀφείλει καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον λαὸν ἐπισυνάγειν καὶ ἐξοπλίζειν, καὶ
 15 πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, καὶ τὸ πεζικὸν ἕπαν ἐπισυνάγειν ἐπὶ τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν ὁρμήσουσιν οἱ πολέμιοι ἐξελθεῖν. καὶ εἰ μὲν μετ' ὀλίγης δυνάμεως τοὺς ἐχθροὺς ἐξέρχεσθαι ἀναμάθῃ, Β
 σπενσάτω προσπυαντῆσαι αὐτοῖς, καὶ καταπολεμῆσαι μετὰ τοῦ πεζικοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἰππέων, εἴ γε τὸ τῶν πεζῶν στράτευμα
 20 συναγαγεῖν καὶ συστήσαι δεδύνηται. καὶ ἐπεὶ εἰς τὰ στενώματα καὶ τὰς δυσχωρίας ἐπιτηδειότερός ἐστιν ὁ μετὰ τῶν πεζῶν πόλε-

4. τασιναρίους. *Infra 126. D. τὰ τασινάκια.* 8. καινοτομεῖν. *Leg. κροτομεῖν α. κροποτομεῖν. Cod. suppl. καινοτομεῖν.*

menii, acceptis stipendiis et annonis, excubitoriam militiam recte administrant, oportet ex indicibus dimissis motus exercituum sciscitari, et trapezitas eligere fortes ac strenuos, quos Armenii tasinarios vocant, iisque in matriculam conscriptis praefectos imponere, qui, extra virtutem, usum itinerum locorumque in Syria plurimum habeant: eosque sine intercapedine emittere, ut in agros hostium decurrentes terrorem vastitatemque inferant; quosdam ex hostibus, sicubi possint, deprehendant, eosque ad ducem, qui summam rerum administrat, perducant, ut ex illis adversariorum motus atque consilia cognoscat.

CAP. III. De motu hostium, et quo pacto angustiae praecoccupandae sint.

Dux certior factus commovisse se adversarios, debet ipse quoque suas copias cogere et armare, ad limitem se conferre, peditarum omnem ea in via congregare, qua hostes erupturi sunt. Si intellexit, cum exiguis copiis adversarios prodire, properet obviam illis occurrere, eosque cum equitatu pedestribusque copiis expugnare, si has quidem conducere atque instruere potuit. Est quoniam ad angustias locaque impedita accommodatior

μος, δέον ἐστὶ, προκαταλαμβάνειν καὶ κατέχειν τὰ ὑψηλότερα τῶν ὄρων μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν, εἴπερ ἡ θέσις τοῦ τόπου ἐστὶν ἐπιτήδειος, τὰς περικύκλως διῶσται παρατάξεις. ἐν οἷς δὲ ἰσπεῖν ἀρμόζει πόλεμον γίνεσθαι, συνῆναι τοῖς πείροις C καὶ ἰσπεῖς· ἵνα τὴν τοιαύτην παρασκευὴν καὶ κατὰσχεσιν τῶν 5
 Fol. 876 r. στενωμάτων ἀκούοντες οἱ πολέμοιοι, ἢ τῆς ὁρμῆς ἐπισχῶσι τὴν φορὰν, ἢ καταγωνισθῶσι Θεοῦ συνεργίᾳ. ὅπου δὲ οὐκ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ τοῦ τόπου θέσις προσβλεῖν πόλεμον ἀρμόζει, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς, ὁμοίως κάκεινο τὸ παρέχον μέρος προκατασχεῖν δεῖ. ἐν οἷς δὲ τὴν προσβολὴν τοῦ πολέμου ἀφ' ὑψηλοῦ 10 βουνοῦ τὸ τοῦ τόπου ἀνεπιτήδειον γενέσθαι διακωλύει, ἀλλὰ μικρόν τι προσαναφερῆς ἐστὶν ἡ ὁδὸς καὶ τραχίᾳ, ἔχουσα καὶ ῥύακας, ὡς ἐκ τούτων στενωτάτην καὶ αὐτὴν εὐρόσκεσθαι, χρὴ τὴν τῶν πεζῶν παρατάξιν ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων παρασκευάζειν, καὶ τὴν ὁδὸν κρατεῖν καὶ ἀποφράττειν δι' ὄπλιτῶν 15 ἀσπιδοφόρων καὶ ἀκοντιστῶν· ὅπισθεν δὲ τούτων τοὺς ἐκ χειρῶν λίθους βάλλοντας, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονίτας· καὶ μετὰ τὴν πρώτην παρατάξιν καὶ δευτέραν ἐπομένην αὐτῇ παρασκευάζειν· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν μέσην ὁδὸν, ἀκοντιστὰς καθιστᾶν, ψιλούς τε, καὶ 20 σφενδονίτας. εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ὁδοὺς λέγεται εἶναι δεξιᾶ καὶ εὐω-
 Acritae, h. νύμφ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν δημοσίαν ὁδὸν, ἃς οἱ e. limitanei homines. ἀκρίται ἀτραποὺς καλοῦσι, δέον καὶ ταύτας κρατεῖσθαι μετὰ πε-
 P. 123 ζῶν, καὶ φυλάττεσθαι ἀκριβῶς· μὴ ποτε, μανθανόντων τῶν πο-

8. μερῶν] ἡμερῶν cod. 12. προσαναφερῆς cod.

est pedestris dimicatio, expedit hac armatura loca superiora occupata tenere, et ab utroque latere, si per naturam loci licet, peditum acies constitutare. Ubi equestre praelium fieri potest, ibi equites quoque peditibus adii-
 ciantur: ut hostes vel, hoc apparatu occupationeque angustiarum intellectu, incursionem atque impetum reprimant, vel Deo adiuvante debellantur. Ubi vero natura loci non patitur, ut ex utraque parte, sed ut ex altera duntaxat signa inferantur, item ea pars, unde licet decurrere, praeoccupari debet. Ubi loci iniquitas impedimento est, quominus ex superiore fastigio armorum fiat impetus, viaque paulatim surgens aspera est, rivisque labentibus in arctissimum cogitur, oportet aciem peditum similiter locis superioribus instruere, viam ipsam autem legionariis scutatis iaculatoribusque obsidere ac sepire: post hos qui saxa manu iaciunt, et una cum illis sagittatores ac funditores constituere: item post primam aciem alteram subsidiantem instruere: ad utrumque latus autem aciei mediam viam obtinentis iaculatores disponere, leviterque armatos ac funditores. Quod si alia itinera dicuntur esse a dextra et sinistra parte aciei viam militarem obidentis, quae itinera limitanei homines atrapes, hoc est tramites, vocant, oportet ea quoque pedestri manu occupare, diligentissime tueri: ne forte

λεμίων τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐν ἀσφαλείᾳ κρατεῖσθαι μετὰ πλήθους λαοῦ, εἰς ἑτέραν τῶν ἐκ πλῆθους ὁρμησῶσι, καὶ, εἰ μὴ καλῶς καὶ ἀσφαλῶς φυλάττηται, εὖρωσιν ἐκεῖθεν πάροδον, καὶ γενηθῶσιν ἐκ πλῆθους ἢ καὶ ἐκ νότου τῶν παρατάξεων, καὶ περισπα-
 5 σμὸν καὶ φόβον τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ προξενήσωσιν. ἀμφοτέρων *Fol. 876 v.*
 δὲ ἀσφαλῶς φυλαττομένων, ἢ πρὸς μάχην τῶν πολεμίων ὁρμών-
 των Θεοῦ συνεργία κατασχυνθήσονται, ἢ ὀφθαλμῶν κατασχεθέν-
 10 τες δι' ἄλλης ὁδοῦ, πολλῶν ἡμερῶν διάστημα ἀπεχούσης, τὴν ὁρμὴν ποιήσονται. καὶ ὡς ἐντεῦθεν δύο κακὰ προσηγήσονται *Quo pacto*
 τοῖς ἐχθροῖς, καταλαμποῦσι τὰ τούτων ἄπληκτα καὶ τὴν εὐθείαν *incommo-*
 ὁδόν· ἐν μὲν, τάλαιπωρηθῆναι τῷ τῶν πολλῶν ἡμερῶν διαστή- *dentur ho-*
 15 ματι· ἕτερον δὲ, τὸ καὶ ἀπώλειαν αὐτοῖς ἐπάγον, τὸ αὐτοὺς *stes, quan-*
 μὲν δειλανδρῆσαι καὶ ἀθνητὰ ὑποβληθῆναι· τοὺς δὲ Ῥωμαίους *do, angustis*
 προθυμωτέρους καὶ εὐτολμωτέρους πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλε- *occupatis,*
 20 μόν γενέσθαι. ὅσον δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἀλήστῳ τῷ Χαμ- *ad alias*
 βδᾶ ἐκ τρίτου παθεῖν συμβέβηκε· δις μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ *transire co-*
 αἰοιδίμου καὶ τρισμᾶκαρος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου *gantur.*
 βασιλέως· ἅπαξ δὲ ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, τοῦ μακα-
 25 ρίτου υἱοῦ. καὶ πάντες σχεδὸν τὴν τότε γενομένην πανολεθρίαν
 τῶν ἀρηνητῶν τοῦ Χριστοῦ ἀκριβῶς ἐπίστανται. ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῶν
 Ταρσέων καὶ τῆς τῶν Κιλικίων χώρας ἐν διαφόροις τόποις
 τῶν στενωμάτων παρὰ τῶν τότε τῆς ἄκρας προνοουμένων στρα-
 τηγῶν κατετροπώθησαν.

11. ὁδόν. Haec opinor recte in locum suum collocasse. In codd. verba sunt hic mire turbata. 13. Vocabulum Ῥωμαίους supplevi.

16. δις] διὰ cod.

certiores facti hostes, viam publicam a multitudine peditum firmiter teneri, in alterum e transversis tramitibus se convertant, et, si non recte ac diligenter custodiatur, transitum ibi nacti, a latere vel a tergo acierum existentes et circumfusi, terrorem exercitui Romano inferant. Contra, si ambo probe custodiuntur, adversarii vel ad dimicationem ruentes Deo obsecundante confundentur, vel in metum adducti per aliam viam, quae multorum dierum itinere abest, incursionem facient. Unde duobus afficiuntur incommodis, si a castris viaque recta discesserunt: altero, quod multorum dierum itinere defatigabuntur: altero, perniciem illis allaturo, quod ipsi perturbati animos demittent, Romani contra alacriores fient atque audaciores ad illos impugnandos. Quod item superiori memoria exitioso Chambdano ter usu venit ut pateretur: bis memoria Constantini Porphyrogeniti, decantati terque beati Imperatoris: tertium sub optimo principe Romano, beati Illius filio. Ac paene cuncti internecionem inimicorum Christi tunc factam optime norant. Verum exercitus Tarsensium quoque agrique Ciliciensis ab illis, qui tunc limitem curabant, in diversis angustiarum locis fusus fugatusque est.

ΚΕΦ. 5. Περὶ τοῦ ποιεῖσθαι λάθρα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις, καὶ περὶ τοῦ προσπατῆν τοὺς πολεμίους, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας.

- D Χρῆ δὲ καὶ τοῦτο διὰ σκοποῦ καὶ μελέτης ἔχειν τὸν στρατηγὸν, καὶ πῦσαν σπουδὴν τίθεσθαι, λάθρα καὶ ἀδοκῆτως, εἰ οἶόν τε, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι. τοῦ γὰρ τοιοῦτου ἐπιτηδεύματος τυγχάνων ὁ στρατηγός, καὶ μετ' ὀλιγοστοῦ λαοῦ
- Fol. 377 r. πολλοὺς τῶν πολεμίων κατατροπώσεται. εἰ δέ, ὡς ἀνωτέρω 5 δεδῆλωται, καὶ τόπου ἐπιτύχη ἐν τοῖς στενώμασιν, ἐκ δύο μερῶν τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πόλεμου τὸ ἐπιτήδειον ἔχοντος, ἀδι-
- P. 124 στάκτως ἔχουσαι τοῦ πόλεμου· καὶ καλῶς τάσσων τὸν ἐπ' αὐτὸν λαόν, Θεοῦ συνεργία κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους τροπώσεται. πλὴν κατὰ πολὺ ἔστι λυσιτελέστερον καὶ ἀρμοδιώτερον, 10 ὑπὲρ τοῦ προσπατῆν τοὺς πολεμίους μέλλοντας ἐξιέναι κατὰ Ῥωμαίας, ὅτε μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἡμετέρων χωρῶν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφουσι. τότε γὰρ διὰ τὸ ἐπὶ πολὺ χρονοτριβῆσαι αὐτοὺς ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, μεγάλως συντριβόνται καὶ ταλαιπωροῦνται. εἰ τύχη δέ, καὶ πλήθος πραγμάτων καὶ ἀνδραπόδων 15 ἐπιφέρονται καὶ κτηνῶν, καὶ αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν κατακοπιῶντες, ἐν καιρῷ πόλεμου ἐκλελυμένοι εὐρίσκονται, σπεύδοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες τάχιον τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι χώραν. ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν παρατάσει οὐ μόνον τὰ πλησίον τῶν κλεισσορῶν τάχιον ἐπι- 20

16. κατακοπιῶντες. Fort. κατάκοποι ὄντες. Infra 132. A. κατάκοπον ὄντα. 20. παραστάσει cod.

CAP. IV. Quo pacto insidiae clam hostibus faciendae sint, et quemadmodum adversariis occurrendum sit domum redeantibus.

Debet illud quoque proponere sibi ac meditari dux, omnemque diligentiam adhibere, ut clam et inopinato, si fieri potest, hostes adoriatur. Etenim eiusmodi commento usus dux vel cum parvula manu multitudinem hostium fundet. Ad haec si, ut superius demonstratum est, in angustiis locum nanciscitur, qui opportunitatem habeat ad hostes utrinque ex lateribus agrediendos, debet sine ulla dubitatione in aciem descendere: et, copiis recte a se ordinatis, ope Dei adversarios magnifice vincet. Nihilominus expeditius multo est et convenientius, potius quam occurrere hostibus in fines Romanos exituris, adoriri eos ex nostra ditione ad suam revertentes. Tunc enim ob diurnam in agro Romano moram attenuati admodum atque afflicti erunt. Quod si casu praedarum, mancipiorum, pecudis magnam vim secum trahunt, cum ipsi tum equi defatigati praelii tempore remissiores inveniuntur, festinantque praeterea ac desiderant in suos fines primo quoque tempore pervenire. Deinde, quod caput est, productione temporis copiae Romanorum, nec solum quae prope fauces agunt, sed etiam quae longius

σωρεύονται, ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω τυγχάνοντα· καὶ εἰς πλῆθος ἐπισυνίστανται ἱκανόν, καὶ καλῶς πρὸς πόλεμον ἔξαρτύονται καὶ παρασκευάζονται. καὶ τότε μᾶλλον, καθάπερ προέφημεν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος ἀδίστακτον ἔχει τὴν νίκην.

5 διὸ χρὴ τὸν στρατηγὸν μηδέπω ἐν τῇ ὑποστροφῇ καταλιμπάνειν. τὸ δὲ ἐν τῇ ἐξελεύσει τῶν πολεμίων παρασκευάζεσθαι προσπαντιῶν αὐτοὺς πρὸς πόλεμον ἐν τοῖς στενωμασιν, ἀνεπιτηδεύτερον μὲν ἔστι, καὶ εἰς μᾶτην ἴσως τὸν κόπον συνέβη γίνεσθαι· C

διὰ τὸ μὴ οὕτως συντόμως δι' ὀλίγων ἡμερῶν δύνασθαι τὸ πε- Fol. 377 v.

10 ζικὸν συναθροισθῆναι στράτευμα, καὶ καλῶς παρασκευασθῆναι. ἄλλως τε δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ἀκμηῆτες ὄντες καὶ ἀπαρόπλιστοι, δυσκαταγώνιστοι ἴσονται. κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἀφελίμον ἔχει καὶ χρήσιμον, καθὼ ἐμφόβους αὐτοὺς γίνεσθαι, ὅσακις ἂν βουληθῶσιν ἐξελεθεῖν, τῇ κατασχέσει τῶν στενωμάτων, καὶ τὴν μετ'.

15 ὀλίγον ἔκκοπεῖν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων συνεχῆ ἐξέλευσιν.

ΚΕΦ. ε'. Περὶ προκατασχίσεως ὕδατων, τῶν ἐν τοῖς στενωμασιν ὄντων. D

Ἐν οἷς δὲ τόποις τῶν στενωμάτων καὶ κλεισουργῶν πρὸς πόλεμον ὁ στρατηγὸς παρασκευάζεται, εἴπερ ἐν τούτοις πηγὴ ἔστιν ὕδωρ βρούουσι, ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ ταύτην σπουδία κατασχέθῃναι, ὥστε τὸ ἐκείθεν ὕδωρ τὸν λαὸν ἀπαρέεσθαι. εἰ δὲ τύχη

20 ὀλιγοστὸν εἶναι, σπουδία μὴ ἐπιθολοῦσθαι τοῦτο, καὶ ὡς μὴ οὐ μικρὰ ἐκ τούτου λύπη τὸν λαὸν καὶ ἀνάγκη ἐπισυμβήσεται. πηγῆς δὲ ἔγγιστα μὴ οὔσης, ἐξ ἧς τὴν πόσιν καὶ ἀναμυχῆν ὁ λαὸς ἔφεν- P. 126

absunt, cito congregantur: numeroque quantum oportet auctae recte instrui ac parari ad bellum possunt. Et tunc potius, quemadmodum dictum est, vel interdium vel nocte commiasum cum illis praelium indubitata victoria consequetur. Quamobrem dux ab illis redeuntibus facessere nunquam debet. Contra, hostibus irrumpentibus occurrere in angustiis velle, manus conserendae causa, minus conveniens id quidem est, atque eveniet fortasse, ut totus ad irritum cadat labor: quod non tam cito paucorum dierum spatio cogi iusteque instrui peditatus potest. Accedit, quod maximi momenti est, hostes tunc, ut integros necdum armis destitutos, difficiliter impugnari. Ex altera autem parte utilitatem commoditatemque habet illam, ut timidi fiant, si, quotiescunque erumpere velint, angustiae armis teneantur, utque brevi continuas in provincias Romanas incursiones intermittant.

CAP. V. De praecoccupatione aquarum in angustiis.

Quibus autem locis angustiarum et faucium dux bellum instruit, si iis in locis fons est aquam eructans, eum ab exercitu occupandum curet, ut sui inde milites aquari possint. Si tenuiter manat, operam det ne turbeatur, unde incommoditas necessitasque haud parva exercitui obvenire potest. Si non subest fons propinquis locis, unde potum refrigerationemque

ρίσκη, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ θέρους, ἀσχοδὸς διορισάτω ἐν ἑκάστῃ ἑκατονταρχίᾳ δέκα ἐπιφέρεσθαι, καὶ δι' αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἐπικομιζέσθαι, καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς μάχης εἰς πόσιν καὶ ἀναφυγὴν τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀγωνιζόμενοις ἐπιχορηγεῖσθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς στενώμασι μελλόντων πρὸς πόλεμον ἔξαρτύεσθαι, ἰκανῶς εἰρή-5 σθω. εἰ δὲ καὶ νυκτοπόλεμον δεήσει ἐν ταῖς τριαύταις δυσχωρίαις γενέσθαι, καὶ τοῦτο πάνν ὠφελιμον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἑτέρᾳ διηγήσει δηλώσω. τῆς δὲ παραδρομῆς ἄρξομαι τὴν εἰσ-
 Fol. 378 r. ἡγήσιν· ἦτις ἐπωφελῆς καὶ ἀναγκαῖα τυγχάνουσι, δι' ὀλίγου
 Β καὶ εὐαριθμήτου λαοῦ πολλὰ τῶν πολεμίων πλήθη ἀπρακτεῖν πα- 10
 ρασκευάζει; Θεοῦ δὲ νεύσει ὡς τὰ πολλὰ καὶ καισαγωνίζεται.

ΚΕΦ. ε'. Περὶ παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων, καὶ εὐοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν κοσότητος.

Monocursa
 quid. Τὰ τῶν πολεμίων κοῦρσα τὰ λεγόμενα μονόκουρσα ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας ἐξερχόμενα, πεζῶν ἄνευ, ἔθος αὐτοῖς σπουδῇ τὴν Σπορείαν ποιεῖσθαι, καὶ μηδαμοῦ ἀπληκύνοντας τὴν ὄλην νύκτα διαβιβάζειν· ἀλλὰ πρὸς μικρὸν τοὺς ἵππους διαν απαύειν, πρὸς 15 τὸ τὰς ταγὰς καὶ μόνον τούτοις ἀποδοῦναι. ὡς ἐπίπαν γὰρ τὰ μονόκουρσα μετ' ὀλιγοστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τὴν ἔξέλουσιν ποιοῦνται. σπεύδουσι δὲ τάχιστα καταλαβεῖν, ἐν οἷς χωρίοις τὴν ἐπίθσειν καὶ ἐκδρομὴν ἐβουλεύσαντο ποιῆσαι. τοῖ ὄν στρατηγού παρὰ τε τῶν καμινοβιγλίων καὶ τῶν βιγλατόριων τὴν τούτων 20 ἔξέλουσιν ἀναμανθάνοντος, σπουδῇ πολλῇ τὰ ἐν ταῖς ἄκραις milites capiant, aestivo praesertim tempore, inbeat in qualibet centuria utres esse decem, quibus portetur aqua, temporeque pugnae iis qui in acie versantur, potus refrigeriique causa distribuatur. Verum de iis, quae in angustiis constitui dimicandi causa debent, haec sufficient. Quod si etiam noctu in eiusmodi locis impeditis manum conserere oporteat, ea ipsa utilia admodum esse poterunt. Verum de dimicatione nocturna exponam alio capite. Nunc qua ratione consecrari hostes debeas, dicere ordiar: quae ratio ut perutilis ac necessaria est, ita efficit, ut parvula infirmaque obiecta manu ingens hostium multitudo non modo nihil proficiat, sed etiam plerumque Dei numine fundatur fugeturque.

CAP. VI. De consecrando equestri agmine, quod praedatum incurrat, et quo pacto numerum militum eius inire possis.

Praedatoria agmina hostium, quae monocursa vocantur et absque pediatu e suis finibus erumpunt, itinere confestim facto nusquam considere totaque nocte continenter ire consueverunt: iumentis tantum requietis concedentia, quantum satis sit ad pabulum illis dandum. Nam omnino monocursa cum paucis admodum sed delectis equitibus existant. Contendant autem, ut ad vicos, quo impressionem impetumque facere constituerunt, primo quoque tempore perveniant. Dux, per custodias itinerum excubitoraque de eorum irruptione certior factus, magna diligentia ad vices limi-

καταλαμβάνετω χωρία, προαιστέλλων τουρμέρχην είτε ἕτερον ἄρχοντα, τῶν ἐμπειροτάτων καὶ χρησίμων, μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλοῖσπιπάρτων, τοῦ προσυπαντήσαι, καὶ μετὰ ἐμπειρίας τούτους θεύσασθαι, καὶ παραμείναι, καὶ τῷ στρατηγῷ καταμηρύνειν ἐν ᾧ τόπῳ κατέλαβον, εἰ δυνατόν διασκοπεῖν, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητα. οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῆς θέας δυνατόν ἔστιν ἀριθμῆσαι αὐτούς καὶ καταστοχάσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τούτων ὀπλῆς. πληθους γὰρ χόρτου ἐρημίαις ὑπάρχον, καὶ τοῖς Fol. 378 v. ποσὶ τῶν ἀλόγων καταποσούμενον, οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐμπειρότατοι 10 δύνανται ἐκ τούτου τὴν τοῦ λαοῦ ποσότητα, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς, καταστοχάσασθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ποταμῶν περάμα- P. 126 σιν· ἀκριβέστερον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων ἀπλήκτων, ἤνικα ἐκεῖθεν ἀπαίρουσιν. ὁ δὲ στρατηγός, τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων τὴν ἀφίξιν ἀναμανθάνων, καὶ τῶν χωρίων, ἐν οἷς τὰς ἐκδρομὰς ποιήσασθαι μέλλουσι, στοχασάμενος, πλησίον τούτων γενέσθω· καὶ ἐν ἐπιτηδεῖω τόπῳ ἑαυτὸν ἀποκρύψας μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, βήγλας τε καβαλλαρίων πανταχοῦ ἀποστελλας, ἤνικα περὶ αὐτῶν καταμηρυνθεῖη, καὶ θεαθῶσιν ἔξελεύοντες καὶ διασκορπιζόμενοι, ἔξεληθῆ εἰς τὸ σκόρπισμα, καὶ τούτοις ἐντυγχάνων ἀπόνως αὐτούς 20 καταγωνίσεται. εἰ δὲ συμβῆ τινὰς τῶν χωριῶν κρατηθῆναι παρ' B αὐτῶν πρὸ τοῦ ἐξελάσαι, καὶ ἀναμαθεῖν τὴν τε τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τῶν χωρίων ἐπέλευσιν, καὶ οὐ θαρσύνουσιν ἐξελάσαι, ἄπρακτοι σπουδαίως πρὸς τὴν ἰδίαν ὑποστρέψουσι χώραν, μόνον τὸν κόπον καὶ τὴν συντριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν ὑποστάντες.

2. ἀρχόντων. Fort. στρατιωτῶν. 24. σκοπὸν codd.

taneos sese conferat, praemisso turmarcha aut aliquo praefecto, ex peritissimis et probatis, qui praepositos delectos bonisque equis instructos secum habeat, ut obviam illis progressus ex usu militari eos consideret, iuxtaque manens duci renunciet, cum quem locum ceperint, tum, si dispicere id quoque potest, eorum multitudo quanta sit. Non solum enim ex visu numerum eorum inire atque aestimare licet, verum etiam ex impressis unguilarum vestigiis. Nam cum vis herbae in solitudinibus sit, pedibusque iumentorum conculcetur, homines valde exercitati copiarum numerum, etiam si non accurate, intelligere possunt: item ex fluminum traiectionibus: tum accuratius etiam ex eorum mansionibus, postquam inde moverunt. Dux autem, cognito praedatorum hostilium adventu, vicus, quo irrupturi sint, suspicans, propius ad hos accedat: locoque idoneo cum manu sua abditus, si a stationibus equitum quoquoersus dimissis admonetur, hostesque egressi atque dissipati conspiciuntur, in dispersos erumpat, illosque invadens nullo negotio expugnabit. Sin autem accidit, ut ex agricolis aliquot a se captis antequam egrediantur, ducem et venisse et occupasse vicus intelligant, ideoque non audeant excurrere, infecta re raptim se domum recipient, nihil praeter laborem, lassitudinem, aerumnas consecuti.

ΚΕΦ. ζ'. Περὶ συναθροίσεως καὶ κινήσεως φωσσάτου· καὶ περὶ τοῦ παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσερχεσθαι καὶ κατακοπεῖν.

C Παρασκευὴν δὲ καὶ κίνησιν μεγάλου φωσσάτου ἀκούων, ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἴωθε τὰ μεγάλα συναθροῖσθαι φωσσάτα, ἤγουν τῷ Ἀυγούστῳ μηνί· ἐν γὰρ τῷ τοιούτῳ καιρῷ ἀπὸ τε *Arabes quo mense incurrebant saec. X in fines Romanos.* Αἰγύπτου, Παλαιστίνης τε καὶ Φοινίκης, καὶ τῆς Κολλῆς Συρίας, πλήθη ἀντήρχοντο ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐν ταῖς χώραις Ἀντιοχείας, τοῦ Χάλεπε, καὶ προσλαμβάνοντες καὶ Ἄρμβασι τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐποιοῦντο ἐξέλθειν· ἐν τῷ τοιούτῳ τοίνυν καιρῷ, ὅτε ἡ συνάθροισις τοῦ φωσσάτου τῶν πολεμίων μέλλει γίνεσθαι, συνεχέστερον τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν, ἦτοι τὰ τασινάκια, καὶ κατασκόπους πλείστους τῶν χρησίμων καὶ πιστῶν. παραχωρεῖν δὲ καὶ πραγματευτὰς εἰσερχεσθαι· προσποιεῖσθαι δὲ καὶ φιλίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀμηνάδας τῶν ταῖς ἄκραις ἡμῶν παρακειμένων κίστρων· καὶ γράφειν πρὸς αὐτοῦς, καὶ ἀνθρώπους μετὰ κανισκίων ἀποστέλλειν· ὅπως διὰ τῆς πολυειδοῦς ταύτης πολυπραγμοσύνης δυνήσῃ σαφῶς ἀναδιδύσκεσθαι τὰς τῶν πολεμίων βουλάς καὶ μελέτας, καὶ τὰ πλήθη τῶν ἐπισωρευομένων φωσσάτων ἰππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τοὺς τούτων ἀρχηγούς, καὶ ἐν ποταμῶν χώραις τὴν ἐπέλευσιν ποιεῖν βούλονται. καταμηνύμενος δὲ τὴν τοῦ φωσσάτου ἀποκίνησιν, καὶ διὰ ποταμοῦ ὁδοῦ τὴν ἐξέλευσιν κατὰ Ῥωμανίας ποιεῖσθαι μέλλει, ἐπισυνάγειν ἅπαντα τὰ στρατεύματα, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, ἀποστέλλειν δὲ τουρμαρχὴν ἐμπειρότατον, εἴτε ἕτερόν

9. συνεχέστερον codd. 22. δέ. Fort. τε.

CAP. VII. De contractione et motu exercitus: et de eo, ut mercatoribus permittatur, intrare hostium fines, ac speculari.

Si audis instrui et moveri magnum exercitum, quo plerumque tempore amplae copiae congregari solent, hoc est mense Augusto: ea enim tempestate ex Aegypto, Palaestina, Phoenicia, Coelesyria, catervae hominum in Ciliciam finesque Antiochiae, circa Alepum, emergebant, et assumtis Arabibus mense Septembris in Romanos faciebant incursionem: eo, inquam, tempore, quo exercitus hostilis coiturus est, expedit crebrius cursores sive tasinacia, indicesque plurimos ex proborum atque fidelium numero, emittere. Item mercatoribus potestatem facere introeundi: cum amicis, qui oppidis fines nostros adiacentibus praesunt, amicitiam contrahere: scribere ad illos, homines cum donis mittere: ut his variis actionibus cum consilia atque cogitationes hostium, tum numerum copiarum equestrium et pedestrium quae cogantur, praefectosque earum, et in quas provincias incursionem facere instituerint, plane dux perdiscat. Ita certior factus cum de motu exercitus, tum de itinere, quo in fines populi Romani irrupturus est, debet coactis omnibus copiis ad limitem progredi, et sive turmarcham peri-

τινα τῶν μεγάλων καὶ χρησίμων ἀρχόντων, μετὰ ἱππέων ἐπιλέκτων προσπαντήσῃσι τοῖς πολεμίοις πρὸ τοῦ τὴν ἀσβολὴν εἰς τὰς ἡμῶν χώρας ποιήσασθαι· ἵνα καὶ ἐπακολουθῶσιν αὐτοῖς, καὶ παραμένωσι, καὶ τὰς ἀποκινήσεις αὐτῶν τῷ στρατηγῷ κατα- B
5 μηνύωσιν.

ΚΕΦ. η'. Περὶ παραμονῆς φροσάτου, καὶ ἐκολουθήσεως.

Fol. 579 v.

Ἡ δὲ παραμονὴ αὐτῶν οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι. τοῦ στρατη-
γοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν ἐπιτηδείῳ καὶ ὄχυρῷ τόπῳ παρα-
τρέχοντος, καὶ τῶν χωρίων διὰ τῶν ἐκσηλατόρων φυγαδευομέ-
νων ἐν τοῖς κύστροις, ἢ, μὴ ὄντων κύστρων, ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς C
10 καὶ ὄχυρωτάτοις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις, ὁμοίως καὶ πάντα τὰ κτή-
νη αὐτῶν· δεῖν ἀποστεῖλαι καὶ τὸν ὀφειλοντα παραμένειν ἀπὸ
δευτέρας ὥρας ἢ καὶ τρίτης τῆς ἡμέρας. καὶ εὐχρὴν λαμβάνοντας
τοῦ στρατηγοῦ, ἀναλαμβάνεσθαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς πα-
ρασυρτάτους, καὶ ὁρμᾶν πρὸς τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν οἱ πολέμιοι διέρ-
15 χονται, τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς παριππαράτους καταλαμ-
πάνων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, μηδὲν ἄλλο ἐπιφερομένους ἢ μιᾶς
ἡμέρας τροφὴν, καὶ αὐτὴν μετὰ ἐνδείας, ἄρτους μόνους καὶ τυ-
ρὸν, ἢ καὶ τύριχα, καὶ τὰς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων ταγάς. εἰς
χωρίων δὲ ἀπληκείων, τὰς τε χρείας καὶ τὴν τῶν ἀλόγων τροφὴν D
20 ἐφευρίσκων, διαναπανούτω ἐκεῖσε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἵππον, ὡς
ἕως ὥρας ἐννάτης τῆς ἡμέρας, βίγλας κρατῶν ἐν ὑψηλοτέροις

12. Fort. λαμβάνοντα. De voce λαβεῖν εὐχρὴν Ducang. Glossar. I.
451. C. 20. τὸν ἵππον] Fort. τὴν ἵππον.

missum, sive aliquem ex magnis probatisque praefectis praemittere, qui cum equitibus delectis hostibus occurrat, antequam irruptionem in provin-
cias nostras fecerint: ut et insequantur illos, et speculentur, et motus illo-
rum duci renuncient.

CAP. VIII. De ratione observandi atque insequendi exercitum.

Observandi hi sunt hunc in modum. Dum dux cum omnibus copiis per
locum opportunum ac munitum iuxta iter facit, pagani autem cum omnibus
suis pecoribus intra oppida, aut, si nulla oppida subsunt, in montes edi-
tissimos et munitissimos eodemque insidiis minus obnoxios, ab expilatori-
bus compelluntur: item eum, qui lateri hostium adhaereat, circa horam diei
alteram vel tertiam emitti oportet. Is accepta benedictione ducis, post-
quam assumsit catervam suam atque equisones, conferat se ad viam, qua
hostes transeunt: impedimenta sua et agasones apud ducem relinquat, neque
quicquam secum ferat praeter unius diei cibaria, atque ea angusta, buccel-
latum duntaxat et caseum, aut salsamenta, et equorum ac mulorum pabula.
Si in vicum pervenit, ubi victum iumentorumque pabulationes inveniat, re-
siciat ibi milites et equos usque ad horam nonam diei, stationibus per loca

τόποις. καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ λαοῦ ἀρχηγός, ἐν περιωπῇ ὑψη-
 λοτάτῃ ἀνερχόμενος, ἀποσκοπεῖν ὀφείλει καὶ βλέπειν κοριορθῶς
 τῶν πολεμίων καὶ καπνοῦς· καὶ ὡς ἐκ τούτου κατανοεῖν καὶ στο-
 χάζεσθαι, ἐν οἷς διέρχονται, καὶ ἀπληκεῦσαι μέλλουσιν. ὑπὸ γὰρ
 τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ οἱ τόποι, ἐφ' οἷς προσήκει ἀπληκτα γί-
 Fol. 330 r. νεσθαι, διαγινώσκονται. ἤνικα δὲ αἰσθωνται τοῦ τόπου, ἐν ᾧ
 P. 123 ἠδύσαντο οἱ πολέμιοι, παραντικά δηλώσι τῷ στρατηγῷ περὶ τού-
 του. κάκεινος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ θάρακας ἀμπεχομένον καὶ
 τὰ λεγόμενα ἐπανωκλίβανα μὴ λευκὰ ὄντα, ἐπὶ χεῖρας ἕκαστος τὸ
 μεταχειριζόμενον ὄπλον κατέχων, τὴν ὁδοπορίαν ποιεῖτω. τοῦ δὲ 10
 ἡλίου ὑποκλιναντος, καὶ τῶν εἰς λείαν ἐκ τοῦ φωσσάτου ἐξερχομέ-
 νων πολεμίων ὑποστρεφόντων πρὸς τὰς σκιηὰς αὐτῶν, καὶ τὰ
 φουῖλα τούτους φυλάττοντα, τότε συνεισέρχασθαι καὶ αὐτὸν καὶ
 πλησιάζειν τῷ τῶν ἐχθρῶν φωσσάτῳ. μετὰ σκοποῦ δὲ ὁδοιοπερεῖτω
 B καὶ προσοχῆς ἀκριβοῦς, καὶ λαθραίως· καὶ ἑαυτὸν ὑποκρυπτεῖτω, 15
 Quomodo
 noctem age-
 re debent
 speculato-
 res.
 τοῦ μὴ θεαθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων. νυκτὸς δ' ἤδη καταλαμιβα-
 νοῦσης, πλησίον γενέσθω τοῦ ἀπλήκτου· καὶ εἰ μὲν ἔστι βουνὸς
 ἕψηλός, ἐν ᾧ ἠδύσαντο οἱ πολέμιοι, ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ
 δύο πλησίον τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν, ἀπόνως τὴν παραμονὴν ἐν
 ἐκείνῳ τῷ τόπῳ φυλάξουσιν. ἀποβάντες γὰρ τῶν ἵππων καὶ περὶ 20
 ἐν τῷ βουνῷ ἀνερχόμενοι ἄνδρες δύο τῷ ἀριθμῷ ἢ καὶ τρεῖς, καὶ
 πλησιάζοντες τῷ ἀπλήκτῳ, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ ὄχρωτά-
 των βουνῶν, τῶν μὴ δυναμένων ἄνοδον εὐχερῆ παρῆγειν τοῖς πο-
 λεμίοις, ὄρῳ τὸ φωσσάτον, καὶ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ ἐνωτίζεσθαι,

6. αἰσθωνται] ἔσονται cod.

editiora dispositis. Ipse agminis praefectus, altissima specula conscensa, observare aucuparique debet pulveres hostium et fumos: unde colligat aestimationemque faciat, qua transeant et consessuri sint. Etenim a peritis hominibus loca quoque, ubi castra fieri expediat, internoscuntur. Ubi intellexerint quo loco adversarii constiterunt, evestigio hac de re ducent certiorum faciant. Is cum suo exercitu, loricis et sagis (epanoclibana vocant), quae oportet non candida esse, instructo, ita ut unusquisque proprium telum in manibus habeat, iter ingrediatur. Sole ad obitum vergente, quando praedatores hostium castris egressi, simulque praesidia eorum tuendorum causa disposita, ad tentoria revertuntur, ille quoque sequi et ad castra hostium adventare debet. Iter autem cum cautione, attentione diligenti, ac latenter faciat: seque abdat, ne ab adversariis conspiciatur. Nex postquam venit, accedat ad castra: ac si in loco, ubi consederunt hostes, ab uno latere, vel etiam a duobus, tumultus editus castris imminet, facile sane observationem illo in loco peragent. Nam duo milites aut tres, descendentes ex equis, et pedibus in tumulum evadentes, ubi ad castra appropinquaverint, ex editis illis naturaque munitis collibus, quo ascensus facilis nullus hostibus patet, cum videre castra poterunt, tum audire voces

καὶ τοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων χρεμετισμούς. ἀποστέλλειν δὲ C
καὶ ἕτερα τέσσαρα τετράδια ἴσασθαι ἐφίππους καὶ αὐτοὺς ἐνθεν
κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου, ἀπ' ἀλλήλων διακεχωρισμένα· ὥστε καὶ
αὐτοὺς ἀκούειν τοὺς χρεμετισμούς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, καὶ τὴν
5 τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν. εἰ δὲ ἐν τῷ τοῦ ἀπλήκτου τόπῳ τοιοῦτος Fol. 680 v
ὀχυρώτατος βουνὸς οὐκ ἔστι, καὶ ὡσαύτως τέσσαρα τετράδια ἀπο-
στέλλεσθαι, τοῦ ἐνθεν κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου ἡσύχως ἴσασθαι,
καὶ σύσσημα παρέχειν ἀλλήλοις σημαντικὰ ὑποχωρήσεως, εἴγε δεή-
σοι, εἴτε διὰ συρισμοῦ, εἴτε διὰ λόγου καὶ ἐπιλαλιάς. ὑπαλλάττε-
10 σθαι δὲ αὐτοὺς παρ' ἑτέρων, εἴτε δεύτερον τῇ νυκτὶ, ἢ καὶ ὑπᾶξ,
πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν διαναπαύεσθαι. ὑπέρ- D
χεσθαι δὲ τὸν τουρμάρχη, εἴτε ἑτέραν τινὰ κεραιλὴν, εἰς τὴν τού-
των ὑπαλλαγὴν, καὶ ἐπιβλέπειν, ποῦ καὶ πῶς ἴστανται, καὶ τοὺς
ἀντ' ἐκείνων πάλιν καλιῶς ἐγιστῶν ὑποστρέφειν ἐν ᾧ καὶ ἴστατο
15 πρότερον. ταραχῆς δὲ ἐξακουομένης κινήσειν δηλούσης τοῦ κούρ-
σου, τὰ τέσσαρα τετράδια μικρὸν ἀναποδιζέτωσαν, μὴ μέντοι δὲ
μακρόθεν γινέσθωσαν· τῷ δὲ τουρμάρχη μηνέτωσαν τὴν τῶν
πολεμίων ἀποκίνησιν. αὐτὸς δὲ μηνέτω τῷ στρατηγῷ, δι' οἷας
ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο, καὶ ἐν οἷα ὥρα· ἵνα τὸν καιρὸν καὶ τὴν
20 ὥραν τῆς ἀποκινήσεως αὐτῶν ἀναμανθάνων ὁ στρατηγὸς δύνηται P. 129
στοχάσασθαι, ἐν οἷοις χωρίοις καταλύβωσιν ἄχρι πρώτας. οἱ δὲ
ἀποστελλόμενοι παρὰ τοῦ τουρμάρχου καταμηνύσαι τῷ στρατη-
γῷ, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἠέλζετο, τὴν τοῦ κούρσου ἀποκί-

8. σύσσημα] σύστημα codd. Sed vid. Ducang. Glossar. verbo Σύσσημον.

hominum, equorumque et mulorum hinnitus. Dimittat item alias quatuor quadrigas, quae in equis ipsae quoque ab utroque latere castrorum, quae libet seorsum, agant: ut eodem modo hinnitus equorum ac mulorum fremittumque multitudinis exaudire queant. Quod si in loco castrorum eiusmodi natura munitus tumulus non est, nihilominus debes quatuor quadrigas mittere, quae ad utrumque latus exercitus hostilis silentio stent, et signa sibi inter se dent conventa receptus, si opus est, aut sibilo, aut verbo et vocatu. Easdemque oportet, vel bis nocte, vel semel, aliis permutare, ut cum illae tum equi earum requiescant: ipsum item turmarcham, aut aliquem praefectum, ad earum immutationem venire, inspicere, ubi et qua ratione stationem agant, et postquam succedentes apposite locaverit, ad eum locum reverti, ubi prius stetisset. Si strepitus exauditur motum praedatorum significans, quatuor quadrigae paululum pedem referant, ita tamen, ut longius ne discedant: ad turmarcham perfectionem hostium nunciant. Is ducem certiores faciat, qua via impetum fecerint, et qua hora: ut dux, tempore et hora perfectionis eorum cognita, coniecturam facere possit, ad quos vicus usque ad mane perventuri sint. Milites a turmarcha missi, quocumque hic loco pernocat, ibi duci nunciant, praedatores profectos

νησιν. ἐπὶ δ' οὐχ εὐρήσωσιν ἐκείσε αὐτὸν, ἀλλ' ὑποδοχαρίους τοὺς παρ' αὐτοῦ καταλειφθέντας, δέον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ γενομένους φωνῆσαι· τοὺς δὲ ὑποδοχαρίους ἀκριβῶς διασκοπομένους, ἥνικα τῆς φωνῆς αἰσθῶνται, ἐνωθῆναι, καὶ διὰ τάχους

Fol. 381 r. τῷ στρατηγῷ τούτους προσάξει, εἴτε εἰς ἑτέρους πάλιν ἀγαγεῖν 5
 Βὺποδοχαρίους, τοῦ στρατηγοῦ ἴσως πάλιν μετακινήσαντος. χρῆ γὰρ αὐτὸν, εἴτε ἅπαξ, εἴτε καὶ δις, ἐν νυκτὶ μεταπληκεῖν διὰ πολλὴν ἀσφάλειαν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐνεδρευθῆναι, ἔχειν δὲ αὐτὸν καὶ βέλγας διπλᾶς, εἰς φυλακὴν αὐτοῦ ἀσφαλεῖς.

ΚΕΦ. Θ'. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου, καὶ ἀκολουθήσεως.

Τοῦ στρατηγοῦ τοίνυν τὴν κίνησιν τοῦ κούρσου ἀναμανθᾶ-10
 Κνοντος, παραντίκα καὶ ἕτερον ἄρχοντα μεθ' ἱππέων ἐκλεκτῶν, ὑποτασσόμενον τῷ τουρμάρχη τῷ ἀκολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, ἀποστέλλειν πρὸς αὐτόν· ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἀποστελλόμενος ἓνα τῶν παρὰ τοῦ τουρμάρχου πεμφθέντων, καταμηνῦσαι τὴν τοῦ κούρσου κίνησιν τῷ στρατηγῷ, τοῦ παρ' αὐτοῦ ὀδηγηθῆναι εἰς 15
 τὸ εὐχερῶς ἐνωθῆναι. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς ὀπισθεν τοῦ ἀποστελλομένου ἄρχοντος ἀποκινήσάτω μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ σπενσάτω καταλαβεῖν τὸν τουρμάρχη· ὅπως ὀπισθεν καὶ αὐτὸς τοῦ τουρμάρχου τῷ κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆ. ἢ
 Ὅ γὰρ ἀκριβῆς καὶ ἄπταιστος ἀκολουθήσις ἐκ τῶν ὀπισθεν τῶν πο-20
 λεμίων ὀφείλει γίνεσθαι, κατὰ τὰ ἐκείνων ἐνίχνα καὶ τὴν ὀδοπο-

1. ὑποδοχαρίους. De hac voce vid. Ducang. Glossar. col. 1644.
6. μετακινήσαντος] μὴ κινήσαντος codd.

esse. Quem si non ipsum eo in loco deprehendunt, verum susceptores ab illo relictos, oportet ut advenientes vocem mittant: susceptores, re diligenter explorata voceque agnita, se illis coniungere, eosque celeriter vel ad ducem, vel ad alios susceptores perducere, si denuo inter haec locum dux mutaverit. Oportet enim illum, maioris securitatis causa, ne ab adversariis circumveniat, sive semel sive bis noctu alio transgredi, excubiasque habere duplices et firmas ad ipsum custodiendum.

CAP. IX. De motu manus praedatoriae, et de insecutione.

Dux certior factus praedatores egressos esse, evestigio alterum praefectum cum equitibus delectis, qui turmarchae praedatores insequenti sub-
 sit, ad eum mittat: qui mittitur, secum habeat unum de illis, qui a tur-
 marcha venerunt ad praedatorum profectionem duci significandam, a quo
 ducatur, ut facilius se coniungere turmarchae queat: ipse dux, cum suis
 copiis a tergo praefecti praemissi iter ingressus, ad turmarcham pervenire
 properet: ut ipse quoque, turmarcha antecedente, praedatores hostium
 insequatur. Diligens enim erratique expertus insecutio a tergo hostium de-
 bet fieri, secundum vestigia atque itum eorum. Turmarcha autem ver-

ριαν. ὁ δὲ τουρμάρχης κατὰ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἀποκινήσῃ τρία ζευκτὰ, ἐμπείρους καὶ ἐπιτηδέλους ἄνδρας ἀναλαμβάνομενος, παραγίνεσθαι τῇ ὁδῷ τῶν πολεμίων· καὶ τυπώσας τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ζευκτὸν, πῶς ὀφείλουσι περιπατεῖν καὶ τοῖς 5 πολεμίοις κατακολουθεῖν, ὑποστρεφέσθω πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. τὸ δὲ πρῶτον ζευκτὸν πλησίον τῶν πολεμίων περιπατεῖτω, ἀκοῦον Fol. 331 v. καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. τὸ δὲ δεύτερον, τὸ τοῦ πρῶτου ἀκόλουθον, ὁδοπορεῖτω, ὅσον P. 130 δύναται ὄρεῖν τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὄρεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· 10 καὶ μῆτε πλησίον γίνεσθαι, μῆτε μακρύνεσθαι, ὥστε μὴ ὄρεσθαι. τρία δὲ τετράδια ὀπισθεν τῶν τριῶν ζευκτῶν ἀποκαταστήσει, ὄρων τὸ πρῶτον τετράδιον τὸ τρίτον ζευκτὸν, τὸ δὲ δεύτερον τετράδιον ὡσαύτως ὄρων τὸ πρῶτον. τὸ δὲ τρίτον τετράδιον, τὸ ἀκόλουθον τοῦ δευτέρου, ἕξ ἐχέτω ἄνδρας· ἵνα οἱ ἕξ αὐτῶν δύο 15 τὰ ὑπὸ ζευκτοῦ μνηνύμενα ἀποκομῖλλωσι τῷ τουρμάρχει, ὁ δὲ τουρμάρχης τῷ στρατηγῷ. ἐὰν γὰρ δεξύτερον βαδίζωσιν οἱ πολέμιοι, ὀφείλει μνηνεῖν τὸ πρῶτον ζευκτὸν περὶ τούτου· ἵνα καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς δεξύτερον καὶ αὐτοὶ βαδίζωσι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ μακρύνωσι τῶν πολεμίων. εἰ δὲ σχολαίτερον πάλιν βαδί- 20 ζωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὡσαύτως σχολαίτερον περιπατεῖτωσαν· ἵνα μῆτε πλησίον γινόμενοι διαγινώσκωνται, μῆτε μακρυνόμενοι οὔτε τὴν τῶν ἐπακολουθοῦντων διοίκησιν ἐπιγινώσκωσιν, οὔτε παρ' ἐκείνων ἐπιγινώσκωνται· ὅπερ

1. ὁ δὲ — παραγίνεσθαι. Vel ob imperativum ὑποστρεφέσθω fort. ὁ δὲ τουρμάρχης, ἦνίκα τὸ κ. τ. κ. α., τρία ζευκτὰ, ἐμπ. κ. ε. ἄ., ἀναλαμβάνομενος, παραγινέσθω.

sas agmen adversariorum tria paria, peritis atque idoneis viris delectis, promoveat, quae in viam hostium se committant: et edocto primo et secundo et tertio pari, quo pacto ambulare hostesque insequi debeant, ad suum agmen redeat. Primum itaque par, prope hostes iter faciens, fremitum multitudinis auscultet, et hinnitum equorum. Secundum par, excipiens primum, ita incedat, ut cum conspiciere antegrediens, tum conspici ab illo possit: neque magis appropinquet, neque remanens visui se subtrahat. Post tria paria tres quadrigas constituet, ita ut a prima quadriga tertium par, a secunda quadriga similiter prima conspici possit. Tertia quadriga, secundam subsequens, sex habere homines debet: ut eorum duo quae renunciantur ab aliquo pari, referre turmarchae possint, turmarcha duci. Et si concitatius ire incipiunt hostes, debet primum par renunciare de hac re: ut et turmarcha et dux contentius ipsi quoque ambulent, neque longius se ab hostibus removeant. Si hostes denuo remissius ingrediuntur, item turmarcha atque dux lentius procedant: ut neque nimis appropinquantur agnoscantur, nec longius progressi neque subsequentium statum internoscere, nec internosci ab illis possint: quod calamitatem singu-

οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει βλάβην. ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν πολεμίων ἀπληκυνόντων πρὸς τὸ ταγίσαι τοὺς ἵππους, καὶ περὶ τούτου καταμηνυόμενος ὁ στρατηγός, καὶ αὐτὸς ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἀπληκυνέτω πρὸς τὸ τοὺς ἵππους ταγίσαι, ἐξώβριγλα ἀποστέλλων εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ. καὶ ἤρκα πάλιν τὴν κίνησιν τῶν πολεμίων κατα-5
 Fol. 382 r. κείθεν ἑαυτοῦ ἀποστέλλων ἀνὰ τριάκοντα ἵππεις, μὴ πόρρω, ἀλλὰ σύνεγγυς, τὰς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ φωνὰς ἐνωτιζομένους. καὶ ὅπωςθεν αὐτοῦ ἐπακολουθοῦντα ἄρχοντα ἐχέτω μεθ' ἱππέων, οὓς δὴ σάκα θνομάζουσι. μήκοθεν δὲ ὁδοιπορεῖτω ὁ στρατηγός, καὶ πᾶσαν 10
 ποιέτω ἀσφάλειαν τοῦ μὴ διαγνωσθῆναι ὡς ὅπισθεν αὐτοῖς ἐπακολουθεῖ· ἀλλ' ἀσφαλῶς μὲν περιπατεῖν, καὶ τοὺς πλησίον πολε-
 D μίων ἐπακολουθοῦντας παραγγέλλειν ἀκριβῶς ἀποσκοπεῖν, μὴ λόχους τινὰς οἱ πολέμιοι καταλείψωσιν εἰς ἔνδραν τῶν ἐπακολου-
 Arabum θούντων αὐτοῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ. ὅπερ παρὰ τῶν Ταρ- 15
 Tarsensium σιτῶν πολλάκις γέγονε. καὶ ἐπακολουθοῦντος αὐτοῖς τοῦ τουρ-
 conuetudo in itinere μύρχου, καὶ μὴ ἀκριβῶς τοὺς ἔμπροσθεν σκοποῦντος ῥύακας καὶ
 faciendb. τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους λαὸν ἀποκρύπτειν, ἄπροόπτως τῇ ἐν-
 ἔδρᾳ τούτων περιπεπτώκασιν. διὰ ταῦτα πολλῆς δεῖται ἀγχινοίας καὶ ἀκριβείας ὁ ἐπακολουθῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτόν τι συμβῆ γένεσθαι. 20
 πρὸ δὲ τοῦ διαυγᾶσαι δεῖ τὸν στρατηγὸν, ἐπεὶ διέγνω τὸ ἐν πόσις
 P. 131 τόποις καὶ χωρίοις ἐξελάσαι μέλλουσιν οἱ πολέμιοι, εἴτε δεξιὰ εἴτε εὐάννημα αὐτῶν ἐπικλῖναι, ἐν οἷς ὀχυρώτερος αὐτῶ τόπος καθο-
 ρᾶται. καὶ ὀξύτερον βαδίσας καὶ ἐκ πλαγίου αὐτῶν γενόμενος ὡς

21. ἐκείθεν. Fort. ἐκείδη ἔγνω.

larem affert. Praesertim autem subsistentibus adversariis, ad pabulum equis dandum, dux hac de re certior factus itidem, pabuli dandi causa, loco opportuno subsistat, excubiasque externas dimittat ad se custodiendum. Ubi cognovit hostes denuo movisse, ipse quoque evestigio exiens inaequatur, ita ut utroqueverum tricenos equites dimittat: neque longius tamen, sed tam propinque, ut agminis eius voces exaudire queant. A tergo praefectum habeat cum oquitibus insequentem, quos saca vocant. Magno autem ab hostibus intervallo dux iter faciat, omni diligentia adhibita, se animadvertant, se a tergo ipsos sequi: item caute ingrediatur, et qui proxime hostem insequantur accurate dispicere iubeat, ne forte quasdam insidias hostes reliquerint, ad insequentes ipsumque ducem circumvenientem. Quod in Tarsensibus saepe usu venit. Etenim turmarcha illos insequens cum parum diligenter rivos ante se locaque quae armatos celare possent explorasset, de improvise in illorum insidias inciderunt nostri. Quamobrem solertia atque diligentia magna ei qui insequitur opus est, ne eiusmodi quid accidat. Ante quam diluxerit ducem oportet, ubi iam cognovit quos in agros vicose excursuri hostes sint, ad dextram laevamve eorum se deflectere, qua locum magis natura munitum conspicatur. Et citatum agmen

ἀπὸ μιλίων δύο, πρὸ τοῦ τὴν ἡμέραν, ὡς λέλεκται, διανύσαι, ἵνα μὴ τὸν κονιορτὸν θρασυόμενοι οἱ πολέμιοι τὴν παρουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἐπιγνώσωσι, τὸν ὄχυρὸν τόπον ὃ στρατηγὸς καταλαμβάνων τὸν ἴδιον ἀποκρυψάτω λαόν. κάκεινος μετ' ὀλίγων 5 ἑπτάων πλησιέστερον γενέσθω τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλὴν περσιωπὴν ἀνερχόμενος, καθαρῶς ὄραν τοὺς πολεμίους σπευσάτω. Fol. 382 v. καὶ τούτων εἰς ἐξέλευσιν ὁρμώντων καὶ διασκορπιζομένων πρὸς Βλεῖαν, καρτερησάτω ὁ στρατηγὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄχρι τρίτης ἢ καὶ τετάρτης ὥρας τῆς ἡμέρας, τὴν παράταξιν τοῦ Ἀμηνῶ Θεο-
 10 ρῶν, καὶ ἀκριβῶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ στοχαζόμενος. ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ἐξελάσαι πόρρω που τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηνῶ γεγόνασιν· ὡς μὴ δυνατόν ἐστι πάλιν τούτους ὑποστρέφειν, ἢ ἐπιγνώναι τὸν κατὰ τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηνῶ ἀναφθέντα πόλεμον, ἕκαστον σπεύδοντα τὰ χωρία καταλαβεῖν, καὶ λείαν ὅτι
 15 πλείστην πορίσασθαι· τὰς ἰδίας παραταγὰς ὡς δεῖ ἐντρέψας, κατὰ τῆς τοῦ Ἀμηνῶ παρατάξεως ὀλιγανδρούσης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάτω, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς νίκης κρατήσει, καὶ τελείαν C πανολεθρίαν τοῖς πολεμίσις ἐργάσεται. εἰ δὲ κατὰ τῆς παρατάξεως ἐπελθεῖν οὐ θαδρήσει, πολλὴν καὶ ἀξιώλογον δύναμιν ὄρων
 20 ἐν αὐτῇ, ἤπερ τὴν ἰδίαν· τότε ἐκ πλῆθους καὶ μακρόθεν διὰ κρυπτικῆς καὶ ἐπιτηδείας ὁδοῦ ὁρμάτω σὺν ἑλασίᾳ τῇ προσηκούσῃ, καταλαβεῖν τὸ σκόρπισμα τῶν πολεμίων. καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς ἀγωνίσεται, διεσκεδασμένοις οὖσι, καὶ ἀξιώλογον ἔργον, Θεοῦ συμμαχίᾳ, ἐπιτελέσει. ὀφείλει οὖν καὶ ἄρχον-
 25 τα τῶν χρησίμων μετὰ ὀλιγοστῶν ἑπτάων ὀπισθεν ἔχειν, βλέποντα

ad latus eorum detorquens, ante quam dilucescat, sicuti diximus, ne animadverso pulvere hostes ducem adesse intelligant, loco munito occupato suam ibi manum abdat. Inde cum paucis equitibus propius adversarios accedat, et conscensa specula edita det operam, ut dispicere clare hostes queat. Quibus ad excursionem egressis praedandique causa dissipatis, dux suo se loco continet usque ad tertiam vel quartam diei horam, ita ut aciem consideret Amiraë, numerumque copiarum attente aestimet. Sed ubi excursiones longius a signis Amiraë discesserunt: quando fieri non potest, ut vel redire, vel denique praelium cum acie Amiraë commissum animadvertere queant, quolibet ruente, ut vicis occupatis praedam quamplurimam capiat: suis turmis convenienter instructis in aciem Amiraë, iam infrequentem, impressionem faciens, Dei ope victoria potietur, et intermiscivam cladem hostibus inferet. Sed si non audeat aciem aggredi, quod multas et bellicosas copias suisque firmiores in ea videt: e transverso ac longius, occulta et opportuna via, agmineque quantum opus est citato abeat, ad excursiones dispersos opprimendos. Ac per totum diem exagitare illos dissipatos studens, praeclare rem, numine obsecundante, geret. Debet praeterea praefectum probatum cum pauculis equitibus a tergo habere,

- καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν τοῦ Ἀμηρῶ παρατάξιν, καὶ τὰ περὶ αὐ-
 D τῆς, ὡς ἂν ὀδοιπορεῖη, καταμηνύειν αὐτῷ. εἰ δὲ καὶ φούλκον,
 τὸ εἰς φυλακὴν τῶν διασκορπισσομένων πρὸς λείαν πολεμίων ὑπάρ-
 Fol. 383 r. γον, συναντήσῃ ὁ στρατηγὸς πληθὸς ἔχον, διχῆ τὸν λαὸν αὐτοῦ
 διελθῆ, καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἀποστελεῖ τοὺς ὀφειλοντας μετὰ τοῦ 5
 φούλκου συνάψαι πόλεμον. τούτων δὲ συρράγέντων, εὐθὺς καὶ ὁ
 στρατηγὸς μετὰ τῆς παρατάξεως αὐτοῦ πλησίον ἐπακολουθῶν
 ὀξέως καὶ ἐδτόλμως μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ σὺν ἑλασίᾳ κατ'
 αὐτῶν ὀρημασίᾳ, καὶ τούτους, Θεοῦ βοήθειᾳ, τροπωσάμενος
 P. 132 καταδιώξει καὶ τελείως καταγωνίσσεται. εἰ οὖν Θεοῦ συνεργίᾳ εὐο- 10
 δωθῆ ὁ στρατηγὸς, καὶ τοὺς εἰς λείαν ἐκδραμόντας πολεμίους
 κατατροπώσῃται, εἰ μὲν μεγάλην καὶ ὀξυλόγον δουλείαν ἐργάση-
 ται, εἰκὸς ἐστὶ τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑποστρέψαι
 μετ' αἰσχύνῃς. εἰ δὲ ἔτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χρονίσαι μελετῶσι, τὸν
 ἴδιον λαὸν ὁ στρατηγὸς ἀναλαμβάνόμενος μήκοθεν γενέσθω 15
 τῶν πολεμίων, ἐν ἐπιτηδείοις δηλονότι χωρίοις, καὶ τὸν λαὸν
 αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διαναπαυσάτω, μόνους
 τοὺς παραμένειν ὀφειλοντας, ὡς ἤδη ἔξεθέμεθα, ἀποστέλ-
 λων ἐκάστη ἡμέρᾳ. πρὸς ὑποστροφὴν δὲ ὀρμῶντας τούτους ὁ
 στρατηγὸς ἐπ' αὐτοὺς, παραντίκα τάχει πολλῷ ἄρχοντα τῶν χρῆ- 20
 σίμων ἀποστελέας, τὸ περικλόν στρατεύμα εἰς τὰς δυσχωρίας τῶν
 ὀδῶν ἐπισωρευσάτω· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς σπενυσάτω, μὴ
 ἐν νυκτὶ μηδὲ ἐν ἡμέρᾳ ἑαυτὸν ποσῶς ἂν ἀναπαῦσαι, ἀλλὰ σὺν
 τάχει πολλῷ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθω, καὶ καλῶς παρασκευά-
 σας ἕπαν τὸ τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων αὐτοῦ στρατεύμα, τὸν κατ' 25
 17. κατάκοπον ὄντα. Vid. supra 124 A.

qui Amirae aciem vident ac speculetur, et de illa, quemadmodum se mo-
 veat, sibi renunciet. Si globum numero frequentem dux offendit, qui ho-
 stibus praedatum dispersis praesidio sit, bifariam dividat manum suam, et
 partim praemittat, qui cum hoc globo pugnam ineant. Quibus praelianti-
 bus, evestigio dux quoque cum sua acie proxime subsequens acriter atque
 animose cum clamore et barritu cursim in illos se incitet, eosque Dei auxi-
 lio fusos persequetur ac funditus delebit. Quod si, numine obsecundante,
 dux bene rem gessit, compressis adversariis praedatum egressus, si magnum
 atque insigne facinus effecit, credendum est hostes cum probro domum re-
 dituros. Sed si amplius in ditione nostra commorari statuerunt, dux as-
 sumto suo agmine longius ab illis discedat, hoc est in loca idonea, ubi mi-
 lites suos defatigatos per triduum reficiat, solosque qui speculari debent,
 sicuti iam exposuimus, quotidie emittat. Atenim ubi cognovit, eos signa
 movisse redeundi causa, evestigio per praefectum probatum magna celeri-
 tate missum in asperitatibus viarum pedestres copias congreget: ipsoque
 dux committatur, ut neque nocte neque interdiu partem ullam capiat quietis,
 sed celeritate maxima eos praecurrat, et universis pedestribus equestribus-
 que copiis bene praeparatis dimicationem adversus illos instruat, quemad-

αὐτῶν πόλειμον διάδοιτο, καθὼς ἀνωτέρω ἐπιλεπτῶς ἐξεθέμεθα. καὶ οὕτως ποιῶν, χάριτι Χριστοῦ, καὶ δυνάμει καὶ πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχης κρατήσῃ. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

ΚΕΦ. ι'. Περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κοῦρσον, καὶ τοῦ λαοῦ ὀπισθεν Fol. 883 v. ἐπακολουθοῦντος.

- 5 Ἄ δὲ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, ἐκθέσθαι οὐδαμῶς κατοκνήσομεν. Β τὸ τῶν πολεμιῶν φωσσύτων διαφόρως, οἷ, τε ἵππεις σὺν τῷ πεζῷ ὄμοῦ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν συνεζήρχοντο· καὶ ἐπὶ δυ- σὶν ἡμέραις ὄμοῦ συμπεριπατήσαντες, ἔσθ' ὅτε καὶ πλείοσιν, ἐπ' ἀλλήλων διεχωρίζοντο. καὶ οἱ μὲν ἵππεις, οἱ τὰς ἡμετέρας χώρας
- 10 κατατρέχειν καὶ λεηλατεῖν βουλόμενοι, προὔλαμβανον ἡμερῶν τι- Arabum
modus inva-
dendi fines
Romanos. των διώστημα, τοῦ πεζικοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀφρασηκότος· διὰ τὸ σπέυδειν αὐτοὺς ἀμνηντὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν χωρίων καταλαβεῖν, οἴκοι μένοντας. τὸ δὲ τοῦλδον μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῆς τούτων ἀποσκευῆς, ὀπισθεν ἐπόμενον, ἤνικα τὰς δυσχωρίας καὶ τὰ στενά
- 15 διήλθεν, ἐπιτήδειον διασκοπήσαν τόπον πρὸς φυλακὴν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι ἐν αὐτῷ ἠύλλζοντο, τοὺς εἰς κοῦρσον ἐκδραμόντας ἵππεις ἐκέισε προσεκδεχόμενοι· ἵνα τοὺς ὑποστρέφοντας καλῶς τὰς δυσχωρίας διαβιβύσωσιν. ὁ σὺν στρα- τηγός, τὴν ἐξέλευσιν αὐτῶν καταμνηνόμενος, τὰς παραμονὰς
- 20 ἀποστελλέτω, καὶ πάντα ποιέτω κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν. καὶ εἰ μὲν εὐχερὲς ἔστι τῷ στρατηγῷ, τοὺς εἰς τὴν λείαν ἐκδραμόν- τας διεσκεδασμένους καταλαβεῖν, καὶ τούτους κατατροπώσασθαι, P. 133

modum superius singillatim exposuimus. Quod si ita fecerit, gratia Christi, auctoritate vero atque intercessione intemeratae matris eius, praelio cum hostibus commisso rem obtinebit. Atque haec quidem sic se habent.

CAP. X. De sciunctione manus praedatoriae, deque peditatu a tergo subsequente.

Nec, quae ipsi vidimus, exponere pigebit. Identidem exercitus ho- stium, equestresque ac pedestres copiae e finibus oppidisque suis simul exi- bant: ac per triduum, vel interdum diutius, itinere una facta, a se discede- bant. Equites, ditionem nostram incursionem facta populaturi, aliquot dierum itinere praegrediebantur, peditatum retro relinquentes: quod op- primere habitatores vicorum non praemonitis casisque inhaerentes pro- perabant. Impedimenta et pedites cum suis sarcinis, a tergo subsequen- tes, postquam saltus atque angustias transierant, locum idoneum ad sese custodiendos tutandosque conspicati, in eo collocatis tabernaculis conside- bant, equites praedatum egressos ibi praestolantes: ut revertentes incolu- mes per loca iniqua traducerent. Id si usu venit, dux, excursionem eorum nunciata, speculatores emittat, et omnia iuxta superius praescriptum faciat. Ac si parvo negotio praedatum egressos nancisci dispersos, fundereque

ἔργῳ τοῦτο σπενσάτω πληρῶσαι. εἰ δὲ διὰ τινα σφάλματα καὶ τὰς συμβαινούσας ἐναντιώσεις ἐμπόδιον προσυπαντήσει αὐτῷ, εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσοῦτον πόλεμον παρασκευασθῆτω· καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὰς σκηναὺς ἐπήξαντο, ἀκριβῶς διασκοπησάτω, μὴ ποτε ποταμὸς ἔστιν ἀσφάλειαν αὐτοῖς προξενῶν, ἢ ῥύαξ. καὶ πρὸς 5 τὴν θάλασσαν τοῦ τόπου δεῖ καὶ αὐτὸν παρασκευασθῆναι, καὶ σπουδῆ πολλῇ πρὸς ἑαυτὸν τὸ πεζικὸν στράτευμα, εἰ δυνατόν, ἐπισυναγαγεῖν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν τούτων ἀποκίνησιν καὶ ἐν ἐτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν, ἢ τυχόν δι' αὐτομόλων τοῦτο **Β** πυνθανομένου, θέον ἱππεῖς ἀποστεῖλαι νυκτός, ἀρχηγούς ἔχοντας 10 τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων, καὶ δύο ἐγκρύμματα παρασκευάσαι ἐνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς γενήσεται ἡ τῶν πολεμίων διέλευσις. ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἀποσταλέντων ἑκατὸν ἀνδρας ἐπιλεξάμενος, εἰς λόχον καταστησάτω, χωρὶα φυλάττοντας τὰ πλησίον τῆς παρόδου τῶν πολεμίων διακείμενα. καὶ αὐτὸν τὸν 15 στρατηγὸν χρῆ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μετὰ παντός τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἴστασθαι κεκρυμμένον, καὶ ἐκ περιωπῆς ἐφορῶντα τὴν τῶν πολεμίων διάβασιν. οἱ οὖν ἱππεῖς τῶν πολεμίων, οἱ εἰς συλλογισμὸν χρεῖων τὰ χωρὶα διεφεννώμενοι τὰ πλησίον τούτοις συμπαρκαείμενα, ἤνικα ἐν τοῖς φυλαττομένοις χωρίοις εἰσέλθωσι, 20 καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας ἀναψηλαφῶσι τῶν χωρῶν, κατ' αὐτῶν οἱ εἰς τὸν λόχον ἰστάμενοι ἑκατὸν ἱππεῖς ὀρμησάτωσαν, καὶ ὅσους ἀνελεῖν δυνηθῶσιν, εἴτε ζωγρήσαι, παραντίκα πρὸς φυγὴν ὀρμήσωσιν, ὑποφεύγοντες τὴν ὁδόν

22. κατ' αὐτῶν] καὶ ταυτὸν codd.

potest, re exequi id quidem properet. Sin autem ob errationes quasdam offensionesque intervenientes impedimentum ipsi inferunt, ad castra oppugnanda se comparet: locum, ubi tabernacula posuerunt, diligenter perspiciat, ne forte flumen amniculusve subsit, praesidium illis praebens. Ita iuxta situm loci instruere se oportet, magnaue diligentia adhibita peditatum, si fieri potest, cogere. Suspicious autem dux discesuros hostes in aliaque castra transiuros, sive per transfugas fortasse hoc edoctus, debet noctu equites praemittere cum praefectis peritis et probatis, insidiasque parare binas ad utrumque latus viae, qua hostes transiuri sint. Ex illis praemissis equitibus centum delectos in latibulo collocet, qui vicos observent itineri adversariorum subsidentes. Ipsumque ducem oportet loco idoneo cum omnibus copiis in occulto subsistere, e specula hostes transeuntes observantem. Equites adversariorum, qui frumentandi causa vicos propius sitos perlustrant, simul atque vicos obsesas ingressi ex equis descendent, casasque rusticorum scrutari inceperint, equites centum in insidiis collocati impressionem in illos faciant, et, sive interfectis sive captis quotquot potuerunt, evestigio fugae se mandant: ruentesque per viam inter bi-

τὴν ἀναμεταξὺ τῶν δύο ἐγκρουμάτων διερχομένην, ἐφέλκο-
 μενοί τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. καταδιωκόμενοι δὲ ταῖς
 ἐνδράσις περιπεσεῖν τοὺς πολεμίους παρασκευάσουσι. τότε οὖν
 ἐξερχέσθωσαν τὰ ἐκατέρωθεν ἰστάμενα ἐγκρούματα, καὶ σφο-
 δρῶς τὴν κατ' αὐτῶν ὁρμὴν ποιησάτωσαν, καὶ πολλοὺς τῶν
 πολεμίων ἔργον μαχαίρας ποιήσονται. τοῦ δὲ στρατηγοῦ ταῦτα D
 ὄρωτος, παραντίκα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλειόνων τοῦ σὺν αὐτῷ
 λαοῦ ἐν ὁρμήματι σφοδρῶς τὴν προσβολὴν εἰς τὴν παράταξιν
 τῶν πολεμίων ποιεῖτω· τοὺς δὲ γε ὑπολοπούς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ
 10 κατὰ νότου τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ συνάψαι πόλεμον πα-
 ρασκευασάτω. καὶ εἰ μὴ τι ἐμπόδιον ἐξ ἡμετέρων ἡμαρτιῶν γέ-
 νηται, τῶν πολεμίων ὑπερισχύσουσιν. εἰ δὲ γε ἰσχυρῶς μαχόμε-
 νοι οἱ πολέμοι ἀντισχεῖν δυνηθῶσι, καὶ στῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ
 τὰ ἀχθοφόρα ζῶα ἀποφορτίσαντες, ἀπληκτὸν δῆθεν ποιούμενοι P. 134
 15 ἐκ πολλῆς περιστάσεως, καὶ κειρῶνται τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι,
 πολλὴν ἐκ τούτου ἐφενθήσουσι τὴν δυσχέρειαν. ἀλλ' ὅμως χρῆ
 καὶ τὸν στρατηγὸν κύκλω κατ' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν τὸν πόλεμον,
 καὶ, εἰ δυνατὸν, καὶ περικλῶν λιὸν τῇ αὐτῇ τοῦ πολέμου ἡμέρα
 καταλαβεῖν τάχει πολλῷ παραγενέσθαι, τοῦτο παρασκευάσαι.
 20 εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι διὰ τὸ πρόβῳ τούτους τυγχάνειν, τοὺς
 προσήκοντας τῶν ἵππεων τῶν ἵππων ἀποβῆναι διορισάτω, καὶ
 πεῖξῃ τοῖς πολεμοῖς μετὰ τῶν ἵπποτων μάχεσθαι, τόξοις καὶ
 σφενδόνις καὶ δόρασι σὺν ἀσπίδι χρωμένους. δεῖ οὖν τὸν στρα- B
 τηγὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν ἀγαγεῖν, καὶ τὸ τοῦλλοδον, εἰ γε
 25 πλησίον τυγχάνει, καὶ σύνεγγυς τῶν πολεμίων ἀπληκεῦσαι, εἰς Fol. 384 r.

nas insidias transeuntem hostes ad persecutionem attrahant. Ita peragitati efficiant, ut adversarii insidiis se induant. Tunc vero prorumpant qui utrobique in latibus locati sunt, et vehementi impetu in eos facto magnum hostium numerum gladiis conficiant. Haec ubi dux videt, continuo ipse quoque cum maiori parte sui agminis acerrimo incursu in aciem hostium se incitet: reliquos suorum militum iubeat in terga hostium circumvectos eo signa inferre. Ac nisi peccatorum nostrorum causa impedimentum aliquod intervenit, expugnabunt hostes. Tamen, si vehementius praeliantes adversarii obsistere possunt, et eodem loco consistentes iumentis onera deponunt, effectoque multis sarcinis obiectis vallo aciem instruere conantur, id quidem magnam difficultatem oppugnationi afferet. Sed nihilominus debet dux coram facta undique signa inferre, et si qua spes est, perditum itinere celeriter facto ipso die praelii advenire posse, id ut fiat curare. Quod si fieri non potest propter longinquitatem, idoneos ex equitibus descendere de equis iubeat, et pedibus una cum equitatu praelium cum adversariis inire, arcibus, fundis, hastis, scutis utentes. Oportet autem ducem et sarcinas suas, et impedimenta, si sub manu sint, secum adducere, propiusque hostes considerare, ut formidinem illis ac desperationem

ἔκπληξιν αὐτῶν καὶ ἀπόγνωσιν. εἰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ὕδωρ
 τοπαράπαν οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο πολλὴν ἀθυμίαν αὐτοῖς προξέ-
 νήσει· καὶ εἰ μὴ τελῶς τούτους καταγωνίσηται, ἀλλ' οὖν πολ-
 λούς· γε τούτων ἀνδραποδίσει, πλείστους δὲ καὶ θανατώσει,
 καὶ τραυματίας ἐργάσεται, καὶ τὸ ἀλαζονικὸν αὐτῶν καταβα-
 5 λεί φρόνημα· ὥστε μὴ ἀδεῶς κατατολμᾶν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν
 χωρίων τὰς ἐφόδους ποιῆσθαι. εἰ δὲ μὴ πρότερον ὁ στρατηγὸς
 C ἐπιγνῶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν ἐν ἑτέρῳ ἀπλήκτῳ μετὰβα-
 σιν, ἢ, ὡς ἔφην, δι' αὐτομόλων, ἢ διὰ δεσμοτῶν· ὅπως ἐν
 νυκτὶ ἀποστειλᾶς παρασκευάσῃ ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν τὰ ἐγκρύμ-
 10 ματα· καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορούντων τῶν πολεμίων φανερώς πα-
 ρασκευασάμενος τὸν κατ' αὐτῶν διάθῃται πόλεμον· εἰ γὰρ οὐ
 Oppugnatio πάντῃ ὀλιγοσπῶν καὶ εὐαρίθμητον κέκτηται στρατεύμα. ὁ γὰρ
 impedimen- κατά τὸ τοῦλδον αὐτῶν πόλεμος, συντόμος, οὐδέποτε ἐναν-
 torum, quas τῶσιςιν ἢ βλάβῃν τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ προὔξενησεν, ὀλίγους ἔχον
 opportunita- 15 μαχίμους ἱππεῖς εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁσάκις ἂν κατ' αὐτῶν
 tes habeat. συνήφθῃ πόλεμος, πολλοὺς αὐτῶν ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς καὶ
 D ἠνδραποδίσατο καὶ ἀνείλε· καὶ πολλὰ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἡμιό-
 των αὐτῶν πεφορτισμένα ἀνελάβοντο. εἰ δὲ καὶ τὸ πείμκον στρα-
 τεύμα ἐν ἡμέρᾳ πολέμου τύχῃ, τὸ ὠπλισμένον δηλονότι καὶ πρὸς 20
 πολέμους γηγυμασμένον, κύκλῳ κατ' αὐτῶν στρατηγικῶς πα-
 ρασκευάσῃ τὸν πόλεμον, καὶ τελείῳ τούτους ἀφανισμῷ παραδῶ.
 Fol. 384 v. τοιαῦτα γὰρ γενέσθαι ἐν τῷ τοῦλδῳ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ
 παρ' αὐτῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καὶ ἐθεασάμεθα, καὶ ἐν ἱστορικοῖς

4. γε] καὶ cod. 16. αὐτῶν] Fort. αὐτό.

afferat. Quod si eo in loco aquae nulla omnino facultas est, id quoque non
 mediocriter animos eorum perturbabit: et si non funditus illos delet, at
 certe multos eorum captivos faciet, plures etiam tum interficiet tum sauci-
 abit, spiritusque eorum arrogantes franget; ut non amplius ausuri sint
 absque metu in pagos Romanorum incursiones facere. Si autem dux transi-
 tam eorum e castris in castra non praescierit, sive ex perfugis, ut dixi,
 sive ex captivis; ut noctu praemissas insidias in via illorum collocare possit:
 nihilominus interdum adversus hostes iter ingressos palam instructo
 exercitu praelium administret; praeterquam si admodum infrequentes te-
 nuesque habet copias. Nam, ut brevi expediam, impedimentorum aggres-
 sio, quia pauci duntaxat armati equites praesidio illis relinquuntur, nun-
 quam offensionem incommodumve exercitui nostro tulit: sed quoties di-
 micatio confecta contra illa est, semper exercitus Romanus hostes bene
 multos cum cepit tum interfecit; iumenta et mulas onustas non unas in po-
 testatem redegit. Quod si praeterea peditatus, armatus ille quidem et
 exercitatus ad praeliandum, die dimicationis praesto esse potest, in ad-
 versarios, corona undique cinctos, impugnationem dux pro suo officio in-
 struat, eosque prorsus ad internecionem redigat. Tertia enim cum adver-
 sus impedimenta hostium, tum etiam adversus nostra illis ingruentibus eve-

ἀνέγνωμεν, καὶ παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μεμαθήκαμεν. διὰ ταῦτα
 μὲν οὖν ἀφ' ἑλμῶς ὁ κατὰ τοῦ τούλδου πόλεμος, ὡς μὴ φέρων P. 135
 τινὰ βλάβην ἢ ἐναντίωσιν, μᾶλλον δὲ νίκην καὶ εὐκλειαν. εἰ γὰρ
 καὶ μὴ τὴν νικῶσαν εἶρη εἰς τὸν κατ' αὐτὸ πόλεμον ὁ τῶν Ρω-
 5 μαίων στρατὸς, ἀλλ' οὖν οὐδεμίαν βλάβην ὑποστήσεται, εἰ δέ,
 ἐν ᾧ τόπω πρότερον ἠῶλλοντο, διέμειναν ἐν αὐτῷ, μηδαμῶς
 τῶν ἐκεῖσε ἀπύραυτοι διὰ τὴν τοῦ τόπου ὀχυρότητα, τὸ κοῦρσον
 ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ὡσαύτως ὁ στρατηγὸς κατ' αὐτῶν ἐπάξει
 τὸν πόλεμον· μὴ ποτε ἐμβραδύνοντος διὰ τὴν τοῦ πεζικοῦ ἰδίου
 10 λαοῦ ἐπισώρευσιν, ἢ διὰ ἄλλην τινὰ πρόφασιν, ὑποστρέψῃ τὸ
 κοῦρσον, καὶ διακωλύσῃ τὸν πόλεμον. οὕτως δὲ χρὴ τὸν στρα-
 τηγὸν κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν. διασκοπῆσαι διὰ τῶν ἀποστελλομέ- B
 νων βιγλατόρων τὰ συμπαρακείμενα χωρία, καὶ σύνεγγυς ὄντα
 τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων· κἀκεῖσε ἀποκρῦψαι ἵππεις ἐκλεκτοὺς
 15 ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, μετὰ ἄρχοντος ἐμπειροτάτου καὶ ἀνδρείου.
 καὶ ἐπεὶ ἐν αὐτοῖς εἰσέρχονται τροφὰς διερευνώμενοι, κατ' αὐ-
 τῶν ὀρηματώσων. ἐτέρους δὲ ἵππεις εἰς λόχον ἀπαρτίσαι εἰς
 βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἐμπροσθεν ἀποσταλέντων· καὶ εἴ γε
 τούτους βουληθῶσιν ἐπιδιώξαι οἱ τῶν πολεμίων ἵππεις, ἐπιθή-
 20 σονται κατ' αὐτῶν, καὶ τρέφονται, καὶ καταδιώξουσι· διὰ τὸ
 αἰεποτε ὀλιγοστοὺς εἶναι τοὺς ἵππεις, τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ τούλ-
 δου. τῶν πολεμίων ἐν τοῖς χωρίοις μὴ εἰσερχομένων, εἰ καὶ ἀδύνα- C.
 τον τοῦτο τυγχάνει, διρρησιάτω ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀποστελλομένους Fol. 335 r.
 παρ' αὐτοῦ τῶν ἐμπειρῶν ἀνδρῶν βιγλάτορας, καὶ διασκοπησά-

24. διασκοπησάτων] διασκορησάτων cod.

nisse, non vidimus modo, verum legimus etiam apud scriptores, et a maioribus didicimus. Ideoque magno usui est impedimentorum oppugnatio, quod detrimentum incommodumve omnino nullum, victoriam autem gloriamque apprimè afferre potest. Nam exercitus Romanus ea invadens, etiamsi rem non obtinet, at certe damni nihil est facturus. Item si, quo loco iam condescenderunt hostes, eo se continent, neque ob eius munimentum inde digrediantur, praedatoresque expectant, nihilominus debet dux signa inferre: ne cunctante illo, dum peditatus congregatur, vel ob aliam quam causam, inter haec omnis manus praedatoria recurat, totumque de impugnatione consilium irritum faciat. Sic autem debet dux eos aggredi. Vicos propinquos castris hostium subsidentes per excubitores dimissos exploret: ibi equites delectos cum peritissimo ac forti praefecto loco opportuno occulat. Hi, quando frumentatores hostium vicos ingressi sunt, impetum in illos faciant. Alii equites in latibulo disponi debent, opem auxiliumque laturi praemissis illis: quos si insectari hostes volunt, ipsi ultro in illos se inferent, eosque fusos persequentur; quod perexiguo semper numero sunt equites, qui ad impedimentorum custodiam relinquuntur. Hostibus omnino in vicos non ingredientibus, tametsi id quidem fieri non potest, imperet dux excubitori-

Leo Diaconus.

14

- Camelorum hostilium abactus. τωσαν, ἐν ᾧ μέρει τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν τὰς καμήλους οἱ πο-
λέμιοι εἰς νομὴν ἐξάγουσι. καὶ διαχωρισάτω εἴτε τουρμάρχην,
εἴτε τοποτηρητὴν χρήσιμον, μεθ' ἰππέων ἀνδρείων· καὶ σκο-
πησάτωσαν ῥύακα, εἰ εὔρηται ἐν τῷ τόπῳ ἐπιτήδειος· καὶ
παρασυρθῶσιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένοι, ἕως οὗ πλησίον γέωνται· 5
καὶ τότε φανερώς κατὰ τῶν καμήλων τὴν ἐπίθεισιν ποιήσωσιναι.
Δεῖς δύο δὲ τὸν λαὸν οἱ ἀποσταλέντες διαμερισάτωσαν· καὶ οἱ
μὲν ἡμίσεις τὰς νεμομένας καμήλους καὶ τοὺς ὄνους ἀναλαμβα-
νέτωσαν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς φυλακὴν καὶ ἐκδίκησιν καὶ βοήθειαν
αὐτῶν ἔστωσαν. καὶ εἰ τύχῃ φούλκον ἕξω τοῦ φωσσάτου τῶν 10
πολεμίων ἰστάμενον, καὶ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν εἰς τὰς καμήλους ἐπι-
θεμένων, ἢ καὶ ἐκ τοῦ φωσσάτου ἐξέλθωσιν ἰππεῖς καταδιώκον-
τες, οἱ ὀπισθεν ὄντες τούτους καταγωνίσονται. παραντίκα δὲ
καὶ ὁ στρατηγός, οὐ πόρῳ ὦν, ἀλλὰ πλησίον ἐν τῷ ἐγκρύμ-
ματι, κατ' αὐτῶν ἐξελθέτω· καὶ καθὼς ὄρῳ συναρθέντα τὸν 15
P. 136 πόλεμον, οὕτω καὶ διυτιδέτω, ἢ σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων
ἐπέλθῃ, ἢ τῶν ἀποσταλέτων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπικριτεστέρων
ὄντων, ἐν τάξει καὶ μὴ διεσκεδασμένως τὴν ἐπέλευσιν κατὰ τοῦ
ἀπλήκτου ποιήσῃται. καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἰππεῖς τε
καὶ πεζοὺς ἀγαγὼν, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν ἐξεπίσταται, δια- 20
μέρισῃ τὰ κατατόπια ταῖς τάξεσι πάσαις τῶν τε ἰππέων καὶ πε-
Fol. 885 v. ζῶν, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν διάδηται πόλεμον, εἰ οἷόν τε ἔστι,
κύκλω. εἰ δὲ ποταμός ἐστιν, ἢ ῥύαξ, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν,
ἀντὶ χάρακος τοὺς πολεμίους φυλάττων, εἰ μὲν ὀπισθοῦν πύρον
δέχεται, κἀκεῖθεν λαὸν ἐπιστήσῃ. παρασκευάσῃ δὲ καὶ σκηνὰς 25

bus peritis viris a se emissis, ut explorent, qua parte castrorum adversarii camelos pastum ducant. Tum designet vel turmarcham, vel vicarium bonum, cum equitibus strenuis: iique rivum nacti, si loco illo idoneus subest, in eo absconditi adrepant, donec propius accesserint: tum apparentes impetum in camelos faciant. Debet autem emissum agmen bifarium divisum esse: ut dimidia pars camelos asinosque pascentes abigat, altera ad prioris custodiam ac defensionem opem huic latura in statione sit. Quod si globus hostium pro castris excubias agens in abactores camelorum incurrit, vel e castris equites provolant nostrosque persequuntur, qui in subsidiis stant illos expugnabunt. Simulque dux, qui non procul inde in latibulo subsidiatur, contra illos prodeat: et perinde ut videt praelium fieri, ita rem administret, ut vel effuse in hostes ruat, vel, si praemissi de manu sua superiores fuerint, ordinate confertaque acie ad oppugnanda castra succedat. Ita productis universis equitum militumque copiis, perspecto regionis situ, loca certa cuique attribuat equitum pedumque numero, oppugnationemque corona circumdata, si fieri potest, instituat. Si flumen subest, aut rivus, ut superius diximus, qui fossae instar hostibus munimenta praebet, si utcumque admittit transitum, ea quoque armatos inducat. Curet item, ut tentoria exercitus collocentur, ad declarandum,

αὐτῶν πῆξαι, πρὸς τὸ ἐνδείξασθαι, μέλλοντι αὐτὸν ἀπληκεῖ-
 B
 σαι ἐκείσε, εἰς ἐκθρόψιν αὐτῶν· καὶ οὕτως ποιῆσθαι τὸν πό-
 λεμον. καὶ εἰ καλῶς καὶ εὐτάκτως καὶ ἀνδρείως διάθηται τὰ περὶ
 τοῦ πολέμου, μεγάλως εὐδοωθήσεται. εἰ δέ γε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ
 5 οὐ δυνήσεται τούτους κατατροπώσασθαι, ἰσχυρῶς αὐτῶν ἀνδι-
 σταμένων, καὶ πεζικῆν ἔχοντων δύναμιν, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ τό-
 που θέσεως βοηθουμένων, δεόν καὶ παραμείναι αὐτοῖς, καὶ
 πλείον πεζικῶν προσκαλέσασθαι. καὶ ἐν τῇ νυκτὶ τοὺς ψιλοὺς
 κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς σφενδονήτας βάλλειν παρασκευάσῃ· καὶ
 10 πνρὰ πλείστα ἀνάπτειν γύρωθεν αὐτῶν· καὶ ἀνδρείως καὶ εὐτόλ-
 μως παρανέσαι τοῖς ψιλοῖς τοῦ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι καὶ προκιν-
 C
 δυτεύειν, ἕως ἢν εἰσέλθωσιν ἐνδον τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων,
 καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ τινα πράγματα νυκτὸς ἀναλάβωνται,
 πλήττοντες συνεχῶς καὶ ἀναιροῦντες τοὺς πολεμίους. καὶ εἰ ὅλας
 15 Θεοῦ βοηθεῖα τοιοῦτον πρὸς ἓν μέρος γένηται, καὶ θεαθῆ καὶ
 ἐπιγνωσθῆ ὑπὸ τῶν ἄλλων τάξεων, ὀρμήσουσι καὶ αὐτοὶ θανά-
 του καταφρονοῦντες εἰς ἀρπυγὴν τῶν λαφύρων, διὰ τὴν τοῦ κέρ-
 δους ἐλπίδα, καὶ περιγενήσονται τούτων τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι
 φάδιως. εἰ δέ καὶ μὴ τελέως τούτους κατατροπώσεται διὰ τινα
 20 τοχὸν σφάλματα καὶ ἀποτυχίαν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς τούτων καὶ D
 χειρώσεται καὶ ἀναιρήσει, καὶ λάφυρα πλείστα ὁ λαὸς αὐτοῦ Fol. 386 r.
 λήψεται. οὕτως δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὰ περὶ τῶν πολέμων τοῦ
 φωσσάτου διενεργοῦντος, χρῆ καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων καὶ
 ἐμπειρῶν μετὰ τεσσαράκοντα ἱππέων μήκοθεν ἀποστεῖλαι, φυ-

16. ἀντολ. Sic codd.

castra se ibi ponere velle, quo terreat adversarios: quibus rebus consti-
 tutis, inferat signa. Ac si recte, ordinatim, strenue oppugnationem ad-
 ministrat, magnifice vincet. Quod si primo die fundere illos nequit, quod
 et industrie resistunt, et peditatu valeant, simul quod locorum situ adiuvan-
 tur, tamen considerare iuxta oportet, maioresque pedestres copias accer-
 sere. Noctu curae sibi sit, ut cum levis armatura tum funditores tela in
 hostes conciant: item ut ignes quamplurimi in orbe circa illos fiant: le-
 viterque armatos ad fortitudinem atque audaciam exhortetur, ut praelio
 manibus conserto in discrimen se offerant, donec castra hostium perru-
 perint, equos, mulos, facultates noctu praedati sint, vulneratione magna
 ac caede hostium facta. Et omnino, si quid eiusmodi ope Dei ex una
 parte accidit, conspicitur autem vel intelligitur a reliquis aciebus, hae quo-
 que mortis contemtionem ad praedas faciendas ruent, spe lucri incensae, ho-
 stesque gratia numinis parvo negotio expugnabunt. Quod si fortasse pro-
 pter errata quaedam adversosque casus non funditis illos disperdit dux, at
 certe multos eorum cum captivos faciet tum contrucidabit, praedaeque plu-
 rima milites poterunt. Dum haec dux circa oppugnationem castrorum ad-
 ministrat, oportet praefectum ex proborum peritorumque numero cum equi-
 tibus quadraginta longius emitti, qui viam obsideat, qua praedatoria ho-

λάττειν τὴν ὄδον, ἣν ὑποστρέφειν μέλλει τὸ τῶν πολεμίων κούρσον. καὶ ἤνικα τοὺτους θεάσῃται πρὸς τὸ φωσσάτον αὐτῶν ἐρχομένους καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ταρσίοις, τὸ λεγόμενον παρ' αὐτοῖς βέρεδον, ἐρχόμενον σύνεγγυς αὐτῶν, καταμηνύσαι τῷ φωσσάτῳ τὴν τοῦ κούρσου αὐτῶν παρουσίαν· ἐδθέως δ' εἰς τὴν βί-
P. 137 γλαν ἀποσταλεῖς ἄρχων μηνυέτω τῷ στρατηγῷ. καὶ εἰ μὲν ἴδῃ τὸ βέρεδον μήκοθεν πολὺ τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἐρχόμενον, ἀποστελεῖ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετ' ἐκλεκτῶν ἵππέων, ἐπιδέσθαι κατ' αὐτῶν, εἰ δυνατὸν, ἀδοκῆτως, καὶ κατακυριεύσει τοῦτων ῥα-
Fol. 386 v. δίδως. εἰ δὲ πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου 10 ἔμπροσθεν αὐτῶν περιπατεῖ, μὴ ἀποστειλάτω κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρκεσθήτω πρὸς ἃ ὁ Θεὸς αὐτῷ συνήρρησεν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου πόλεμον· καὶ ὑποστρεφείσθω μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἐπιλαμβανόμενος τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὀχρωτέρων τόπων.
Fol. 386 v. Βλέπει δὲ τὸ τῶν πολεμίων φωσσάτον διὰ τοῦτο δῆλθε πύσας τὰς 15 δυσχωρίας, ἐκδεχόμενον τὴν τοῦ κούρσου παρουσίαν, ἵνα τὰ παρὰ τοῦ κούρσου κατασχεθέντα, εἴτε ἀνδράποδα εἴεν εἴτε κτήνη, καλῶς σὺν αὐτοῖς διασώσῃ διαβιβάζον τὰς δυσχωρίας· δέον τὸν στρατηγὸν ἀγωνίσασθαι ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι, καὶ
Fol. 386 v. τοὺς στενωποὺς κατασχεῖν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ πεζῶν καὶ ἵπ- 20 πέων, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον ἐπιμελέστερον ὑπαρτίσαι, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. καὶ μηδέποτε ὑποστρέφοντες αὐτοὶ ἀπολέμητοι καταλειφθῶσιν. εἰ γὰρ καλῶς τὰ τοῦ πολέμου ἐν ταῖς δυσχωρίαις διάθοιτο, μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσεται. εἰ δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πλείστην καὶ ἀξιόλογον πεζικὴν δύναμιν, ἀδν- 25

stium manus reditura est. Quam si versus illorum castra remeantem, praegredientemque, ut mos est Tarsensium, catervam quam veredum vocant, propius se accessisse conspiciatur, ut exercitum certiore faciat adventare praedatores: id evestigio praefectus excubitus missus duci renunciat. Hic si videt, veredum longe ante agmen praedatorum praegredi, praefectum probum mittat cum equitibus delectis, qui, si fieri potest, nec opinato impetum in id faciat, potieturque eius nullo negotio. Si propius minoresque intervallo agmini praedatorum antecedit, neminem emittat contra veredum: verum ea potius satis habeat, quae illi in oppugnatione castrorum contulit: cum omnibus copiis agnis conversis loca opportuna et munitiora capiat. Deinde ubi exercitus hostium eo consilio loca iniqua transivit, ut, adventum praedatorum praestolans, quae ab illis rapta sunt, sive mancipia sive pecora, tuta ac salva per loca impedita transducatur: oportet ducem operam dare, ut, illos praeventens, cum omnibus militum equitumque copiis angustias itinerum occupet, praeliumque adversus illos, quemadmodum superius demonstravimus, solertius administret. Neque unquam citra dimicationem reverti sinantur. Etenim, si in angustiis recte bellum dux instruit, funditus eos vincet. Sin magno et firmo peditatu destitutus profligare

νατεῖ πρὸς τὸ μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσασθαι, ἀλλ' οὖν
τέως οὔσπερ ἡγματούτευσαν (εἰ καὶ μὴ πάντας) ἀναφύσεται κατ'
αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγους τῶν πολεμίων καὶ τραυματίαι καὶ δο-
μναλάτους ποιήσεται.

Κ Ε Φ. α'. Περὶ τοῦ ἐνθεν κἀκεῖθεν ἴστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς C
δυσχωρίαις.

- 5 Χρῆ τὸν στρατηγὸν καὶ ἄλλως ἀγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους
τροπώσασθαι, εἰ καὶ ὀλίγος ἐστὶν ὁ περὶ αὐτὸν λαός. τρόπον
κατασκοπησάτω ἐπιτήδειον καὶ ὀχυρώτατον, ἢ τι παραπλήσιον Praelium
κίστρον· ὡς ἐπιδέχεσθαι τὴν τοῦ ὀχυροῦ τόπου θέσει μετὰ πε- prope ca-
ζῶν κρατεῖσθαι, καὶ ἐνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ εἰς λόχους τὸ πε- stellum.
10 ζικὸν ἀποκρῦπτειν στρατεύματα. τοῦ δὲ πεζικοῦ ὀπισθεν ὁ στρα-
τηγὸς σύνεγγυς μετὰ τοῦ ἰππικοῦ στρατεύματος στήτω, πάντ
τῶν πεζῶν ἔγγιστα. ἔχειν τε καὶ τὸ ἰππικὸν ἔγκρημμα καὶ πεζοὺς D
πλησίον αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν συνηνωμένως κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος
ἰστιάσθω. ἀποσταλήτωσαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν παρὰ τοῦ
15 στρατηγοῦ ἄνδρες ἐπιλεκτοὶ, καὶ ἵππους τραχεῖς ἔχοντες, ἄχρη
τῶν ἑκατὸν, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρείον καὶ ἐμπειρότατον, καὶ
γινώσκοντα χωρίον ἐπιτήδειον, ἐν ᾧ κρύψη τὸν ἴδιον λαόν. νυ-Fol. 387 r.
κτὸς δὲ τὸν τοιοῦτον τρόπον καταλαμβανέτω, καὶ καλῶς αὐτοὺς
ἀποκρηψάτω. ἡνίκα δὲ διαγνώσῃ, εἰς περιωπὴν ἀνελθὼν βλε-
20 πέτω, τῶν πολεμίων περιπατούντων, τὴν τούτων διάβασιν. P. 138
ὄρων δὲ τοὺς εἰς λεῖαν ἐκτρέχοντας καὶ τὰ χωρία διερευνῶντας,

14. ἀποσταλείτωσαν codd. 15. τραχεῖς. Leg. ταχεῖς. 19. βλε-
πέτω] βλεπόντων codd. omnes.

penitus eos nequit, at denique quos in servitutem abducunt, in libertatem
(etiamsi fortasse non omnes) vindicabit, hostiumque non paucos cum sau-
ciabit tum captivos faciet.

CAP. XI. In angustiis peditatum ad utrumque latus viae stare oportere.

Debet alio quoque modo operam dare dux ut hostes fundat, si exiguae
circa se copiae sunt. Investiget locum idoneum et munitissimum, vel ca-
stellum, quod prope sit: ut liceat per naturam munitum illum locum peditibus
occupari, copiasque pedestres ab utroque viae latere in insidiis occultari.
A peditum tergo dux cum equitatu quam proxime subsidietur. Hae eque-
stres insidiae, ipsae quoque pedites prope ipsas habentes, paene contin-
gentes aciem post signa consistant. Oportet autem, ut in insidias mittat
dux homines lectos, equis velocibus insidentes, numero ad centum, cum
praefecto forti et peritissimo, cognoscente locum opportunum, quo suam
manum occultet. Hunc locum noctu occupet, suos bene abdat. Prima
luce conscensa specula, si hostes movent, quo tendant dispiciat. Si prae-
datum procedere videt, vicoseque perascrutar, praedae, pecuniae, et si quid

Arabes in-
menta abi-
gentes.

πρὸς τὸ ἐπισυναγαγεῖν λάφυρά τε καὶ χρήματα, καὶ εἴ τι ἕτερον
 ἐφενρεῖν δυνηθῶσι, καρτερησάτω ἕως ἂν θείασηται αὐτοὺς τῶν
 ἵππων ἀποβαίνοντας, καὶ τοὺς ἵππους τῶν χαρῶν ἀνερευνω-
 μένους. τότε τῶν μετ' αὐτοῦ ἱππέων εἴτε ἐβδομήκοντα ἢ ἐξή-
 κοντα, πλείους δηλονότι τοὺς οἰκίους τῶν πολεμίων ὄντας 5
 (πλείονες γὰρ τῶν πολεμίων τῷ ἀριθμῷ εἶναι ὀφείλουσιν οἱ τοῦ
 στρατηγοῦ), διορισάσθω τούτους ἀνδρείῳ ὀρηγήματι σὺν ὄξυ-
 ριάτῃ τῶν ἵππων ὀρηγῆ ἐπιθέσθαι τοῖς ἀντιπάλοις, καὶ Θεοῦ συν-
 Βεργία εὐδοκασθήσεται. εἰ δὲ συμβῆ τούτους ἐπιδιωχθῆναι παρὰ
 τῶν πολεμίων, δεόν προαπαντῆσαι αὐτοῖς μετὰ τῶν ὑπολει- 10
 φθέντων αὐτῷ τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς μὲν κατασχεθέντας δε-
 σμώτας ἢ ἀναιρῆσαι, ἢ ἐμπροσθεν ἀποστελεῖν, ἀπελθεῖν τάχιον,
 καὶ τὸ ὄχύρωμα καταλαβεῖν. κἀκεῖνος ἐμπείρως μαχόμενος καὶ
 ἀντιστάμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ ποτὲ μὲν ὑποστρέφων κατ'
 αὐτῶν, ποτὲ δὲ ὑποφεύγων, ἐρεθίσσει αὐτοὺς πρὸς δίωξιν. καὶ 15
 εἰ ἄχρι τῶν τόπων καταδιώξωσιν, ἐν οἷς οἱ πεζοὶ ἀποκρύπτονται,
 καὶ τούτους τινὲς τῶν πολεμίων διελθῶσι, τότε οἱ πεζοὶ τῶν ἐγ-
 Κερκνυμάτων ἐξερχόμενοι ἀντιστήσονται τοῖς διώκουσι πολεμίοις,
 καὶ ἀπωθήσονται. οἱ δὲ τοὺς πεζοὺς διελθόντες πολέμιοι ἐμ-
 πεσοῦνται τῷ ἐγκρύμματι τῶν ἱππέων, καὶ ἄρδην ἅπαντες ἀπο- 20
 Φολ. 387 v. λούνται. ὑπὸ γὰρ τοῦ τόπου οἱ πεζοὶ βοηθούμενοι οὐκ ἔασουσι
 τοὺς διώκοντας διελθεῖν· ἀλλὰ τὴν δίωξιν καταλείψουσι καὶ
 ἄπρακτοι πάντες ὑποστρέψουσι, τοὺς ἤδη προκατασχεθέντας τῶν
 οἰκείων ἀπολέσαντες.

8. [ἵππων] ἱππέων cod. 23. Fort. πάντως.

aliud invenire possint, comportandi causa, se contineat, donec descendentes ex equis iumenta e vicis conquirere conspexerit. Tum ex equitibus, qui circum eum sunt, septuaginta vel sexaginta, hoc est, plures quam apud hostes esse constat (necessario enim equitum in caterva ducis numerus maior quam adversariorum esse debet), hos iubeat acri impetu incitatisimo equorum cursu hostes adoriri, et suffragante numine rem bene geret. Si tamen accidit, ut ab adversariis repellantur, oportet his cum subsidiantibus quadraginta equitibus obviam ire, captivosque, si quos feceris, vel interficere vel amandare, ut confestim discedant, inque munitionum locum introducantur. Dux autem perite pugnam administrans hostibusque obsistens, et modo se retorquens ad illos, modo confugiens, eos ad persequendum lacessat. Quod si ad loca usque institerint, ubi pedites latent, eaque loca nonnulli hostium transgressi sint, tunc pedites ex insidiis coorti adversariis insequentibus occurrent, eosque repriment. Hostes autem quotquot erunt ultra pedites provecti, in insidias equitum incidentes universi contrucidabuntur. Loca enim natura adiuti pedites introrumpere persequentes non sinent: ideoque, intermissa insectatione, infecta re discedent omnes, amissis de suis quotquot intra angustias iam sunt circumventi.

ΚΕΦ. ιβ'. Περὶ ἀθρόας ἐξελύσεως τῶν πολεμίων, καὶ τοῦ τὰ Ῥωμαίων ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα.

Εἰ δέ γε τῶν πολεμίων ἐξέλευσις ἀθρόα καὶ σύντομος γένηται, οἷα πολλάκις παρ' αὐτῶν εἶωθε γίνεσθαι, μήπω τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἐπισώρευθέντων, ἀλλὰ μόνου τοῦ στρατηγοῦ· μηδὲ αὐτοῦ δυνηθέντος διὰ τὸ σύντομον τῆς αὐτῶν ἐξελύσεως
 5 τὸν ὀλίγον λαὸν τοῦ ἰδίου θέματος ἐπισυναγαγεῖν· ἀλλ' ὀλίγον ἔχη καὶ εὐαρίθμητον· ὁρᾷ δὲ τοὺς πολεμίους πρὸς λείαν σπεύδοντας καὶ ἐπειγομένους· ἐπιγνώ δὲ τὴν χώραν, ἐν ἣ τὴν ὁρμὴν ποιοῦνται, μήπω ἐσπηλευθεῖσαν, καὶ εἰς τὰ κάστρα ἢ εἰς τὰ ὄχυ- P. 439
 10 ρώματα φυγαδευθεῖσαν· χρὴ τῆς τοιαύτης χώρας εἴτε τὸν τουρ- μάραχην εἴτε ἑτέρους ἄρχοντας σπουδῆ πολλῇ ἀποστεῖλαι, καὶ ἐμ- προσθεν τῶν πολεμίων γενέσθαι καὶ, ὡς οἷόν τε ὦσι, καὶ τοὺς τῶν χωρῶν οἰκήτορας καὶ τὰ τούτων κτήνη φυγαδεῦσαι καὶ ἐσπηλευ-
 15 σαι. ὁρῶντα δὲ τὸν στρατηγὸν τοὺς πολεμίους ἤδη μέλλοντας πρὸς τὸ τῆς ἡμέρας διάφρασμα τοῖς χωρίοις ἐπιθέσθαι, ὅπισθεν αὐτοὺς Hostes quemadmo-
 20 ἐπακολουθοῦντα, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τῇ αὐτῇ νυκτι δεῖν dando aver-
 ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, πρὸς πόλεμον δῆθεν παρασκευαζό- tendi.
 25 μενον· ἢ ὡς ἐκ τούτου δυνήσῃ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἀναστεῖλαι, καὶ Β ἀβλαβῆ τὴν χώραν διατηρῆσαι. καὶ εἰ μὲν ποταμός ἐστιν ἐν τῇ ὁδῷ δυσπέρατος, καὶ μέλλουσι τοῦτον διαπερᾶν οἱ πολέμοι, ἢ Fol. 383 r.
 30 στένωμα ἢ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, ἤνικα τὸν ποταμὸν οἱ πλείους διαπεράσωσιν, ἢ εἰς τὸ στένωμα χωρηθῶσιν, εἰς τὸν ὅπισθεν

5. τὸν ὀλίγον λαόν. Fortasse inducenda vox ὀλίγον, quae ex sub-
 lecta linea in hanc emergere potuit.

CAP. XII. De subita incurralione hostium, antequam Romanae copiae cogi
 possint.

Si fit subita et acris hostium incurralio, quod apud illos saepe usu ve-
 nit, neque dum exercitus Caesarei unum in locum coacti sunt, solusque
 dux praesto est: neque ille propter repentinam illorum invasionem facul-
 tatem nactus est copias suae provinciae congregandi, parvulaeque habet
 atque exiguae: si videt hostes ad praedam ferri ac festinare: scit autem
 regionem, quo impetum faciant, nondum exinanitam, fortunaeque in oppida
 locave munita comportatas esse: oportet in eiusmodi regionem sive tur-
 marcham sive alios praefectos magna celeritate adhibita transmittere, qui
 hostibus obviam fiant, et, quantum efficere possint, paganos eorumque
 pecora ex agris excitent atque expellant. At si dux videt, hostes iam in
 eo esse, ut circa diukulum in vios impetum faciant, debet, a tergo ipso
 incoquens, quemadmodum superius demonstravimus, illa ipsa nocte ad
 praelium instructus, hostibus se ostendere: ut sic comprimere eorum im-
 petum, regionemque incolumentem praestare queat. Ac si fluvius est in li-
 nere, quem transituri sunt hostes, angustiaeve aut difficultas viae, ubi ma-
 ior pars eorum fluvium transierit, vel se in angustias implicaverit, quosdam

λαὸν αὐτῶν ἀποστεῖλαι. καὶ αὐτὸν ἐκείνον τὸν στρατηγὸν παρα-
γενέσθαι μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλοῖππαράτων, καὶ ἐμί-
φανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, καὶ πρὸς μάχην δῆθεν κατ' αὐτῶν
παρασκευασθῆναι, τοῦ συμβαλεῖν πόλεμον· τοὺς παρηππαράτους
καὶ ἐνταγιστράτους διαχωρίζων ἕξ αὐτοῦ, καὶ εἰς ὄχυράματα 5
εἶτε κάστρον ἀποστέλλων, εἰ τύχῃ πλησίον. εἰ δὲ ποταμὸς οὐκ
Ἔστιν οὐδὲ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡσαύτως δεῖ μικρὸν τι πα-
ραβουλεύεσθαι καὶ πρὸς μάχην ὁρμῆσαι, ἕως οὗ καὶ ἐπιδιωχθῆ
παρ' αὐτῶν τῇ νυκτί· ἵνα διαγινώσκοντες σαφῶς οἱ πολέμοι τὸν
στρατηγὸν ἐπακολουθοῦντα, συσταλῶσι, καὶ μηδαμῶς ἕξελάσαι 10
τολμήσωσι, καὶ τὴν ἐπιθῆσιν κατὰ τῶν χωρίων ποιήσονται.
καὶ τούτου γενομένου, τῆς μελλούσης γενέσθαι ἐπιδρομῆς ἐν τοῖς
χωρίοις καὶ αἰχμαλωσίας ῥύσεται αὐτούς, καὶ ἔλεοθερώσει. με-
τὰ πολλῆς δὲ ἀκριβείας καὶ διασκέψεως ποιέτω τὴν ἔνδειξιν καὶ
κατ' αὐτῶν προσβολὴν, δι' ὀλίγων καὶ ἐκλεκτῶν, ὡς ἔφημεν, 15
Διπλέων, καὶ εὐθείως ὑποστρεφέσθωσαν φεύγοντες πρὸς τὸν στρα-
τηγὸν καὶ τὸ ὄχυρῶμα, καὶ μὴ ἀμέτρως καὶ παρὰ τὸ δέον ἐφορ-
μάτωσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. λαοῦ γὰρ ἴσως παρὰ τὴν αὐτῶν δύ-
ναμιν αὐτοῖς ἐπιφορτισθέντος, πολεμικὸς χειρὸς θῦπτον γενήσονται
παρανάλωμα· καὶ μάλιστα, εἰ τύχῃ πανσέληνον εἶναι τὴν νύκτα. 20
Fol. 388 v. εἰ δὲ ἀφεγγῆς ἐστί καὶ ζοφώδης, ἀβλαβῶς τὴν τοιαύτην πρῶξιν
ἐργάζονται, καὶ δυοῖν θύτερον πάντως φανεῖεν κατορθωκότες·
ἢ μηδὲν ἕξελάσαι πρὸς λείαν τοὺς πολεμίους παρασκευάσαντες,
ἢ, εἴπερ καὶ ὕλως ἐκδράμωσιν, ἄχρι τοῦ ἀυγάσαι τὴν ἡμέραν

8. ἐπιδιωχθῆ] *Insectare ut activum adhibui, Planti auctoritatem secutus.*

in ultimum agmen immittat. Ipsumque ducem propius accedere expedit cum praefectis, lectis illis quidem et probis equis insidentibus, seque in conspectum dare hostium, et ad dimicationem adversus illos se comparare, perinde quasi iamiam esset praelium commissurus: equiones autem atque pabulatores disjungat a se, inque loca munita vel in oppidum amandet, si forte subest. Sin flumen non est in itinere, neque difficultas viarum, nihilominus oportet audere aliquantulum, comminarique impetum, donec ab his nocte vel insectetur: ut hostes ubi praeclare intellexerunt ducem subsequi, pleni formidinis neque longius progredi neque in vicos incurrationem facere audeant. Id si accidit, ab imminenti invasione vicos, a servitute suos vindicabit dux, et liberabit. Ostentationem autem et impressionem cum diligentia atque providentia magna faciat, per paucos et lectos, ut docuimus, equites, qui celeri fuga ad ducem locumque munitum revertantur, neque effuse et plus quam attinet in hostem ruant. Nam copia pro ipsorum viribus nimis magna incumbente, cito fortasse hostilis manus praeda fiet: idque maxime, si accidit ut sit luna pernox. At si nox illunis est et obscura, sine ullo incommodo suo rem perficient, eque duabus rebus alteram certe obtinebunt: aut enim efficiant, ut hostes omnino praedatum non

τελείως σὺδαμῶς ἐξελάσαι κατατολήσουσι, καὶ τότε ὀλίγοι τι- P. 140
νές. οἱ γὰρ πλείους τὸν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ πόλεμον ὑφορά-
μενοι τῆς τοῦ Ἀμηνῶ παρατάξεως οὐκ ἀποστήσονται. καὶ οὕτως
ποιούντος τοῦ στρατηγοῦ, ἐκφύγωσιν οἱ τῶν χωρῶν οἰκήτορες
5 εἰς τε τὰ ὄχυράματα καὶ τὰ κάστρα, καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθῶσιν.

ΚΕΦ. η'. Περὶ τοῦ ἐνεδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μισουρατόρων
ἐν τοῖς ἀπλήκτοις.

Τῶν δὲ πολεμίων φωσσατικῶς τὰς χώρας ἡμῶν δηόντων, B
καὶ κῶρσα πὸρῶθεν μὴ ἀποστελλόντων, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀσφαλι-
ζομένων, σπουδάσει δι' ἑτέρας μηχανῆς τραυματίσαι αὐτούς.
διασκοπῆσαι δὲ χρὴ καὶ στοχάσασθαι, ἀφ' οὗ τῆς οὗ τῶν
10 πολεμίων ὑπάρχει ἀπληκτον, καὶ ἐν πολῷ τῇ ἐπιούσῃ μέλλει
ἀπληκεῦν. καὶ εἰ μακρότατόν ἐστι τὸ διάστημα τοῦ ἀπληκτου,
ὥσει μιλίων ἕξ, καὶ δέκα, καὶ ἐπέκεινα, ὥστε τὸ τῆς ὁδοῦ μῆ-
κος δύνασθαι κατακόπους αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐρ-
γᾶσθαι· πλησίον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ μέλλουσι καταλύνει, δια-
15 σκοπήσας, καὶ εὐρῶν λόγον ἐπιτήδειον, μαχίμους καὶ ἐκλεκτοὺς C
ἄνδρας ἱππότητας τριακοσίους, ἧ καὶ τούτων ἕλαττον, ἀπολεξά-
μενος, ἐν αὐτῷ ἀποκρύψει. καταστήσεις δὲ καὶ ἑτέραν ἐνέδραν
μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ σου ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, ἔχοντι καὶ ὄχυ-
ρωμα εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ κάστρον πλησίον τύχη, ἐστὶ
20 καὶ αὐτὸ εἰς περισσοτέραν σου σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν. καὶ εἰ χρεία Fol. 389 r.
γένηται τῶν πεζῶν, ἐξελεθῆτωσαν καὶ αὐτοὶ τοῦ κάστρου, συμμα-

12. μιλίων ἕξ, καὶ δέκα. Fort. sublato commate in graeco, ad π.
xvi, aut ultra.

excant, aut, si id faciant, ut certe ante albens penitus coelum non au-
deant egredi, tuncque pauci duntaxat. Plerique enim, ducis impetum ve-
riti, a signis Amirae non discedent. Ita, si sic se gesserit dux, pagani
in loca munita et in oppida elapsi incolumes servabuntur.

CAP. XIII. De insidiis, quae contra mensuratores, quos vocamus, in castro-
rum locis fiant.

Hostes si castris factis provincias nostras populantur, neque longius
praedatores dimittunt, sed sese custodiunt, operam dabit, ut alio conmento
eos male habeat. Dispicere oportet atque coniecturam capere, tum qua
ex parte hostium castra sint, tum ubi postridie eius diei sint metaturi.
Qui locus si longius abest a castris, ad sextum milliarium, aut decimum, aut
ultra, ut itineris longitudo languentes ipsos iumentaque eorum efficere pos-
sit: iuxta illum locum, ubi metaturi sunt, si inspectione facta latibulum
opportunist invenieris, equites lectos valentesque trecentos, vel etiam pau-
ciores, dimissos ibi abdes. In alteris insidiis totum exercitum tuum col-
locabis loco idoneo, qui firmamenti causa munitionem habeat. Si oppi-
dum subest, id quoque ad salutem commodumque tuum plurimum confert.
Et si pedites opus sunt, egredi illi possunt ex oppido, pugnatūri una te-

χοῦντες καὶ ἐπιβοηθοῦντές σοι. οἱ δὲ προτρέχοντες τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων καταλαβεῖν τὸν τόπον πρὸς τὸ εὐτρεπίσαι τὰ ἐαυ-
 τῶν ἀπλήκτια, ὡς εἰώθει, οὓς μινσουράτορας εἰδίσται Ῥωμαῖος
 D καλεῖν, καὶ ἀσχολουμένων ἐν αὐτοῖς, ἐξελέθωσαν κατ' αὐτῶν
 οἱ παρὰ σοῦ ἐν τῷ πρώτῳ λόχῳ πλησίον τοῦ ἀπλήκτου προκατα-
 σιάντες ὀξέως σὺν ἑλασίᾳ πολλῇ, καὶ τούτους βοήθειά Θεοῦ
 χειρώσονται. καὶ εἶγε τούτους οἱ ἐχθροὶ καταδιώξουσιν ἕως τοῦ
 τόπου, ἐν ᾧ περὶ δυνατόν ἐγκρημια κατέστησας, ἐξερχόμενος
 κατ' αὐτῶν ἀνδρικῶ καὶ γενναίῳ ὁρμήματι ὑπερσχύσεις τῶν
 διωκόντων, καὶ τρόπαιον μνήμης ἄξιον ἀνεγαρεῖς. καὶ εἶγε συμ-
 βῆ δυνάμεις τῶν πολεμίων καταλαβεῖν, ἀντιμαχομένης σοι, ἔχων
 τὴν τοῦ ὀχυρώματος βοήθειαν καὶ τῶν πεζῶν, οὕτως καταισχυ-
 P. 141 νεῖς αὐτοῦς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλόντας ἀπράκτους
 παρασκευάσεις ὑποστρέψαι.

ΚΕΦ. 15. Περὶ τῆς ἐποικιορῆσεως τῶν ἰσπίων ἀπὸ τῶν πεζῶν, ὁδοι-
 πορούντων ὁμοῦ.

Χρὴ οὖν καὶ τοῦτό σε ἀκριβῶς, ᾧ στρατηγέ, σκοπεῖν, καὶ 15
 τῶν πολεμίων ἀγωνιζομένων διαλαθεῖν σε, καὶ κοῦρσα ἀποστέλ-
 B λειν, καὶ τὰς χώρας ἡμῶν λητσασθαι, ἄγρυπνον ἔχειν τὸν νοῦν
 μή ποτέ σε ἡ ἐπίνοια καὶ μηχανὴ αὐτῶν διαλάθῃ. ὅπερ γὰρ λέξω,
 καὶ ἐν ἄλλοις οἱ αὐτοὶ ἐξεργάσαντο. ὁμοῦ γὰρ αὐτῶν τῶν τε ἰσ-
 πίων καὶ πεζῶν σὺν τῇ ἀποσκευῇ ὁδοιπορούντων, καθὼς ταῖς 20
 ὀπισθεν καὶ διελευσέσιν ἡμέραις ἐποιοῦν οἱ εἰς κοῦρσα ἐξελάσαι
 βουλόμενοι, ἤνικα πρὸς δυσμῶς ὁ ἥλιος καταστήσῃ, ἡ μὲν ἀπο-

19. σὺν τῆς ἀποσκευῆς codd.

cum et opem latari. Si qui autem, ut fit, antecurrunt de exercitu hosti-
 li, locum capturi, ubi castra instruant, quos mensuratores vocare Roma-
 ni consueverunt, his in opere occupatis, qui abs te prope castra in pri-
 mis insidiis constituti sunt, celeriter in illos magno impetu erumpant, et
 obsaecundante numine eos oppriment. Contra, si hostes eos prosequuntur
 usque ad locum, ubi firmiores insidias collocasti, invadens illos impressione
 virili ac forti superabis persequentes, tropaeumque memoriae dignum de
 illis excitabis. Denique si accidit, ut maximae copiae hostium ingruant,
 tibi que obsistant, nihilominus, quod cum a munitione tum a peditatu ha-
 bes adiuventum, eos confundes, efficiesque, ut, multis suorum amissis, re
 infecta redeant.

CAP. XIV. De discessu equitum a peditatu, quocum iter fecerant.

Illud quoque, o dux, diligenter considerare te oportet, et, si hostes
 inscienter te praedatores emittere, provinciasque nostras populari student,
 intentam habere mentem: ne forte tibi consilium commentumque eorum
 lateat. Nam quod dicturus sum, iidem alibi quoque patnaverunt. Equi-
 tatus atque peditatus eorum cum impedimentis una iter faciente, quemad-
 modum antea diebusque superioribus fecerunt, si qui praedatum exire vo-

σκειῆ αὐτῶν καὶ ἄπαν τὸ ὑπουργικὸν σὺν τῷ πεζῷ τούτῳ στρα- Fol. 289 v.
 τῶματι καὶ τοῖς εἰς φυλακὴν αὐτῶν καταλιμπανομένοις πολεμι-
 σταις ἱππεῦσι τὰς σκηναὺς πηξάμενοι, ὡς ἔθος αὐτοῖς ἀπληκεύ- Castra Ara-
 ούσιν, οἱ δὲ εἰς κοῦρσον ἐτοιμασθέντες, καὶ τὰς ἡμετέρας χώ- bum.
 5 φρας καταδραμεῖν βουλόμενοι, πρὸς τὸ μὴ κοινορθὸν αὐτῶν φα- C
 νῆναι, ἀμφὶ δειλὴν ὄψιαν πρὸς κοῦρσον ὀρμῶσι. τῷ δὲ παρα-
 μῆναι ὀφείλοντι τῷ τῶν πολεμίων φωσάτῳ, εἴτε τουρμάρχης
 ἐστὶν εἰδ' ἕτερος ἄρχων, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐρχόμενον χεῖ
 10 πλησιάσαι τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἀλλοῦνται. ἐπειδὴ, τῆς νυκτὸς κα-
 πλησιάζειν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν, μετὰ πρώτην ὥραν ἢ καὶ δευ-
 15 τεραν τῆς νυκτὸς. καὶ ἐὰν οὐχ εὐρήσωσιν ἐν τῷ ἀπλήκτῳ τοῦς
 τῶν πολεμίων ἱππεῖς, διὰ τὸ ἤδη αὐτοῦς εἰς κοῦρσον πορευθῆ-
 ναι, οὐκ ἔστι δυνατόν ἄλλως τούτους, τοῦς τὴν παραμονὴν πε- D
 15 πιστευμένους ἄρχοντας, τοῦτο ἀκριβῶς διαγνῶναι, καὶ τῷ στρα-
 τηγῷ τὸ ἀληθές καταμηνύσαι, εἰ μὴ οὕτως ὡς λέξω. δεῖ τοίνυν
 τοῦς καθ' ἐκάστην ἡμέραν πρὸς παραμονὴν ἀποστελλομένους, ἐκ
 τῶν παραμεινάντων τὰς ὀπισθεν καὶ διελθούσας ἡμέρας τὸ φωσ-
 σάτον, καὶ εἰς τετράδια ἰσταμένους, καθὰς ἀνωτέρῳ εἰρήκαμεν,
 20 δύο ἐξ αὐτῶν ἐμπειροτάτους καὶ ἀνδρείους τῶν εἰς τὴν παραμο-
 νῆν ἀπερχομένων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ λαμβάνειν· ἵνα καλῶς
 παρ' αὐτῶν ἀναδιδύσκωνται, οἷα πρότερον κάκεινοι ἐνήργησαν
 καὶ ἐθιέσαντο. αὐτοῦς δὲ τοῦς δύο ἀναμίξας ἐνὶ τῶν τεσσάρων P. 142
 τετραδίων ὁ τουρμάρχης ἀποστειλάτω κατὰ τὸν προεκτεθέντα

7. ὀφείλοντι. Sic codd. omnes, dativo.

10. εἰσέρχεται. Leg. ἀπέρχεται, vel προσέρχεται.

lunt, sole ad occasum vergente; impedimenta eorum calonesque omnes, cum peditatu atque equitibus armatis ad praesidium eorum relictis, constitutis tabernaculis more suo consistunt. Qui vero parati sunt ad incursionem faciendam, popularique regiones nostras constituerunt, ne pulvis eorum cerni possit, circa aërum diei praedatum proficiscuntur. Tum, qui speculaturus est castra hostium, sive turmarcha sit, sive alius praefectus, cum manu sua progressus propius accedere debet ad locum, ubi consederunt. Postea, tenebris iam offusis, de more ulterius etiam proveci appropinquant tentoriis illorum, post primam vel secundam horam noctis. At si equites hostium non amplius sunt in castris, iamque exierunt praedatum, fieri sane non potest, ut praefecti, quibus observatio credita est, id recte perspiciant, veritatemque duci renunciant, nisi illo, quem docebo, modo. Oportet qui quotidie ad observationem mittantur, ut ex iis, qui diebus proxime superioribus castra speculati sint, perque quadrigas constiterint, quemadmodum superius demonstravimus, duos peritissimos atque fortissimos illorum, qui speculatum mitti solent, a duce accipiant: quo accurate ab his edoceantur, quid quisque prius egerit atque viderit. Hos duos in aliquam ex quatuor quadrigis receptos turmarcha ad speculandum ratione

Fol. 390 r. τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσει τῷ φωσάτῳ, πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμείναντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φωσάτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκει, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπὸ τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ 5 ταραχῆς, καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπὸ τε τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰς σκητὰς ἐπήσαντο. οὐ γὰρ εὐρεθήσεται ὁ χώρος τὸ τρί-
 Βτον μέρος ἔχων, ὃν ἐν τοῖς ὀπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ ἠπλήκειον. καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσα-
 σθαι καὶ κατανοῆσαι, ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκεί- 10
 νῳ τῷ χώρῳ, καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατόν τοῦτο στοχάσασθαι, ὅπταν ἕξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλείον ἢ ἑλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὓς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρότερον παραμείναντες ἐώ-
 ρων καὶ κατεστοχάζοντο; διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ 15
 τελείαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δεόν καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέν-
 Στα τουρμάρχην διαπράξασθαι. ἵπποτας ὀκτώ, ἄνδρας τῶν ἐμ-
 πειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμια ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐν ᾧ ὁ 20
 τουρμάρχης ἴσταται, ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἀφι-
 σταμένους τῶν σκητῶν μιλίου τὸ ἥμισυ· καὶ ἔμπροσθεν γενομέ-
 νους ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφῆσαι. καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἵππεῖς διήλθον, καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων
 Fol. 390 v. ὑπῆρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβυσιν οἱ ἀποσταλέντες, 25

ante exposita dimittat, ut, castris appropinquantes, voces hostium iumentorumque hinnitum auscultent. Ibi duo illi milites, qui iam prius hostes in aliis castris observaverunt, universis eorum copiis una tendentibus, poterunt cum ex fremitu strepituque multitudinis, tum ex hianita equorum, tum denique ex spatio, quod tentorii occupant, coniecturam inire. Neque enim tertiam partem amplitudinis reperietur habere locus, qua erat superioribus castris, tunc cum omnes una tendebant. Unde existimationem facere atque intelligere licet, deesse copias hostibus illo loco, neque cum illis in castris consedissee. Qui enim potest fieri, ut id non animadvertant, quando hominum plus minus sex millia, equorum ad duodecim a castris absunt, quae qui nuper speculati sunt, una tendentia conspexerunt et computaverunt? Attamen, ut, sublata omni dubitatione, veritatem perfectam hac in re speculatores perspiciant, turmarcha speculatum missus, praeter haec illa debet instituere. Equites octo ex peritissimis, viarum apprime gnaros, disponat, ut sive a dextra sive a sinistra ex subsidio, ubi turmarcha constitit, trans castra hostium se conferant, donec a tentoriis quingentos passus absint: in progrediendo diligenter attendant, vias perquirant. Quod si iam praetervecti sunt hostium equites, fueruntque circa ducecentos, cognoscet tamen eorum transitum statio, nedem si existierunt

μήτοι γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλέον ἢ ἔλασσον. τὰ γὰρ ἴγνη τῶν τοσοῦτων ἵππων, ὡς προσφάτως διελθόντων, σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχι πολλῶ πρὸς τὸν D
 5 τοιρμάρχην ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν, καὶ
 τίκα σπουδῇ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς ταῦτα βουλευσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ λοιπῶν ἐμπελῶν. καὶ εἰ μὲν ὄρῃ τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα δύναμιν
 10 ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φωσάτω, πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθῆτω· εἶγε πλησίον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στρατεύμα, δυνάμενον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐνω- P. 143
 15 θῆναι αὐτῷ. εἰ οὖν ἐστὶν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι ἀλλήλωνται, Castra ho-
 16 δυχρῶμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν, ἢ ῥύακα θυσδιάβατον, οὐ stium ubi.
 20 πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ἐξαρτέσθαι πόλεμον. εἰ δὲ ἐφόμαλός ἐστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων καταλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευασθῆτω πρὸς τοῦτο. εἰ δὲ ὁ χῶρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ πεζικὸν στρατεύμα ἐπιλείπει, δεόν ὀρμησῆαι τάχει πολλῶ πρὸς τὸ
 25 τοὺς κούρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν· καὶ ἄρχοντα μὲν χρήσιμον ἀποστεῖλαι, τοῦ ἐπιλαβεῖσθαι τῶν ἰγνῶν τῶν πρὸς τὴν B
 30 ἐκδρομὴν τοῦ κούρσου ὀρημίσαντων πολεμίων. αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλავίου περσιπατῶν σπενσάτω ὀξύτερον βαδίζων πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐπίσταται, ἐν αἷς οἱ Fol. 391 r.
 35 πολέμιοι περιπατοῦσι. καὶ μετὰ ἀσφαλείας περιπατεῖτω. ἥνικα

usque ad duodecim millia equorum, plus minus. Etenim, vestigiis tot in-
 mentorum recens praetergressorum perspicue animadversis, speculatores
 celerius ad turmarcham reversi cum de hac re renunciarent, tum qua via
 excursionem fecerint. Item turmarcha e vestigio celeritate adhibita et de
 eo duos certiores faciat, et de via qua discesserint. Ducem oportet hac
 super re cum praefectis, quotquot adsunt, reliquisque peritis viris delibe-
 rare. Si suum exercitum satis roboris habere videt ad signa in castra ho-
 stium inferenda, ad praedium adversus illos se instruat: si quidem propius
 absunt pedestres ipsius copiae, seque eo ipso die coniungere cum eo pos-
 sunt. At si locus, ubi considerantur hostes, munitionem habet, quae prop-
 rignaculo illis sit, vel rivum transitu impedito, non oportet certamen cum
 iis institueret. Contra, si planus est undique, et maxime si die oppugna-
 tionis pedites assequi eam possunt, parat se ad dimicandum. At si locus
 munitionem habet, quemadmodum diximus, pedestres autem copiae absunt,
 oportet celerius movere ad praedatores hostium opprimendos, praefectum-
 que probum mittere, qui hostium praedatum profectorum vestigiis instet.
 Ipse cum omnibus copiis obliquo itinere appropinquare citato gradu pro-
 peret, prout vias cognitas habet, in quibus hostes ambulant. Id iter ma-
 gna cum cautione faciat. Dein imminente primo diluculo exploratores dimit-

ὁ δὲ τὸ διάφανσμα τῆς ἡμέρας ἐγγίση, ἀποστειλάτω βιγλίτορας εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ἕψηλους βουνοὺς ἀνερχόμενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. ὁ δὲ στρατηγός, ἡμέρας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρουπέτω, ἵνα μὴ, τὸν κοινορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, μᾶλλον ἐνεδρευθῆ κατ' 5 αὐτῶν. καταμηνυόμενος δὲ ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων τῷ Κούρω, ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βίβλαν ἀποσταλέντων, ἐν ᾧ τόπῳ ἢ παρατάξις ἐστὶ τῶν πολεμίων ἢ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγός καὶ εἰς ἕψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος, σπενσάτω οἰκείοις ὄφθαλμοῖς τὴν 10 τῶν πολεμίων παρατάξιν θεάσασθαι. ταύτην δὲ θεασάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορήθη πρὸς λείαν, στοχαζέσθω μετὰ τῶν σὸν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων, καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν. καὶ ἐὰν πλεῖόν ἐστι τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα τῶν πολεμίων, ὀρμησάτω κατ' αὐτῶν, ὡς 15 ἤδη ἀνωτέρω διειτυπώσαμεν· καὶ εἰ παρούσῃ αὐτῷ Θεὸς βοήθειαν, καὶ δυναθῆ τὴν παρατάξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ καταδιῶξαι, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελέσει. εἰ δὲ πλῆθος ἐστὶ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπουδάσαι τὸν στρατηγὸν ἐμπροσθεὶν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πο- 20 λέμιοι τὰς ἐκδρομὰς ἐποιήσαντο, ἐκ τῶν ὀπισθεν αὐτῶν γενόμενον. καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυγχάνων, καὶ τῇ ἑλασίᾳ ἐκλελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτους καταγωνίσεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀναψηλαφῶν αὐτούς ἐν τοῖς P. 144 χωρίοις· κάκεινους μὲν λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει, καὶ ὡς 25

14. ἔστι. Sic codd.

tat, qui de hostibus inquirant: hi, oculibus editis consensens, operam dent, ut contemplari eos possint. Ubi illuxit, dux copias suas occultet, ne, excitato earum pulvere, ipse potius in adversariorum insidias incidat. Dein certior factus vel ab his qui praedatores secuti sunt, vel ab illis quos circumspiciendi explorandique causa dimisit, ubi agat illud hostium vexillum, in quo praefectus eorum sit, paucis assumtis dux in excelsam ascendens speculam conetur propriis oculis aciem hostium considerare. Qua perspecta, ubi multitudo eorum se diffuderit praedatum, aestimet cum iis qui una sunt, tum copias in acie hostili stantes, tum suae manus firmitatem. Si suus exercitus amplior est hostili, incitet se in eos, ut iam superius descripsimus: ac si, Deo auxilium praebente, aciem eorum sternere potest et fundere, magnum sane facinus memoriaeque dignum efficiet. Sin ingentes copias sub signis hostium constiterunt, operam dare debet dux ut ulterius moveat, ad vicos quos adversarii invaserunt, ita ut a tergo eorum existat. Quos si dispersos cursumque cum ipso tum iumenta feceros deprehendit, nullo negotio eos per totam illum diem occidet, perque vicos indagabit: ipse numero servorum habebit, in eosque suo arbitratu statuet.

βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται. τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰγμαλωσίας, καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. εἰ δέ γε καὶ φούλκω συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθεῖντι τῶν ἔξελανόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἐξεθέμεθα, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσῃ. εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμῆναι σταλέισι τοῖς πολεμίοις ἐναντία ἀπηντήκασι συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι, ἐν οἷς τὸ φωσάτον βλέπειν ἠδύναντο, καὶ τὰς φωνὰς Β
10 αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι· καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξῆλθεν, ὡς ἔφημεν, πρὶν τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατάληψιν· καὶ ἐκ τοῦ τοιοῦτου συναντήματος βραδύναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν ἀπαγγέλιαν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀπο-
15 στελλόμενον μαυρότον· εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννάτην τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῆ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου, καὶ ὄρῃ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποίησατο, καὶ δι' ἄλλης τῆς νυκτὸς πόρῳ που γενέσθαι ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατόν, τούτους C
20 διεσκεδασμένους καταλαβεῖν· ἤδη αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσάτου εὐτρεπισθῆναι πόλεμον. καὶ εἰ μὲν διημερεῦσαι βουληθῶ—*Fol. 392 r.*
σιν ἐν ᾧ ἀλλίζονται τόπω, παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φωσάτου πόλεμον γενέσθαι ἐξεθέμεθα. ἀλλ' οὐκ ἂν διημερεύσουσιν ἐν αὐτῷ τῷ

5. ἐξεθέμεθα. Vid. supra 131. D.

Rusticos, et quicquid ex eorum bonis rapere iam potuerunt, a servitute vindicabit. Si autem in fulcum incidit, quod excursionum tuendorum causa subsequitur, ad illud adoriendum se pareat, quemadmodum superius exposuimus, et, Deo obsecrante, praelio facto superabit. At si illis, qui ea nocte speculatum hostes missi sunt, adversa quaedam acciderunt, ut non potuerint hos praevertere, locumque occupare, unde et videre castra et audire voces adversariorum licuisset: ideoque praedatores profecti sunt, sicut diximus, priusquam de illis certam veramque notionem capere potuerunt: unde accidit, ut explorati super hac re nunchii, ad ducem afferendi, mandatumque, quod transmitti ad eum debet, diutius morentur: si modo circa horam nonam noctis vel etiam serius dux de eruptione certior fit, videtque angustias temporis, et praedatores hostium, de die profectos, itinere nocta non intermisso procul esse debere, fierique non posse, ut dispersos illos deprehendat: expedit oppugnationem castrorum instruere. Ac si in loco, ubi considerant, permanere totum diem volunt, comparet se ad configendum, quemadmodum superius de oppugnatione castrorum instituenda exposuimus. Tametsi non persedebant eo loco, quod

χώρῳ, δια το κατεπεύγεσθαι ταῖς ἵππικαῖς αὐτῶν δυνάμει ταῖς εἰς λείαν ἐκδραμούσας τάχιον ἐνωθῆναι. καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυγάνων ὁ στρατηγὸς, προθύμως εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ὀρμηστάτῳ πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φωσσάτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου προειρήκαμεν. καὶ πάντα ἐπι-⁵ μελῶς ποιούντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἁγίας καὶ παναχρίντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτέλεσε.

D

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ ἀσφαλείας.

Δεῖ οὖν σέ, ὦ στρατηγέ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν¹⁰ ἔχειν, τοῦ μὴ ἀφνιδισμὸν ὑποστῆναι, καὶ ἀδοκῆτως τοὺς πολεμικούς κατὰ σοῦ τὴν ἐφοδὸν ἐργάσασθαι. ἔξεις δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἶγε καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφειλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, ἐν ᾧ τόπιω ἀλλῶνται. ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ πᾶ-¹⁵

P. 145 σαν μηχανὴν καταβαλλομένων, ἀδοκῆτως σοι ἐντυχεῖν, τοῦ καταγωνίσασθαι σε, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστιανύμου λαοῦ, καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων· εἰς ἔπαρ-

Fol. 392 v. Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι παρ' αὐ-²⁰ τοῖς δεσμώταις τῶν ἡμετέρων, ἧ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι, καὶ παρ' αὐτῶν μαθεῖν, ἐν ποίῳ τόπιω ἀλλῶνται. Ἴν' οὖν μὴ νυκτὸς

5. κούρσου. Vid. supra 132. B.

properabunt cum equestribus copiis praedatum egressis celerius coniungi. Ita si illos iter facientes deprehendit dux, alacriter ad manum conserendam se invehat, sicut in capite de itinere exercitus, quando a praedatoribus se iunctum est, praescipimus. Quae si omnia diligenter dux egerit modo ante dicto, auxilium habens ex Deo sanctaque et immaculata matre eius Deipara, magnum ac memorabile facinus efficiet.

CAP. XV. De cautione.

Quapropter te, o dux, oportet vigilantiam cautionemque omnem adhibere, ne subitam vim patiari, neve de improvise in te hostes impressionem faciant. Tutum autem tectumque te praestabis, si singulis diebus mittantur a te qui exercitum hostium speculentur, eo loco ubi consederit. Diligentiam anim adhibent omnemque rationem ineunt, quemadmodum nec opinato tibi superveniant, teque opprimant, ad calamitatem et internecionem populi christiani, ignominiam bellipotentium Romanorum, elationem autem atque iactationem arrogantium filiorum Agar, inficiorum Christi Dei nostri: etenim usu venit, ut quidam de nostris captivi fiant, aut transfugiant, unde doceantur, quo loco tendas. Igitur ne nocta assumpto equitatu

τὰς ἰππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσωσι καταλαβεῖν σε,
 καὶ ἀδοκῆτως ἐπιπέσωσι· διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας,
 ἤνικα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἰσθῶνται πρὸς κί-
 νησιν, εὐθὺς τάχει πολλῶ καταμηνύσαι, ὅτι τε ὁ λαὸς διατα-
 5 ράχθη πρὸς κίνημα· πάλιν δὲ ἀποκινούντων, δι' οἷας ἂν ὁδοῦ
 τὴν πορείαν ποιῶνται· καὶ αὐθις καταμηνύειν, ὅτι τε πλῆθος
 λαοῦ ἀπεκίνησαν, καὶ ἦν ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ
 περικῶ, εἴτε οἱ ἰππεῖς μόνοι. ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαφρῆτω μόνον
 εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδῦτα τῶν παραμενόντων τοῖς
 10 πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω διπλῆς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσωβί- Stations
 γλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλῆς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάτ- exteriores et
 τειν, καὶ ἐν οἷς τόποις διύβασιν ὑφορᾶται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ
 δὲ, μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ C
 εἰς τόπους ἀνέρχεσθαι ὑψηλοτάτους· πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς
 15 εὐχερῶς ὄρῃν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κοινορτοὺς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς
 τῶν πολεμίων, εἴπερ ἐρχονται. πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας
 ἔφημεν, διὰ τὸ, εἴ ποτε συμβῆ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων
 ἄλῶναι, ἢ μετ' ἐκείνην, τοὺς πολεμίους θεωροῦσα, τῷ στρα-
 τηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύῃ ἔλευσιν. καὶ δις δὲ ἐν νυκτὶ
 20 μεταπληκεῖν δεῖ τὸν στρατηγὸν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὠσαύτως. καὶ
 μεταπληκεῖον μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβυκέτω· κα-
 ταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ἠύλλετο ἕξ ἄνδρας ἢ ὀκτώ, τοὺς
 ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετὰ καὶ τινος ἄρχοντος τῶν χρησί- Fol. 393 r.
 μων· ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς D
 25 μανδῦτα φέροντες, προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ

moveant ad te invadendum, teque improvise oppriment: idcirco oportet speculatores, simul ac fremitum profecturae multitudinis apud hostes audiant, confestim properatione magna renunciare, cooriri copias ad abitum: deinde, postquam egressi sint, qua via iter faciant: denique illud quoque declarare, quantae copiae exierint, qua parte, utrum universi cum peditatu, an equites soli. Neque tamen dux solis significationibus a speculatoribus factis fidem debet tribuere, sed stationes quoque habeat duplices, exteriores et interiores, aliquando etiam triplices: noctu, ut vias et loca custodiant, qua hostes erupturos suspicatur: interdum, ut excubitores non solum itinera observent, sed etiam in loca editissima evadant, unde fumos et pulveres, tum etiam globos hostium, si qui veniant, videre nullo negotio possint. Plures autem esse debere excubias ideo diximus, ut, si quando prior ab adversariis intercepta sit, tamen quae citra stet, hostes conspicata, eorum adventum renunciare duci possit. Stationem bis qualibet nocte mutare debet dux, et toties quovis die. Qua in migratione excubitores secum transducant: in loco autem, unde movit, relinquat sex aut octo milites: quos hypodocharios vocamus, cum aliquo bono praefecto: ut missi a speculatoribus nuncii, si advenerint, per hos ad ducem perducantur. Ipse dux, quo in loco

ἀποκομίζονται ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκείσῃ, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἐκάστῳ σταδίῳ· ἴνα, τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς, οἱ δύο γρηγορῶσιν.

P. 146

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

Δεῖ οὖν σε, ὦ στρατηγέ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν, καὶ 5 ἥνικα πλησιάζῃς μέλλῃς τοῖς πολεμίοις, τὸ τούλδον ἀπὸ σοῦ διαχωρίζειν καὶ ἀποστελλεῖν μήκοθεν, ἐν ὀχυρῷ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ, ἄνδρα τινα τῶν χρησίμων καὶ ἐμπειρῶν ἐφιστῶν, προνοεῖσθαι αὐτοῦ· καὶ ἱππεῖς μαχίμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινας παρέχειν τῷ ἄρχοντι τοῦ τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βίγλαι κρατῶνται εἰς 10 Βφυλακὴν τοῦ τούλδου. ἥνικα δὲ πάλιν ἐν χρεῖα τούτου γένηται, καταμηνύειν τῷ ἐμπειρομένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι, ἔλθειν ἐν ᾧ τόπῳ διωρισθῆ τοῦ ἐνωθῆναί σοι. τοῦ μέντοι τούλδου ἀπὸ σοῦ διαχωριζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ταγὰς τῶν ἵππων, δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν, βασιταζο- 15 μένας εἰς ταχεῖς ἡμιόνους, ἢ καὶ ἵππους ἐν τοῖς σαγμοσελλοῖς. Vid. Ducang. ἥνικα δὲ μέλλῃς κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν Gloss. II. τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἐκάστου τὸ ἐπι- 1318. C. τήθειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὄπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὸ Cλεγόμενον σάκα ὀπισθεν ἔχε, ἐπακολουθοῦν σοι. καὶ εἰ μὲν διὰ 20 Fol. 993 γ. δυσβάτων τόπων ἢ πορείᾳ τῶν πολεμίων γένηται, δεόν ἰδίως ἐν ἕκαστον θέμα, ἢ καὶ τάγμα, εἰ πάρεσιν, ὄδοιπορεῖν· ὁ μὲν

denuo considet, inde rursus stationes exteriores dimittat. Sint autem in qualibet statione milites quaterni: ut, binis noctu dormientibus, bini vigilare queant.

CAP. XVI. De submovendis impedimentis.

Illud quoque, o dux, observare te oportet, ut, quando propius accedere ad hostes velis, impedimenta abs te remota longius amandes, in communium locum vel oppidum, tradita illorum cura viro probo ac perito: cui item equites valentes aliquot attribuendi sunt, per quos excubiae impedimentorum custodiendorum causa fiant. Si denuo tibi opus est, manda praefecto, cui est illorum cura credita, ut moveat in locum, ubi se tecum coniungere iussus est. Ita autem ablegans impedimenta, debes tecum sumere cibaria militum et pabula iumentorum, in duos dies vel tres, quae vel a mulis velocibus vehantur, vel etiam supra equos in sagmis. At quando praedatores hostium insequi noctu velis, omnes milites, quotquot idoneos ad pugnandum habes, loricati esse debent, et telum ad praehandum aptum unusquisque in manibus teneat. Habe etiam globum, quem saca vocamus, a tergo subsequentem. Si per loca impedita hostes iter faciunt, debent singuli numeri, atque vexilla, si qua adsunt, se-

στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἐπόμενος τῷ τουρμάρχη τῷ ἀκολου-
 θοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πῶρρον· εἴθ' οὕτως καὶ τὰ λοι-
 πὰ, εἴτε θέματα εἴεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἑτέρῳ ἐπεπόμε-
 νον· διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιοπεῖν ἐν νυκτὶ, καὶ ἄνευ κραυγῆς
 5 καὶ θορύβων. τῷ δὲ τουρμάρχη, τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρ-
 σω, παραγγεῖλαι καὶ ἔξασφαλίσασθαι, ἀκριβείαν ἔχειν ὑπερβάλ-
 λουσαν καὶ ἐγρήγορσιν, μὴ ποτε οἱ πολέμιοι αἰσθόμενοι ἐπακο-
 λουθεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς D
 10 κρούσων εἰς λόγους, καὶ ἄδοκῆτως κατὰ σοῦ ἐπίθωνται· ἐπει- Tarsenses
 δὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις qua ratione
 γενομένην εἶδομεν. τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κοινορτοὺς bellam ge-
 τῶν εἰς λείαν ἔξελαυνόντων, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν σχήματι rant.
 κούρσου, ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ' αὐτῶν
 15 ἐπελθεῖν ἐπαιγόμενον, καὶ τοῦ τουρμάρχου τοῦ ἐπακολουθοῦντος
 τῷ κούρσω καταμελήσαντος, καὶ μὴ τοὺς λόγους καλῶς ἐρευνή-
 σαντος, ἄδοκῆτως τῷ ἐγκρούματι περιπέπτωκε. καὶ ἵνα μὴ τοι- P. 147
 οῦτον γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγέ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν
 ποιεῖσθαι, καὶ ἐρευνῆν τοὺς κολοὺς τῶν τόπων καὶ ἀποκρούσων,
 20 διὰ καβαλαρίων ἵππους ἔχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἶδησιν τῶν
 τόπων· καὶ περὶ τὸ δειφάνημα διχῆ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἴγε
 εἰς πλῆθος ἔστι, καὶ εἰς τρεῖς ἄριθμεῖται χιλιάδας· καὶ τοὺς μὲν
 παραιπίπαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵππων ἐπιφερομένους μή-
 κοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὄχρῳ τόπῳ. τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ

11. χωρίοις. Fort. χρόνοις. 19. Fort. ἀποκρούφους. 22. χι-
 λιάδας. Cod. B. μυριάδας. Sed infra 148. A. is quoque χιλιάδας.

paratim ambulare: primo dux, qui ipse tamen turmarcham hostes specu-
 lantem longo intervallo subsequatur: dein reliqua, sive numeri sint sive
 vexilla, unum post unum: ut ordinatim procedant noctu, absque clamore
 ac strepitu. Turmarchae, qui praedatores insequitur, praescribere debes
 atque imperare, ut diligentiam atque vigilantiam summam adhibeat, ne ho-
 stes, certiores facti te insequi, delectos fortesque milites numeroque ma-
 num turmarchae superantes a se seiunctos latebris occultant, teque nec opi-
 nato adoriantur: cuiusmodi insidias a Tarsensibus superius factas vidimus.
 Tunc enim dux conspicatus pulverem eorum, qui non vere, sed simulata
 incursione, praedandi causa exierant, pauci illi quidem et infirmi, cum ad
 illos invadendos properaret, turmarcha autem hostes insequens, negligentius
 re gesta, latebras parum curiose scrutaretur, in eorum insidias imprudens
 incidit. Igitur eiusmodi res ut ne fiat, oportet te, o dux, multam cautio-
 nem adhibere, locorumque et latebrarum recessus perscrutari, per equites
 velocibus equis vectos et locorum accurate peritos: porro prima luce exer-
 citum, si magnus est, usque ad ter mille numero, bifariam dividere: equi-
 sones, et qui pabula iumentorum portant, procul in communium locum
 amandare. Acies, ob insperatas hostium insidias, instruere oportet in

Fol. 394 r. παρασκευάσαι, διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκίτους ἐνέδρας. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογώτερον στρατηγῶν, καὶ B τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σέ λαοῦ, καὶ ἄπισθιν μὲν τοῦ τουρμαρχου ὁδοικοπορεῖτω. σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακο- Saca. λούθει τῇ πρώτῃ, ἔχων καὶ τὸ σῶμα ἄπισθιν σου μετ' ὀλίγων 5 ἱππέων ἐπακολουθοῦν· ἵνα, εἰ συμβῆ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχίμους ἄνδρας εἰς λόχους καταστήσαι, καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμαρχῇ, δέξῃται τοῦτον ἐπιβηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθέν σου περιπατοῦσα παράταξις. εἶτα πολέμιον μετ' αὐτῆς συρρῶγόντος, καὶ τῶν 10 πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λυόντων, C εὐρών αὐτοὺς διεσκοδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληΐσασθαι κατεπειγομένων, χρὴ πρὸ τοῦ διαηγᾶσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σέ στρατεύματος εἰς τόπους 15 ἀποκρύψαι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐγκρύμμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμιοι πρὸς λείαν ἐξελάσῃσι· καὶ τούτων πόρρω γινομένων τῆς τοῦ Ἀμηνῶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης, καὶ μὴ πλῆθος ἐχούσης λαοῦ, 20 D κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους, προσβαλεῖν πόλεμον· σέ δὲ μεθ' ἐτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων, ταῖς πρώταις ἐπόμενον, πλη-

Fol. 394 v. σίον ἐπακολουθεῖν. καὶ ἦνίκα αἱ πρώται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξονται, καθὼς ὀρεῖς τοὺς οἰκίλους ἀγωνιζομένους, 25

15. εἰς τόπους. Videtur hic excidisse adiectivum.

hunc modum. Prior praefectum habeat unum de cubibus praestantioribus et tertiam partem copiarum tuarum: haec a tergo turmarchae iter faciat. Tu cum acie maiori pone priorem incedens, habe item saca tuum a tergo, quod te cum paucis equitibus sequatur: ut si accidit, hostes structis tibi insidiis plerosque suos fortes milites in latebris collocasse, turmarchamque se sequentem invasisse, prior acies, quae ante te ambulat, subveniat eumque excipiat. Praelio cum illa commisso, quando hostes dimicando disiecti ordines ruperint, tu dissipatos nactus funditus vinces. Si hostes non se parant ad eiusmodi insidias, sed ad excursionem agrorumque populationem properant, debes ante lucem turmas tui exercitus in eiusmodi locis occultare, ubi ab hostibus animadverti nequeant, atque in his latebris persistere usque ad tertiam vel quartam diei horam, donec hostes praedatum dilapsi sint: his longius a signis Amirae digressis, ita ut paucis militibus relictis infrequentia armatis sint, ea invade, tresque acies exaequata fronte praemitte, quae pugnam capessant: tu cum alteris tribus vel quatuor aciebus priores sequens propius succede. Priores acies postquam manus contulerunt, perinde ut tuos praeliantes videbis, ita auxilia subministra. Ac pri-

οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κἀκεί-
 5 θεν συννεπομένας παρατάξεις προαιποστεῖλαι, τοῖς πολεμοῖσι συν-
 αφθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατόν, καὶ ἐκ πλαγίου προσ-
 βαλεῖν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἶτα καὶ σὲ αὐτόν, εἰ χρη, συμ-
 10 μετ' ἄλλου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηροῦ κα-
 ταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας
 τὸ ὑπὸ σὲ ἀριθμούμενον στράτευμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεί-
 ρα διδάσκει, ἐκτίθεμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπεύγουσαν τοῦ και-
 15 ροῦ χρεῖαν τε καὶ περίστασιν διατεθῆναι δεῖ. οὐ γὰρ ἡ παράδο-
 σις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πο-
 λέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θήματος
 ὑπάρχεις, ὡ στρατηγέ, καὶ ἄλλου ἐστὶ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα,
 καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόρρω τὴν τοῦ κούρσου τῶν Β
 15 πολεμίων ἀκολουθήσῃ ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπι-
 γνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρία ἐξελανόντων καὶ
 διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεισιν ποιεῖσθαι, ὡς ἀνωτέρω δεδή-
 λωται.

ΚΕΦ. ΙΖ. Περὶ τῶν μετὰ κολλῆς δυνάμεως ἐπιτρέζοντων πολεμίων τὰς
 χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκουμμάτων παρασκευῆς.

Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ἕπαν, ἰππέων τε καὶ πεζῶν,
 20 ἄθροισμα μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας C
 ἐξελθὼν ἐπιτρέχει τε καὶ ληΐζεται, καὶ ἐμβαθῆναι τε καὶ διερευ- Fol. 395 r.
 νῆσασθαι ταύτας διαμελετῆ· εἰ τύχη δέ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ

mo quidem acies utrumque tuum latus tegentes praemitte, ut hostibus si-
 gna inferant, e locisque superioribus, si fieri potest, et ex obliquo irruen-
 tes manus conserant: deinde tu ipse, si necesse sit, incurro, si quidem
 non superiores fiunt tuae copiae. Tametsi pauci armati, qui, quemadmo-
 dum diximus, sub signis Amirae relinquuntur, tuo exercitui, ad ter mille
 hominum numero, aegre resistere poterunt. Nos haec, ut usus docet,
 exponimus: tu ut urgens necessitas et tempus flagitat, sic gerere rem de-
 bes. Illa enim non doctrina tradit, sed prout divinum auxilium te corro-
 borabit, ita armorum exitus subsequetur. Si solos tuae provinciae mili-
 tes, o dux, manumque exiguam sub signis habes, nihilominus debes praed-
 atores hostium cum cautione, ne ab illis animadvertare, e longinquo con-
 sequi inque eos solos, qui egressi in vicos dissipantur, impetum facere,
 quemadmodum superius declaratum est.

CAP. XVII. De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus,
 et de ratione per insidias bellandi.

Quod si aliquando omnis hostium equestris atque pedestris vis cum
 maximis immanibusque copiis provincias nostras ingressa pervadit et po-
 pulatur, penitusque penetrare eas ac perscrutari constituit: accidit autem,

- Fol. 390 r. τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσει τῷ φωσσίτῳ, πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμένοντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φωσσίτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκει, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπὸ τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ 5 ταραχῆς, καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπὸ τε τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήσαντο. οὐ γὰρ εὐρεθήσεται ὁ χώρος τὸ τρί-
 Βτον μέρος ἔχων, ὃν ἐν τοῖς ὄπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ ἠπλήκειον. καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι καὶ κατανοῆσαι, ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκεῖ- 10
 νῳ τῷ χώρῳ, καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατόν τοῦτο στοχάσασθαι, ὅπῃ οὖν ἕξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλεῖον ἢ ἑλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὗς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρότερον παραμένοντες ἐώρων καὶ κατεστοχάζοντο; διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ 15 τελεῖαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δεόν καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέν-
 Cτα τουρμάρχην διαπράξασθαι. ἱππότης οὖτω, ἄνδρας τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι, εἴτε δεξιῇ εἴτε ἐώνυμα ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐν ᾧ ὁ 20 τουρμάρχης ἴσταται, ἐμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἀφισταμένους τῶν σκηνῶν μίλλου τὸ ἥμισυ· καὶ ἐμπροσθεν γενομένων ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφηῆσαι. καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἑπείεῖς διῆλθον, καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων
 Fol. 390 v. ἐπήρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβασιν οἱ ἀποσταλέντες, 25

ante exposita dimittat, ut, castris appropinquantibus, voces hostium iumentorumque hinnitum auscultent. Ibi duo illi milites, qui iam prius hostes in aliis castris observaverunt, universis eorum copiis una tendentibus, poterunt cum ex fremitu strepituque multitudinis, tum ex hinnitu equorum, tum denique ex spatio, quod tentoriis occupant, coniecturam inire. Neque enim tertiam partem amplitudinis reperietur habere locus, qua erat superioribus castris, tunc cum omnes una tendebant. Unde existimationem facere atque intelligere licet, deesse copias hostium illo loco, neque cum illis in castris consediisse. Qui enim potest fieri, ut id non animadvertant, quando hominum plus minus sex millia, equorum ad duodecim a castris absunt, quae qui nuper speculati sunt, una tendentia conspexerunt et computaverunt? Attamen, ut, sublata omni dubitatione, veritatem perfectam hac in re speculatore perspiciant, turmarcha speculatum missus, praeter haec illa debet instituere. Equites octo ex peritissimis, viarum apprime gnaros, disponat, ut sive a dextra sive a sinistra ex subsidio, ubi turmarcha constitit, trans castra hostium se conferant, donec a tentoriis quingentos passus absint: in progrediendo diligenter attendant, vias perquirant. Quod si iam praetervecti sunt hostium equites, fuerantque circa ducentos, cognoscet tamen eorum transitum statio, necesse si existierant

μήτοι γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλεον ἢ ἔλασσον. τὰ γὰρ ἔγνη τῶν τοσοῦτων ἵππων, ὡς προσφάτως διελθόντων, σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχει πολλῷ πρὸς τὸν D
 τουρμάρχη ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν, καὶ
 5 διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο. ὁ δὲ τουρμάρχης πυρα-
 τίκα σπουδῇ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου,
 καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς
 ταῦτα βουλευσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ
 λοιπῶν ἐμπείρων. καὶ εἰ μὲν ὄρῃ τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα δύναμιν
 10 ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φωσοῦτω, πρὸς
 τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθῆτω· εἶγε πλησίον ἔστι καὶ
 τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στρατεύμα, δυνάμενον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐνω- P. 143
 θῆναι αὐτῷ. εἰ οὖν ἔστιν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι ἀλλήλωνται, Castra ho-
 δχύρωμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν, ἢ ῥόπακα δυσδιάβατον, οὐ stium ubi.
 15 χρῆ πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ἐξαρτέσθαι πόλεμον. εἰ δὲ ἐφ' ὀμάλος
 ἔστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων κατα-
 λαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευασθῆτω
 πρὸς τοῦτο. εἰ δὲ ὁ χῶρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ
 πεζικὸν στρατεύμα ἐπιλείπει, δεόν ὁρμηῆσαι τάχει πολλῷ πρὸς τὸ
 20 τοὺς κουρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν· καὶ ἄρχοντα μὲν
 χρήσιμον ἀποστεῖλαι, τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῶν ἰγνῶν τῶν πρὸς τὴν B
 ἐκδρομὴν τοῦ κούρσον ὀρηκῶντων πολεμίων. αὐτὸς δὲ μετὰ
 παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλωγίου περσιπῶν σπευσάτω ὀξύτερον βα-
 δίζων πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐπίσταται, ἐν αἷς οἱ Fol. 391 r.
 25 πολέμιοι περιπατοῦσι. καὶ μετὰ ἀσφαλείας περιπατεῖτω. ἡνίκαι

usque ad duodecim millia equorum, plus minus. Etenim, vestigiis tot iu-
 mentorum recens praetergressorum perspicue animadversis, speculatores
 celerius ad turmarcham reversi cum de hac re renunciarent, tum qua via
 excursionem fecerint. Item turmarcha evestigio celeritate adhibita et de
 eo duces certiores faciat, et de via qua discesserint. Ducem oportet haec
 super re cum praefectis, quotquot adsunt, reliquisque peritis viris delibe-
 rare. Si suum exercitum satis roboris habere videt ad signa in castra ho-
 stium inferenda, ad praellum adversus illos se instruat: si quidem propius
 absunt pedestres ipsius copiae, sequae eo ipso die coniungere cum eo pos-
 sunt. At si locus, ubi conederunt hostes, munitionem habet, quae propu-
 gnaaculo illis sit, vel rivum transitu impedito, non oportet certamen cum
 iis instituere. Contra, si planus est undique, et maxime si die oppugna-
 tionis pedites assequi eum possunt, paret se ad dimicandum. At si locus
 munitionem habet, quemadmodum diximus, pedestres autem copiae absunt,
 oportet celerius movere ad praedatores hostium opprimendos, praefectum-
 que probum mittere, qui hostium praedatum profectorum vestigiis instet.
 Ipse cum omni copis obliquo itinere appropinquare citato gradu pro-
 peret, prout vias cognitas habet, in quibus hostes ambulant. Id iter ma-
 gna cum cautione faciat. Dein imminente primo diluculo exploratores dimit-

δὲ τὸ διάφανσμα τῆς ἡμέρας ἐγγίση, ἀποστειλᾶται βιγλύτορας εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ἐψηλὸς βουνοὺς ἀνερχόμενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. ὁ δὲ στρατηγός, ἡμέρας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρυπτεύω, ἵνα μὴ, τὸν κοριορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, μᾶλλον ἐνεδρευθῆ καρ' 5 αὐτῶν. καταμηνυόμενός δὲ ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων τῷ Κούρσῳ, ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βήλαν ἀποσταλέντων, ἐν ᾧ τόπῳ ἢ παρὰταξίς ἐστι τῶν πολεμίων ἢ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγός καὶ εἰς ἐψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος, σπενσάτω οἰκείοις ὄφθαλμοῖς τῆν 10 τῶν πολεμίων παρὰταξιν θεάσασθαι. ταύτην δὲ θεασάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορησθή πρὸς λείαν, στογαζέσθω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων, καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν. καὶ ἐν πλείον ἐστι τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα τῶν πολεμίων, ὀρησάτω κατ' αὐτῶν, ὡς 15

D ἤθῃ ἀνωτέρω διεντυπώσαμεν· καὶ εἰ παρὰσχῃ αὐτῷ Θεὸς βοήθειαν, καὶ δυνήθῃ τὴν παρὰταξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ καταδιώξει, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελεῖσι. εἰ δὲ πλῆθος ἐστι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπουδάσαι τὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πο- 20

Fol. 891 v. μέμω. καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυγχάνων, καὶ τῇ ἑλασίᾳ ἐκλελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτους καταγωνίσεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀναψηλαφῶν αὐτούς ἐν τοῖς

P. 144 χωρίοις· κἀκείνους μὲν λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει, καὶ ὡς 25

14. ἐστὶ. Sic codd.

tat, qui de hostibus inquirant: hi, oculibus editis consensens, operam dent, ut contemplari eos possint. Ubi illuxit, dux copias suas occultet, ne, excitato earum pulvere, ipse potius in adversariorum insidias incidat. Dein certior factus vel ab his qui praedatores secuti sunt, vel ab illis quos circumspiciendi explorandique causa dimisit, ubi agat illud hostium vexillum, in quo praefectus eorum sit, paucis assumtis dux in excelsum ascendens speculam conetur propriis oculis aciem hostium considerare. Qua perspecta, ubi multitudo eorum se diffuderit praedatum, aestimet cum iis qui una sunt, tum copias in acie hostili stantes, tum suae manus firmitatem. Si suus exercitus amplior est hostili, incitet se in eos, ut iam superius descripsimus: ac si, Deo auxilium praebente, aciem eorum sternere potest et fundere, magnum sane facinus memoriaeque dignum efficiet. Sin ingentes copiae sub signis hostium constiterunt, operam dare debet dux ut ulterius moveat, ad vias quos adversarii invaserunt, ita ut a tergo eorum existat. Quos si dispersos cursaque cum ipsis tum iumenta fessos deprehendit, nullo negotio eos per totum illum diem occidet, perque vias indagabit: ipsos numero servorum habebit, in eosque suo arbitrata statuet.

βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται. τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. εἰ δὲ γε καὶ φούλκῳ συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθοῦντι τῶν ἔξελανόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἔξεθέμεθα, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσῃ. εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμῆναι σταλαῖσι τοῖς πολεμίοις ἐναντία ἀπηνετήκασι συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι, ἐν οἷς τὸ φωσάτον βλέπειν ἠδύναντο, καὶ τὰς φωνὰς B
10 αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι· καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξῆλθεν, ὡς ἔφημεν, πρὶν τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατὰληψιν· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου συναντήματος βραδύναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν
15 στελλόμενον μανδάτον· εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννύκτιν τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῆ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου, καὶ ὄρῃ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποίησατο, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πόρῳ που γενέσθαι ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατὸν, τούτους C
20 διεσκευασμένους καταλαβεῖν· χρὴ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσάτου ἐντροπισθῆναι πόλεμον. καὶ εἰ μὲν διημερέῦσαι βουλήθῳ—*Fol. 392 r.*
σιν ἐν ᾧ ἀλλίζονται τόπω, παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φωσάτου πόλεμον γενέσθαι ἔξεθέμεθα. ἀλλ' οὐκ ἂν διημερεύουσιν ἐν αὐτῷ τῷ

5. ἔξεθέμεθα. Vid. supra 131. D.

Rusticos, et quicquid ex eorum bonis rapere iam potuerunt, a servitute vindicabit. Si autem in fulcum incidit, quod excursorum tuendorum causa subsequitur, ad illud adorandum se parat, quemadmodum superius exposuimus, et, Deo obsecundante, praelio facto superabit. At si illis, qui ea nocte speculatum hostes missi sunt, adversa quaedam acciderunt, ut non potuerint hos praevertere, locumque occupare, unde et videre castra et audire voces adversariorum licuisset: ideoque praedatores profecti sunt, sicut diximus, priusquam de illis certam veramque notionem capere potuerunt: unde accidit, ut explorati super hac re nuncii, ad ducem afferendi, mandatumque, quod transmitti ad eum debet, diutius morentur: si modo circa horam nonam noctis vel etiam serius dux de eruptione certior fit, videtque angustias temporis, et praedatores hostium, de die profectos, itinere noctu non intermisso procul esse debere, fierique non posse, ut dispersos illos deprehendat: expedit oppugnationem castrorum instituere. Ac si in loco, ubi considerunt, permanere totum diem voluit, comparat se ad confligendum, quemadmodum superius de oppugnatione castrorum instituenda exposuimus. Tametsi non persedebant eo loco, quod

χώρῳ, δια το κατεπέχεσθαι ταῖς ἰππικαῖς αὐτῶν δυνάμεισι ταῖς εἰς λείαν ἐκδραμούσας τάχιον ἐνωθῆναι. καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυγῶνων ὁ στρατηγὸς, προθύμως εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ὁρησάτω πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φωσσάτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου προειρήκαμεν. καὶ πάντα ἐπι- 5
μελῶς ποιούντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἁγίας καὶ παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτελέσει.

D

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ ἀσφαλείας.

Δεῖ οὖν σέ, ὦ στρατηγέ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν 10
ἔχειν, τοῦ μὴ ἀφνιδισμὸν ὑποστῆναι, καὶ ἀδοκῆτως τοὺς πολεμίους κατὰ σοῦ τὴν ἔφοδον ἐργάσασθαι. ἔξεις δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἶγε καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφειλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, ἐν ᾧ τόπῳ ἀλλάζονται. ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ πᾶ- 15
σαν μηχανὴν καταβαλλομένων, ἀδοκῆτως σοι ἐντυχεῖν, τοῦ καταγωνισασθαι σε, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστιανύμου λαοῦ, καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων· εἰς ἔπαρσιν δὲ καὶ γαυρίαμα τῶν ἀλαζόνων τῆς Ἄγαρ υἱῶν καὶ ἀρηγῶν
Fol. 392 v. Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι παρ' αὐ- 20
τοῖς δεσμώτας τῶν ἡμετέρων, ἧ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι, καὶ παρ' αὐτῶν μαθεῖν, ἐν ποίῳ τόπῳ ἀλλάξῃ. Ἴν' οὖν μὴ νυκτὸς

5. κούρσου. Vid. supra 132. B.

properabunt cum equestribus copiis praedatum egressis celerius coniungi. Ita si illos iter facientes deprehendit dux, alacriter ad manum conserendam se invehat, sicut in capite de itinere exercitus, quando a praedatoribus se iunctum est, praescripsimus. Quae si omnia diligenter dux egerit modo ante dicto, auxilium habens ex Deo sanctaque et immaculata matre eius Deipara, magnum ac memorabile facinus efficiet.

CAP. XV. De cautione.

Quapropter te, o dux, oportet vigilantiam cautionemque omnem adhibere, ne subitam vim patiari, neve de improvise in te hostes impressionem faciant. Tutum autem tectumque te praestabis, si singulis diebus mittantur a te qui exercitum hostium speculantur, eo loco ubi conederit. Diligentiam enim adhibent omnemque rationem ineunt, quemadmodum nec opinato tibi superveniant, teque opprimant, ad calamitatem et internecionem populi christiani, ignominiam bellipotentium Romanorum, elationem autem atque iactationem arrogantium filiorum Agar, inficiatorum Christi Dei nostri: etenim usu venit, ut quidam de nostris captivi fiant, aut transfugiant, unde doceantur, quo loco tendas. Igitur ne noctu assumpto equitatu

τὰς ἰππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσῃσι καταλαβεῖν σε,
 καὶ ἀδοκῆτως ἐπιπέσωσι· διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας,
 ἥνικα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἰσθῶνται πρὸς κί-
 νησιν, εὐθέως τάχει πολλῷ καταμηνῆσαι, ὅτι τε ὁ λαὸς διατα-
 5 ράχθῃ πρὸς κίνημα· πάλιν δὲ ἀποκινούντων, δι' οἷας ἂν ὁδοῦ
 τὴν πορείαν ποιῶνται· καὶ αὖθις καταμηνύειν, ὅτι τε πλῆθος
 λαοῦ ἀπεινήσαν, καὶ ἦν ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ
 πεζικῷ, εἴτε οἱ ἰππεῖς μόνοι. ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαρῆται μόνον
 εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδῦα τῶν παραμενόντων τοῖς
 10 πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω δειλῶς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσωβί- Stations
 γλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλῶς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάτ- exteriores et
 τειν, καὶ ἐν οἷς τόποις διάβασιν ὑφορεῖται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ interiores.
 δὲ, μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ C
 εἰς τόπους ἀνέρχασθαι ὑψηλοτάτους· πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς
 15 εὐχερῶς ὄρεῖν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κονιορτοὺς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς
 τῶν πολεμίων, εἴπερ ἔρχονται. πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας
 ἔφημεν, διὰ τὸ, εἴ ποτε συμβῆῃ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων
 ἄλῶναι, ἢ μετ' ἐκείνην, τοὺς πολεμίους θεωροῦσα, τῷ στρα-
 τηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύῃ ἐλευσιν. καὶ δις δὲ ἐν νυκτὶ
 20 μεταπληκεύειν δεῖ τὸν στρατηγὸν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὡσαύτως. καὶ
 μεταπληκεύων μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβυκέτω· κα-
 ταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ἠύλλετο ἔξ ἀνδρας ἢ ὀκτώ, τοὺς
 ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετὰ καὶ τινοσ ἀρχοντοὺς τῶν χρηστέ- Fol. 393 r.
 μων· ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς D
 25 μανδῦα φέροντες, προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ

moveant ad te invadendum, teque improvise oppriment: idcirco oportet spe-
 culatores, simul ac fremitum profecturae multitudinis apud hostes audiant,
 confestim properatione magna renunciare, cooriri copias ad abitum: deinde,
 postquam egressi sint, qua via iter faciant: denique illud quoque declarare,
 quantae copiae exierint, qua parte, utrum universi cum peditatu, an equites
 soli. Neque tamen dux solis significationibus a speculatoribus factis fidei
 debet tribuere, sed stationes quoque habeat duplices, exteriores et interio-
 res, aliquando etiam triplices: noctu, ut vias et loca custodiant, qua ho-
 stes erupturos suspicatur: interdiu, ut excubitores non solum itinera obser-
 vent, sed etiam in loca editissima evadant, unde fumos et pulveres, tum
 etiam globos hostium, si qui veniant, videre nullo negotio possint. Plures
 autem esse debere excubias ideo diximus, ut, si quando prior ab adversa-
 riis intercepta sit, tamen quae citra stet, hostes conspicata, eorum adven-
 tum renunciare duci possit. Stationem bis qualibet nocte mutare debet
 dux, et toties quovis die. Qua in migratione excubitores secum transducatur
 in loco autem, unde movit, relinquat sex aut octo milites: quos hypodo-
 charios vocamus, cum aliquo bono praefecto: ut missi a speculatoribus nun-
 cii, si advenerint, per hos ad ducem perducantur. Ipse dux, quo in loco

ἀποκομίζονται ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκύνει, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἐκάστῳ σταδίῳ· ἵνα, τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς, οἱ δύο γηροῦσιν.

P. 146

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

Δεῖ οὖν σε, ᾧ στρατηγέ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν, καὶ 5
 ἦνίκα πλησιάσαι μέλλης τοῖς πολεμοῖς, τὸ τούλδον ἀπὸ σοῦ δια-
 χωρίζειν καὶ ἀποστελλεῖν μήκοθεν, ἐν ὀχυρῷ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ,
 ἄνδρα τινα τῶν χρησίμων καὶ ἐμπειρῶν ἐπιστῶν, προνοεῖσθαι
 αὐτοῦ· καὶ ἵππεῖς μάχιμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινας παρέχειν τῷ
 ἄρχοντι τοῦ τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βήλαι κρατῶνται εἰς 10
 Βφυλακὴν τοῦ τούλδου. ἦνίκα δὲ πάλιν ἐν χρεῖα τούτου γένηται,
 καταμηνύειν τῷ ἐμπειπιστευμένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι,
 ἐλθεῖν ἐν ᾧ τόπῳ διωρίσθη τοῦ ἐνωθῆναι σοι. τοῦ μέντοι τούλ-
 δου ἀπὸ σοῦ διαχωριζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν
 τοῦ λαοῦ καὶ ταγὰς τῶν ἵππων, δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν, βασταζο- 15
 μένας εἰς ταχεῖς ἡμίονους, ἢ καὶ ἵππους ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις.
 ἦνίκα δὲ μέλλης κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν
 τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἐκάστων τὸ ἐπι-
 τήθειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὄπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὸ
 κλεγδόμενον σάκα ὄπισθεν ἔχε, ἐπακολουθοῦν σοι. καὶ εἰ μὲν διὰ 20
 δυσβάτων τόπων ἢ περὶ τῶν πολεμίων γένηται, δεῖον ἰδίως ἐν
 ἑκάστῳ θέμα, ἢ καὶ τάγμα, εἰ πάρεσιν, ὁδοιορεῖν· ὁ μὲν

Sagmas s.
 sagmosellia.
 Vid. Ducang.
 Gloss. II.
 1318. C.

Fol. 393

denuo considet, inde rursus stationes exteriores dimittat. Sint autem in qualibet statione milites quaterni: ut, binis noctu dormientibus, bini vigilare queant.

CAP. XVI. De submovendis impedimentis.

Illud quoque, o dux, observare te oportet, ut, quando propius accedere ad hostes velis, impedimenta abs te remota longius amandes, in communium locum vel oppidum, tradita illorum cura viro probo ac perito: cui item equites valentes aliquot attribuendi sunt, per quos excubiæ impedimentorum custodiendorum causa fiant. Si denuo tibi opus est, manda præfecto, cui est illorum cura credita, ut moveat in locum, ubi se tecum coniungere iussus est. Ita autem ablegans impedimenta, debes tecum sumere cibaria militum et pabula iumentorum, in duos dies vel tres, quæ vel a mulis velocibus vehantur, vel etiam supra equos in sagmis. At quando prædatores hostium insequi noctu velis, omnes milites, quotquot idoneos ad pugnandum habes, loricati esse debent, et telum ad præliandum aptum unusquisque in manibus teneat. Habe etiam globum, quem saca vocamus, a tergo subsequentem. Si per loca impedita hostes iter faciant, debent singuli numeri, atque vexilla, ad qua adsunt, se-

στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἐπόμενος τῷ τουρμάρχη τῷ ἀκολου-
 θοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πρόβω· εἴθ' οὕτως καὶ τὰ λοι-
 πὰ, εἴτε θέματα εἶεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἑτέρῳ ἐφεπόμε-
 νον· διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιπορεῖν ἐν νυκτι, καὶ ἄνευ κραυγῆς
 5 καὶ θορύβων. τῷ δὲ τουρμάρχη, τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρ-
 σω, παραγγεῖλαι καὶ ἔξασφαλίσασθαι, ἀκρίβειαν ἔχειν ὑπερβάλ-
 λουσαν καὶ ἐργήγορσιν, μὴ ποτε οἱ πολέμιοι ἀσθόμενοι ἐπακο-
 λουθεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς D
 αὐτῶν μαχίμους τὸς πλείονας τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ ἀπο-
 10 κρύψωσιν εἰς λόγους, καὶ ἄδοκῆτως κατὰ σοῦ ἐπίθωνται· ἐπει- Tarsenses
 δὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις qua ratione
 γενομένην εἶδομεν. τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κοινορτοὺς bellum ge-
 τῶν εἰς λείαν ἐξελανόντων, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν σχήματι rant.
 κούρσου, ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ' αὐτῶν
 15 ἐπελθεῖν ἐπειγομένου, καὶ τοῦ τουρμάρχου τοῦ ἐπακολουθοῦντος
 τῷ κούρσω καταμελήσαντος, καὶ μὴ τοὺς λόγους καλῶς ἐρευνή-
 σαντος, ἄδοκῆτως τῷ ἐγκρύμματι περιπέπτωκε. καὶ ἵνα μὴ τοι- P. 147
 οὔτων γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγέ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν
 ποιεῖσθαι, καὶ ἐρευνῆν τοὺς κολίους τῶν τόπων καὶ ἀποκρύφων,
 20 διὰ καβαλλαρίων ἵππων ἐχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἶδησιν τῶν
 τόπων· καὶ περὶ τὸ διάφανσμα διχῆ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἶγε
 εἰς πλῆθός ἐστι, καὶ εἰς τρεῖς ἀριθμεῖται χιλιάδας· καὶ τοὺς μὲν
 παραῖκπαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵππων ἐπιφερομένους μὴ-
 κοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὄχρῳ τόπῳ. τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ

11. χωρίοις. Fort. χρόνοις. 19. Fort. ἀποκρύφους. 22. χι-
 λιάδας. Cod. B. μυριάδας. Sed infra 148. A. is quoque χιλιάδας.

paratim ambulare: primo dux, qui ipse tamen turmarcham hostes specu-
 lantem longo intervallo subsequatur: dein reliqua, sive numeri sint sive
 vexilla, unum post unum: ut ordinatim procedant noctu, absque clamore
 ac strepitu. Turmarchae, qui praedatores insequitur, praescribere debet
 atque imperare, ut diligentiam atque vigilantiam summam adhibeat, ne ho-
 stes, certiores facti te insequi, delectos fortesque milites numeroque ma-
 num turmarchae superantes a se seiunctos latebris occultant, teque nec opi-
 nato adorianur: cuiusmodi insidias a Tarsensibus superius factas vidimus.
 Tunc enim dux conspicatus pulverem eorum, qui non vere, sed simulata
 incursione, praedandi causa exierant, pauci illi quidem et infirmi, cum ad
 illos invadendos properaret, turmarcha autem hostes insequens, negligentius
 re gesta, latebras parum curiose scrutaretur, in eorum insidias imprudens
 incidit. Igitur eiusmodi res ut ne fiat, oportet te, o dux, multam cautio-
 nem adhibere, locorumque et latebrarum recessus perscrutari, per equites
 velocibus equis vectos et locorum accurate peritos: porro prima luce exer-
 citum, si magnus est, usque ad ter mille numero, bifariam dividere: equi-
 sones, et qui pabula iumentorum portant, procul in communitum locum
 amandare. Acies, ob insperatas hostium insidias, instruere oportet in

Fol. 394 γ. παρασκευάσαι, διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκίτους ἐνέδρας. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογωτέρων στρατηγῶν, καὶ B τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σέ λαοῦ, καὶ ἄπισθεν μὲν τοῦ τουρμαρχοῦ ὁδοιοποιεῖτω. σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακο- Sacca. λούθει τῇ πρώτῃ, ἔχων καὶ τὸ σάκκα ὄπισθ' ἐν σου μετ' ὀλίγων 5 ἱππέων ἐπακολουθοῦν· ἵνα, εἰ συμβῆ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχιμούς ἄνδρας εἰς λόχους καταστήσαι, καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμαρχῇ, δέξεται τοῦτον ἐπιβοηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθεν σου περιπατοῦσα παράταξις. εἴτα πολέμου μετ' αὐτῆς συρραγέμενος, καὶ τῶν 10 πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λόντων, C εὐρῶν αὐτοὺς διεσκοδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληϊσασθαι κατεπειγομένων, χρῆ πρὸ τοῦ διαναγᾶσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σέ στρατεύματος εἰς τόπους 15 ἀποκρῖναι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμοῖσι φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐγκρούμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμοιοι πρὸς λείαν ἐξελάσωσι· καὶ τούτων πόρρω γινομένων τῆς τοῦ Ἀμηνῶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης, καὶ μὴ πλήθος ἐχούσης λαοῦ, 20 D κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους, προσβαλεῖν πόλεμον· σὲ δὲ μεθ' ἑτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων, ταῖς πρώταις ἐπόμενον, πλη-

Fol. 394 ν. σίον ἐπακολουθεῖν. καὶ ἡνίκαι αἱ πρώται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξωνται, καθὼς ὄρας τοὺς οἰκείους ἀγωνιζομένους, 25

15. εἰς τόπους. Videtur hic excidisse adiectivum.

hunc modum. Prior praefectum habeat unum de ducibus praestantioribus et tertiam partem copiarum tuarum: haec a tergo turmarchae iter faciat. Tu cum acie maiori copieorem incedens, habe item sacca tuam a tergo, quod te cum paucis equitibus sequatur: ut si accidit, hostes structis tibi insidiis plerosque suos fortes milites in latebris collocasse, turmarchamque se sequentem invasisse, prior acies, quas ante te ambulat, subveniat eumque excipiat. Praelio cum illa commisso, quando hostes dimicando disiecti ordines ruperint, tu dissipatos nactus funditus vinces. Si hostes non se parant ad eiusmodi insidias, sed ad excursionem agrorumque populationem properant, debes ante lucem turmas tui exercitus in eiusmodi locis occultare, ubi ab hostibus animadverti nequeant, atque in his latebris persistere usque ad tertiam vel quartam diei horam, donec hostes praedatum dilapsi sint: his longius a signis Amiraе digressis, ita ut paucis militibus relictis infrequentia armatis sint, ea invade, tresque acies exaequata fronte praemitte, quae pugnam capessant: tu cum alteris tribus vel quatuor aciebus priores sequens propius succede. Priores acies postquam manus contulerunt, perinde ut tuos praeciantes videbis, ita auxilia subministra. Ac pri-

οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κάκει-
 θεν συνεπομένας παρατάξεις προαποστείλαι, τοῖς πολεμοῖσι συν-
 αφθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατόν, καὶ ἐκ πλαγίου προσ-
 βαλεῖν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἴτα καὶ σὲ αὐτὸν, εἰ χρη, συμ-
 βαλεῖν, εἴπερ ἄρα μὴ ἐπικρατέστερος ὁ ὑπὸ σέ λαὸς γέγονεν. ἀλλὰ P. 148
 μετ' ὀλίγου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηροῦ κα-
 ταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας
 τὸ ὑπὸ σέ ἀριθμούμενον στράτευμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεῖ-
 ρα διδάσκει, ἐκτίθειμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπειγουσαν τοῦ και-
 10 ροῦ χρεῖαν τε καὶ περίστασιν διατεθῆναι δεῖ. οὐ γὰρ ἡ παράδο-
 σις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πο-
 λέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θέματος
 ὑπάρχεις, ὡ στρατιγέ, καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπὸ σέ στράτευμα,
 καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόρρω τὴν τοῦ κόρυσσου τῶν B
 15 πολεμίων ἀκολουθήσῃν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπι-
 γνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρῖα ἐξελαυνόντων καὶ
 διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεσιν ποιεῖσθαι, ὡς ἀνωτέρω δεδή-
 λωται.

ΚΕΦ. ιζ'. Περὶ τῶν μετὰ κολλῆς δυνάμεως ἐπιτιρεχόντων πολεμίων τὰς
 χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκουμμάτων παρασκευῆς.

Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ὕπαν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν,
 20 ἄθροισμα μετὰ μεγάλῃς καὶ βυρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας C
 ἐξελθὼν ἐπιτρέχει τε καὶ ληΐζεται, καὶ ἐμβαθύναι τε καὶ διερεν- Fol. 395 r.
 νῆσασθαι ταύτας διαμελεῖται· εἰ τύχη δέ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ

mo quidem acies utrumque tuum latus tegentes praemitte, ut hostibus si-
 gna inferant, e locisque superioribus, si fieri potest, et ex obliquo irruen-
 tes manus conserant: deinde tu ipse, si necesse sit, incurre, si quidem
 non superiores fiunt tuae copiae. Tametsi pauci armati, qui, quemadmo-
 dum diximus, sub signis Amirae relinquuntur, tuo exercitui, ad ter mille
 hominum numero, aegre resistere poterunt. Nos haec, ut usus docet,
 exponimus: tu ut urgens necessitas et tempus flagitat, sic gerere rem de-
 bes. Illa enim non doctrina tradit, sed prout divinum auxilium te corro-
 borabit, ita armorum exitus subsequetur. Si solos tuae provinciae mili-
 tes, o dux, manumque exiguam sub signis habes, nihilominus debes praed-
 atores hostium cum cautione, ne ab illis animadvertare, e longinquo con-
 sequi inque eos solos, qui egressi in vicis dissipantur, impetum facere,
 quemadmodum superius declaratum est.

CAP. XVII. De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus,
 et de ratione per insidias bellandi.

Quod si aliquando omnis hostium equestris atque pedestris vis cum
 maximis immanibusque copiis provincias nostras ingressa pervadit et po-
 pulatur, penitusque penetrare eas ac perscrutari conatit: accidit autem,

τὸν αὐτὸν καιρὸν στράτευμα ἐπισυννηγμένον εἶναι, καὶ τὴν τοῦ-
 του παρουσίαν ἀκοντισθῶσιν οἱ πολέμιοι, ἀσφάλειαν μὲν πολλήν
 τοῦ ἰδίου λαοῦ ποιοῦνται, μὴ ἐὼντές τινας, φυλακῆς ἄνευ, ἐν
 τοῖς χωρίοις διασκορπίζεσθαι. ἐνέδρας δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ ἡμε-
 τέρου λαοῦ ἐξεργάζεσθαι μηχανῶνται, καὶ καταλαβεῖν αὐτοὺς 5
 ἀδοκῆτως σπεύδουσι, δι᾽ ἧς τε, καὶ καταγωνίσασθαι. ὀφεί-
 λεις δὲ καὶ αὐτὸς πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐπιδείκνυσθαι, τοῦ μὴ ἀδο-
 κῆτως εὐρεθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀντιμηχανήσασθαι δὲ μᾶλλον
 πρὸς τὸ αὐτοὺς τροπώσασθαι, καὶ γενναῖόν τι καὶ ἀξιόλογον ἐρ-
 γάσασθαι. καὶ αὐτῶν τραυματιζομένων παρὰ σοῦ, οὐδαμῶς 10
 ἐγχερόμενοι τὰς ἡμετέρας χώρας ληϊζόμενοι. χρεῶν οὖν ἐστὶ
 σοι, διασκοπήσαι χωρῖα ἐπιτήδεια, ἐν οἷς οἱ ἐκτρέχοντες τῶν
 πολεμίων εἰσέρχονται, τροφῶν καὶ λαφύρων ἀναψηλαφήσεως
 ἕνεκα· καὶ λόγον ἐν αὐτοῖς ἵππικὸν καταστῆσαι, τὸν κατ' αὐτῶν
 ἐπιθέσθαι μέλλοντα. ἔστωσαν δὲ οἱ ἵππεις οἱ εἰς τὸν λόγον ἀπο- 15
 στελλόμενοι τῶν διακοσιῶν ἐπέκεινα, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον,
 P. 149 καὶ πάνν εἰς τὰς τοιαύτας ἐνέδρας ἐμπειρότατον. ὁ δὲ τοῦ ὄλου
 στρατεύματος ἀρχηγός, ἕξ ἢ πέντε χιλιάδας ἵππέων ἔχων πολε-
 μιστὰς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, οὐ πλείονων ἐν χρεῖα γενή-
 σεται. ταύτας τοίνυν διχῆ διελὼν τοὺς μὲν δισχιλίους ἔμπρο- 20
 σθεν εἰς ἐπιτήδειον λόγον καταστησάτω· ἐν ᾧ καὶ σκοπιὰ ἐστὶν
 ὑψηλὴ, ἀπόβλεψιν ἔχουσα, τοῦ μήκοθεν τοὺς διωκομένους τοῦ
 Fol. 395 v. λαοῦ αὐτοῦ καὶ διώκοντας ὄρῳ. ὀπισθεν δὲ τῶν δισχιλίων τοὺς
 τρισχιλίους, καὶ πεζὸν στράτευμα σὺν αὐτοῖς ἐν ἀποκρῦφῳ
 τόπῳ εἰς ἐνέδραν καταστῆσαι δεῖ, τοῦ τόπου ὀχυρότητα ἔχον- 25

ut eodem tempore in unum locum Romanae copiae contractae sint, easque prope esse hostes audiant: magnopere suo exercitui cavent, neque quemquam permittunt sine praesidio per vicos dissipari. Quinetiam id moliantur, ut insidias nostris copiis struant, easque ex insperato deprehendere, fundere, concidere student. Tum vero tu quoque magnam vigilantiam praestare debes, ne ex improvise ab illis deprehendere, potiusque contra comminisci aliquid, quo et fundas illos, et dignum viro atque illustre facinus efficias. Nam, ubi semel cladem abs te acceperunt, praedis agendis in finibus nostris non immorabuntur. Itaque convenit, te loca opportuna dispicere, quo excursiones hostium cibariorum praedandique spe intrent: iisque locis equites in insidiis locare, qui illos adoriantur. Sint autem equites, qui in insidiarum sic mittantur, supra ducentos, cum praefecto strenuo, eiusmodi insidiarum plane peritissimo. Et universi exercitus dux, modo ut sex aut quinque millia equitum bonorum habeat, et Dei auxilium, plurimum non indigebit. Nam his bifariam divisus bis mille praemissos in latibulo opportuno constituat, ubi sit specula edita, prospectum habens, ut ex longinquo milites eius agitati insequentisque conspici possint. A tergo horum duorum millium altera tria millia, et peditatum cum illis, disponi in insidiis oportet, abstruso munimentumque habente loco: cui si casu castellam

τος· εἰ τὴν δὲ καὶ κάστρον πλησίον, ἔξει κάκεινο εἰς βοήθειαν. Dux ne pri-
 mus aufugiat
 e praelio.
 μὴ σκοπεῖτω δὲ ὁ στρατηγὸς, μηδὲ κατὰ νοῦν τοῦτο ἔχτω, ἐὰν
 πλήθη πολεμίων ἐπιτεθῶσιν αὐτῷ καὶ σφοδρὸς γένηται πόλεμος, B
 ἔνδοθεν τοῦ κάστρου γενέσθαι, πρὸ τοῦ τὸν ἴδιον περισῶσαι
 5 λαόν. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀδοξίαν καὶ καταφρόνησιν, ἀλλὰ καὶ
 βλάβην ἐπάγει, καὶ τῆς χώρας ἀφανισμόν καὶ πικρολεθρίαν.
 ἀλλ' ἔξωθεν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῖς πλησίον τοῦ κάστρου μετὰ
 τοῦ πεικικοῦ στρατεύματος ἰσχυρῶς ἀντιμαχέσθω, ἀνάγκη περι-
 10 κάστρου πεζὸν λαὸν εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἀρχηγὸς τῶν
 τριακοσίων, τῶν εἰς φυλακὴν τῶν χωρίων ἀποσταλέντων, εἰς
 περιωπὴν ἰστάμενος καὶ ὁρῶν τοὺς πολεμίους ἐν τοῖς χωρίοις εἰς-
 15 ερχομένους, ἥνικα τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας τῶν χωρίων
 ἀναψηλαφῶσιν, ἑκατὸν καὶ μικρόν τι πλέον ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν
 20 τριακοσίων διαχωρίσας ἀποστειλάτω, διορισάμενος αὐτοῖς ὄξείως
 κατὰ τῶν πολεμίων ἐπιθέσθαι. πλείονες δὲ ἔστωσαν οἱ ἀποστελ-
 λόμενοι τῶν εἰς τὰ χωρία εἰσερχομένων πολεμίων. καὶ κατ' αὐ-
 τῶν οὕτως ἐπιθέμενοι χάριτι Χριστοῦ πολλοὺς καὶ ἀνελοῦσι, καὶ
 δεσμώτας λήψονται. οἱ δὲ περιττεύοντες τοῦ λαοῦ ἡμῶν, ὅσοι
 25 τῶν πολεμίων τῶν ἰδίων ἵππων ἐπιβῆναι δυνήθῳσι καὶ φυγῇ χρή-
 σονται, ἐπιμελῶς τούτους διώξουσιν, ἕως ἂν παρὰ τῶν φύλ- Fol. 396 r.
 κων τῶν πολεμίων, τῶν ἰσταμένων εἰς φυλακὴν τῶν ἐταίρων αὐ-
 τῶν, ἐπιδιωχθῶσιν. ὁρῶν δὲ τοὺς διώκοντας ὁ τῶν τριακοσίων
 ἀρχὸν μὴ εἰς πληθὸς ὄντας, ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ ἀκρατῶς
 25 διώκοντας, καρτερησάτω ἐν τῷ ἐγκρῶματι, ἕως οὔ οἱ διωκό-
 22. ἐταίρων. ἐτέρων codd.

subest, id quoque ad firmamentum confert. Neque tamen hoc spectet dux,
 in animo habeat, ut, vi hostium incumbente pugnaque acerrima commissa,
 in castellum se coniciat, antequam salutem militum consuluerit. Id enim
 non solum dedecus et despectum affert, sed calamitatem etiam, et provin-
 ciae perniciem atque interitum. Quin potius in locis munitis iuxta castel-
 lum cum peditatu fortiter obsistat, si qua necessitate premitur: habebit ibi
 cum ex loco auxilium, tum ex praesidio pedestri castelli, opitulatum prodi-
 turo. Praefectus trecentorum illorum, qui ad observationem vicorum missi
 sunt, in specula constitutus ubi viderit, hostes vicos ingressos descendisse ex
 equis casasque paganorum scrutari, paulo plures quam centum a globo
 trecentorum seiunctos praemittat, iussos ut citati in adversarios incurrant.
 Debent autem qui mittuntur, numero plures esse quam hostes vicos ingre-
 ssi. Ita illos invadentes Christi gratia multos et trucidabunt et captivos
 facient. Qui supererunt ex turba illa, et quotquot adversariorum equis
 conscensis fugae se permittere potuerint, eos acriter insequantur, donec
 ipsi a globis hostium, commilitonum tuendorum causa dispositis, agitentur.
 Hos persequentes praefectus trecentorum videns non magno esse numero,
 sed inordinato effuseque ruere, exspectet in latibulo, donec sui milites fu-

μενοι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καταλάβωσι καὶ διέλθωσιν. εἰθ' οὕτως καὶ αὐτὸς σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος ἐξελθὼν, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁρμησάτω, καὶ εὐδοωθήσεται τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ χάριτι. λήψεται γὰρ καὶ δορυαλώ-
 P. 150 λειῶν ἔτι προστιθεμένων, καὶ εἰς πλήθος ἀξανομένων, καὶ σφοδρῶς ἐπιδιωκόντων, τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμούς, τοὺς τε ἵππους αὐτῶν καὶ ὄπλα ἔμπροσθεν ἀποστειλάτω, τοῦ κατα-
 λαβεῖν ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἵσταται. κάκεινος εὐτάκτως ὑπο-
 φευγέτω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐρεθίζων τοὺς πολεμίους πρὸς 10
 δίωξιν καὶ ἐμπίεως ἐφελκόμενος· μηδεὶς δὲ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ γι-
 νωσκέτω, ἐν οἷς τόποις τὰ ἐγκρύματα τοῦ στρατηγοῦ ἵστανται,
 εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ ἄρχων αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων ἐπιτιθεμένων αὐ-
 τῷ μετὰ πλήθους λαοῦ, καὶ ἀκρατῶς διωκόντων, ὑποστροφὰς
 Βποιέτωσαν οἱ ὄντες ἀνδρείοι καὶ γενναῖοι, καὶ ἵππους εὐτό- 15
 νους ἔχοντες, καὶ πλητέτωσαν τοὺς δῖονκτας· ἵνα καὶ τοὺς
 τραυματίας τῶν ἰδίων διασώσωσι, καὶ ἵππων ἀτονούντων ἢ καὶ
 πληττομένων ἐτέρων ἐπιβῆναι παρασκευάσωσιν. εἰθ' οὕτως ἐπι-
 διδόντας τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων μετ' ἐλασίας μακρυνθῶσι μι-
 Col. 896 ν. κρὸν τῶν διωκόντων· ἵνα καὶ τοῦ βύρους τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς 20
 τῶν πολεμίων μικρὸν κουφισθῶσι, κάκεινοι, ὑξύτερον τοὺς ἵπ-
 πους ἐλαύνοντες πρὸς δίωξιν, ἀτόνους καὶ λειποψυχοῦντας ἐργά-
 σωνται. ἐγγιζόντων δὲ τῷ ἐγκρύματι τῶν διωκομένων τοῦ λαοῦ
 ἡμῶν, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα διελθέτωσαν· ἵνα τοῦ ἐγκρύμμα-
 Cτος ἐξερχομένου μὴ κατὰ τόπον αὐτοῖς συναντήσωσι, καὶ ἀλλή- 25

gientes advenerint atque praetervecti sint. Tum ipse, in hostes ex insidiis consurgens, cum sua manu signa cursim inferat, et Christi potentia ac gratia rem bene geret. Etenim cum captivos faciet, tum multos concidet et vulnerabit. Affluentibus tamen magis magisque hostibus, auctaque multitudine acriter instantibus, captivos iam factos, equosque eorum atque arma remittat, ut deducantur in locum ubi dux subsidiat. Ipse cum sua manu servatis ordinibus recedat, hostes ad persequendum irritans atque intelligenter alliciens: neque quisquam ex eius turba sciat, quibus in locis insidiae cum duce lateant, praeter ipsum praefectum. Hostibus incumbentibus ei magno numero, rapideque insequentibus, quotquot strenui et fortes sunt, et equis valentibus vehuntur, se convertant, insequenteseque feriant: quo et suos saucios conservent, et si quorum iumenta aut defessa aut vulnerata sint, his facultatem suppeditent alia descendendi. Postea remissis habenis a persequentibus aliquantulum cursim se removeant: ut et incumbente sibi hostium vi paulum levantur, et illi equos, ad persequendum festinanter admissos, lassitudine conficiant et exanimant. Nostri fugientes latibulo appropinquantes vel dextra vel laeva transeant: ne prurpemptibus insidiis eodem loco occurrant, sibi que inter se fraudi sint. At

λους παραβλάψωσι. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν διωκομένων σὺν αὐτοῖς
 ὁδοῖν ἐν τῷ ἐγκρήμματι, ὑποστρεφόντων. καὶ ἐκ δύο μερῶν
 τῆς ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γινομένης, εἰς ὠφέλειαν
 καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου λαοῦ γενήσεται. ἔστω δὲ ὁ τόπος τοῦ
 5 ἐγκρήμματος ἐπιτηδεῖος πρὸς τὸ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρούπειν· στέ- Locus insi-
diis aptus
qualis.
 νωμα δὲ ἢ δυσχωρίαν εἰς τὴν ἔξοδον μηδαμῶς ἔχεται, ἀλλ' ἐφθ-
 μαλος ἔστω καὶ εὐρύχωρος, μηδὲν παρεμποδίζων τὴν κατὰ τῶν
 πολεμίων αὐτῶν ὁρμὴν καὶ ὀξεῖαν ἐπίθεσιν, καὶ μάλιστα περι-
 τοὺς δισχίλους ὄντων. ἐπὶ γὰρ τοσοῦτον ἀριθμοῦ πλατεῖαν καὶ
 10 εὐθεῖαν εἶναι δεῖ τὴν ἔξοδον τοῦ τοιοῦτου χωρίου. καὶ ἡ περιωπὴ
 δὲ, ἐν ἣ ἴσταται βλέπων ὁ τοῦ λαοῦ τοῦ ἐν τῷ ἐγκρήμματι ἄρ-
 χηγός, ἐπιτηδεῖα ἔστω, ὥστε καθορᾶν ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος
 τοὺς διώκοντας πολεμίους, καὶ τὴν ποσότητα τοῦ λαοῦ αὐτῶν
 στοχάζεσθαι, καὶ κατανοεῖν, ὅπως τὴν διώξιν ποιοῦνται. ἐγγι-
 15 σάτων δὲ τῶν διωκόντων ἐπὶ τῷ ἐγκρήμματι, ἐπικαλεσάμενοι
 τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ὀξεῖ καὶ σφοδροτάτῃ καὶ ἀνδρείῃ ὁρ-
 μήματι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν.
 ὑποστρεφείσθωσαν δὲ καὶ οἱ διωκόμενοι· καὶ ἐκ δύο μερῶν τῆς P. 151
 ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γεγενημένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ
 20 τοῦτο τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ γενήσεται. καὶ εἰ ἀκολούθως πάντα Fol. 397 r.
 κατὰ τὸν παρόντα πραχθεῖν διορισμὸν, ἔχοντες πρὸ πάντων καὶ
 τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν συναραπτομένην αὐτοῖς, οἷα τότε κατα-
 στροφὴ καὶ ὀλεθρος τῶν πολεμίων γενήσεται, οἱ πείραν τῶν τοι-
 οῦτων ἔχοντες ἴσασιν. καὶ πῶς γὰρ ἄρα, τῶν ἵππων τῇ μακρῇ
 25 καὶ συντόνῳ διώξει ἡτονηκότων, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῷ πολλῷ πόνῳ

9. δισχίλους. Cod. B. τρισχίλους.

ubi fugientes se cum illis in latibulo coniunxerint, tum se obvertant. Et si ex duabus partibus impressionem in hostes faciunt, id quoque utilitatem nostris copiis afferet. Sit autem locus insidiarum ad eos bene occultandus aptus: neque angustias circa exitum asperitatesve ullo modo habeat, sed planus patulusque sit, neque eorum impetum in hostes perceleremque incitationem impediatur, maxime si ad bis mille sint. Tanto enim numero latus atque rectus exitus esse debet ex loco eiusmodi. Item specula, ubi dux insidiarum consistit circumspiciendi causa, idonea sit, ex qua quam longissime hostes insequentes videre, numeroque eorum aestimato, quo modo persecutionem faciant intelligere possit. Persequentes ubi ad insidias appropinquant, invocata numinis ope, acri et vehementissimo atque strenuo impetu, clamore iubiloque sublato, in illos se incitent. Simul fugientes se convertant: ac si e duabus partibus impetus ab illis in hostes fieri potest, illud quoque ad iuvandum exercitum momentum habebit. Ita unaquaque re ex praescripto nostro administrata, si, quod caput est, Dei auxilio insuper sublevantur, quanta tum hostium strages internecioque eventura sit, qui harum rerum usam habent sciunt. Qui enim, iumentis longa et citata persecutione defes-

τῆς μάχης ἐκλείοιπότιον, οὐ τὰ κακῶν ἔσχατα τούτοις συμβήσεται; εἰ δὲ, ὅπερ πάντῃ ἀνέλπιστόν ἐστιν, ἰσχύσωσιν οἱ πολέμιοι ἀντι-
Βστῆναι, πάσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἐν τῷ τοιοῦτῳ πολέμῳ παρα-
 γενομένης, καὶ καρτερὰ μάχῃ γένηται πανστρατι αὐτῶν μαχομένων,
 διὰ τὸ τὴν ἤτταν αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον **6**
 τοῦτο συμβῆ· δεῖ τὸν τοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸν ἀπὸ συνθήματός τι-
 νος καὶ διορισμοῦ καὶ σάλπιγγος ἀνακλητικῆς διαχωρῆσαι τοὺς οὐ-
 κελούς τῆς ἐκ χειρῶν μάχης, νῶτα διδόντων αὐτῶν (πλὴν μὴ σὺν
 ἔλασι καὶ φυγῇ ἀκόσμῳ, ἀλλ' εὐτάκτως), ζερεθίλειν τε τοὺς πο-
 λεμίους πρὸς δίωξιν. ἐπικειμένων δὲ τῶν παρατάξεων τῶν πολε-
 μίων καὶ διωκουσῶν, τῇ μελλοῖσι ἐνέδρα περιπεσοῦνται. καὶ διω-
Κκόμενοι ἐν ἐνὶ μέρει τῆς ἐνέδρας, ὡς ἔφημεν, διερχόμενοι, ὑπό-
 ταν κατ' αὐτῶν οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐνέδρᾳ ὄντες ὀρηθήσωσιν, ὑπο-
 στρεφείσθωσαν παραντίκα καὶ οἱ διωκόμενοι, καὶ εὐρεθῆσονται
 ἐκ δύο μερῶν τοῖς πολεμοῖς μαχόμενοι· καὶ πολλὴν τοῦτο τῷ **15**
 στρατῷ προξενίσει τὴν ὠφέλειαν. εἰ οὖν οἱ διώκοντες ἄχρι τῆς
 ἐνέδρας καταλάβωσι, καὶ ἀπροόπτως ταύτῃ περιπέσωσι, καὶ
Φολ. 397 τ. τολμηρῶ καὶ ἀνδρείῳ ὀρηθήματι ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος κατ' αὐ-
 τῶν ἐφορηθήσωσι, τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ κράτος τούτους
 ἤττηήσουσι, καὶ μέγα κλέος ἑαυτοῖς περιποιήσονται. εἰ δὲ διὰ τινὰ **20**
 σφάλματα μὴ τελέως δυνηθῶσι τῶν παρατάξεων τῶν ἐχθρῶν
 περιγενέσθαι, ὡς δύναμιν βαρεῖαν ἔχοντων, καὶ ἰσχυρῶς παν-
Δστρατι αὐτῶν μαχομένων, ἔχων καὶ τὸ πεζῶν στράτευμα συμμα-
 χούντων σοι, οὐ μᾶλλον αὐτῶν ὑπερισχύσεις. καὶ εἰ μὴ κατὰ
 κράτος ἤττηθῶσιν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς αὐτῶν μαχαίρας ἔργον **25**

sis hominibus multo labore pugnae deficientibus, non extrema illis mala ac-
 cident? Si tamen, quod prorsus improbable est, hostes, universa eorum
 multitudine in hunc conflictum se demittente, obsistere valent, fitque, omni-
 bus illorum copiis pugnantibus, acre praelium, quod detrimentum ac-
 ceptum sarcire student, videturque praeter expectationem res casura: debet
 tunc dux exercitus signo aliquo ac mandato, perque tubam receptui canen-
 tem, suos cominus instantes revocare, ita ut terga dent (neque tamen id
 cursum et fuga effusa, sed ordinate), hostesque ad persequendum allicere.
 Ita acies hostium incumbentes seque proruentes in maiores insidias inci-
 dent. Fugientes, ab uno latere latibuli, sicuti diximus, praetervecti, ubi
 in hostem maiores insidiae consurrexerunt, ipsi quoque protinus se con-
 vertant, infestaque signa adversariis utrinque inferentur: quod magno adiu-
 vamento erit exercitui. Insequentes si usque ad insidias provecti temere in
 illas irruunt, nostri, audaci atque strenuo impetu ex latebris in illos provo-
 lantes, Christi gratia magnifice illos superabunt, magnamque gloriam con-
 sequentur. Quod si propter quaedam errata penitus fundere acies hostium
 non potuerunt, quod multitudine infinita copiisque omnibus congregatis
 acriter praeliabantur, tamen, quod peditatum habes simul signa inferen-
 tem, melius tu quam illi rem geres. Neque si prorsus debellas, at demique

ποιήσης, πλειονας δὲ τούτων καὶ ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχεσι,
καὶ φόβῳ μεγάλῳ καὶ καταπλήξει ὑποβληθῶσιν· ὡς μηκέτι τολ-
μῶν ἄδεῶς τὰς χώρας κατατρέχειν καὶ ληΐζεσθαι, μᾶλλον δὲ
σπεύσουσι τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. καὶ ταῦτα μὲν, καθὼς οἱ πρὸ
5 ἡμῶν ἡμῖν παρέδουσαν, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ μακροῦ χρόνου ἐμπειρία,
συγγεγραμμένα. σοὶ δὲ πρὸς τὴν εἰκὸς ἐπερχομένην περιστάσιν
προσῆκει διαγενέσθαι. οὐ γὰρ ὡς αἱ τῶν ἀνθρώπων βουλαί, ἀλλ'
ὡς ἡ ἄνωθεν πρόνοια τὰ καθ' ἕκαστον ταλαντεύσῃ, καὶ τὸ τοῦ
πολέμου ἔπεται πέρας.

ΚΕΦ. ιη'. Περὶ τοῦ, πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολε- P. 152
μίων παραδρομὴν ποιῆσαι.

10 Ἐὶ δὲ ἔτι ἐπιμείνουσιν οἱ πολέμιοι, ὅπερ ἀνέλπιστόν ἐστι
μετὰ τὸ οὕτως τραυματιοθῆναι, τὰς χώρας ἡμῶν φωσσαιτικῶς
πυρπολοῦντες, κατακαίοντες τε καὶ διασφθιρόντες, μηδαμοῦ
εἰς κούρσον μήκοθεν τὸν λαὸν αὐτῶν τολμῶντες ἀποστέλλειν,
χρὴ τὸν στρατηγὸν ἀξιόλογον δύναμιν εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῶν B
15 πολεμίων ἀποστεῖλαι, ἐν ᾧ αὐτὸς μὴ παρατρέχει· καὶ τοῖς ἀπὸ
τριῶν ἢ τεσσάρων μιλίων τοῦ φωσσάτου παρεκτρέχουσιν ἔνθεν
κάκειθεν ἐπιτίθεσθαι καὶ τραυματίζειν, πρὸς τὸ διακωλύειν αὐ-
τοὺς τροφὰς ἀναλαμβάνειν· ἵνα ὡς ἐκ τούτου σπάνιν ἔχοντες
τροφῶν ἀναγκασθῶσιν ὑποστρέφαι. εἰ δὲ ὄρῃς, ᾧ στρατηγέ, Fol. 398 r.
20 τοὺς πολεμίους ἔτι ἑαυτοὺς παραφυλάττοντας, καὶ μὴ πόρρω
ἔξελαύνειν τοὺς εἰς συλλογὴν χρεῶν ἀποστελλομένους παραχω-
ροῦντας, καὶ ταύτην τὴν ἐνέδραν εἰς βλάβην αὐτῶν ἐπινοήσα-

multos eorum gladio conficiēs, plures in servitutem rediges, formidinemque
ac terrorem illis magnum iniicies: ut non amplius imprudenter incurrere
agros ac vastare audeant, contendantque potius domum redire. Haec, sicut
a maioribus accepimus, et longinqui temporis usu edocti sumus, ita con-
scripsimus. Te autem convenit ad unius cuiusque rei probabilem eventum
accommodari. Non enim ut hominum voluntates, sed ut summa providen-
tia quidque ponderat, ita armorum exitus consequuntur.

CAP. XVIII. De eo, quando oportet ducem bipartito hostes insequi.

Si hostes diutius commorantur, tametsi id quidem parum credendum
est de tam male habitis, factisque castris agros nostros incendiis ac va-
stationibus populantur, neque milites suos longius praedandi causa dimit-
tere audent, debet dux firmam manum post terga hostium in alteram par-
tem, ubi ipse non est, circummittere: et quicumque tria vel quatuor millia
passuum a castris digrediuntur, a duobus lateribus eos aggredi ac vexare,
frumentationibusque prohibere: ut sic cibariis destituti domum redire co-
gantur. Quod si vides, o dux, hostes magis etiam sibi cavere, neque frum-
entatum missis longius progrediendi potestatem facere, ad detrimentum
illis inferendum illiusmodi insidias comparare debes. Considera globos ho-

σθαι δεῖ. τὰ φουῖλκα διασκοπῆσαι τῶν πολεμίων, τὰ εἰς φυλακὴν
 C αὐτῶν ἐξερχόμενα καὶ πόρῳ τοῦ φωσσάτου ἰστάμενα. καὶ ὅλον
 ἐξ αὐτῶν βραδύτερον ὑποστρέφει εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἴσως
 καρτεροῦν ἕως οἱ τὰ πλησίον αὐτῶν χωρία ἀνερευνῶντες ἑταῖροι
 πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν ὑποστρέψουσι, κατ' αὐτοῦ ἐνεδρεῦσαι 5
 ἐπειθῆτι. καὶ δι' ἐμπειρῶν βιγλατόρων εἰ δυνατόν στοχασάσθαι
 τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ φουῖλκον ἰσταμένων πολεμίων, καὶ τοῦ-
 των πλείονας μαχίμους ἄνδρας τῶν ἰππέων ἀπολεξόμενος λόχον
 γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς παρασκευάσεις, ἀρχηγὸν ἐν αὐτοῖς ἐπιστῶν
 ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον. διορίσασθαι τε αὐτὸν ὀλίγους τινὰς 10
 D τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ χιτῶνας ἀμφιάσασθαι γεωργῶν· συμμῖξαι
 τε αὐτοῖς τῇ ἀληθείᾳ καὶ τινὰς τῶν ἀγροτῶν καὶ γεωργικῶν. ἀό-
 πλους δὲ πάντας εἶναι, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀσκέτους· τινὰς δὲ καὶ
 ἀνυποδέτους· ἐρίππους δὲ ἅπαντας, ξυλοκόντια κατέχοντας
 πάνυ κοντὰ, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τοὺς πολεμίους, καὶ δόξαν αὐ- 15
 τοῖς ἐμποιῆσαι, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ γεωργοὶ τινες,
 Casarum ca- οἱ λεγόμενοι οἰκοφύλακες. μὴ πλείους δὲ τούτους εἶναι τῶν εἴκοσι.
 stodes.
 P. 153 εἰσαγαγεῖν δὲ αὐτοὺς ἐν χωροῖς ἀνὰ ἕξ ἢ καὶ πλείονας πλησίον
 ἀλλήλων, ἔχοντας κτήνη τινὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωροῖς, εἴτε ὑπο-
 ζῳγια εἶεν καὶ βόες, εἴθ' ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι. περὶ δὲ ἐνδε- 20
 κήτην ὥραν τῆς ἡμέρας διορίσασθαι αὐτοὺς ἐμφανισθῆναι τοῖς
 πολεμίοις, ἀπὸ χωρίου εἰς ἕτερον χωρίον δρομαίως εἰσερχομένους
 καὶ περισπωμένους, ὅπως τὰ κτήνη αὐτῶν ἀναλάβωνται, καὶ
 πρὸς τὰ ὀχυρώματα διασώσωσι. τούτους τολῖνν ἦνίκα οἱ εἰς τὸ

11. ἀμφιάσασθαι. De hac forma vid. Albert. ad Hesych. I. 295. A.
 14. ξυλοκόντια. Sic verti cum Ducang. Gloss. I. col. 1024. nisi leg.
 ξυλακόντια.

stium, qui ad frumentatorum praesidium egressi longius a castris consti-
 terunt. Quorum si quis tardius ad tentoria se recipit, praestolatus for-
 tasse, donec commilitones, iuxta vicos perscrutati, in castra recesserint,
 hunc circumvenire propera. Ac si excubitoribus peritis adhibitis nume-
 rum hostium in hoc globo persistentium inire potas, per maiorem numerum
 virorum valentium ex equitibus electorum insidias adversariis faciendas
 curabis, delegato ad hoc praefecto strenuo ac peritissimo. Is paucos quos-
 dam ex suis vestimenta rustica induere iubeat: his admisceat aliquot revera
 paganos atque agricolas. Omnes autem inermes esse debent, capitibus
 nudis, nonnulli etiam discalceati: cuncti equis insidentes, baculos geren-
 tes admodum breves, ad fallendos hostes fidemque illis faciendam, non se
 esse de exercitu, sed paganos quosdam, qui casarum custodes appellem-
 tur. Neque esse debent plus viginti. Hos introducat in vicos, senos si-
 mul, aut etiam plures, ita ut non longe inter se distent, iumenta quoque ha-
 beant in ipsis vicis, sive haec veterina sint ac boves, sive equi et muli.
 Hos iubeat, circa undecimam horam diei hostibus se in conspectum dare,
 et a vico ad vicum trepidanter discurrere satisque agere, quasi pecora sua

φοῦλλον ἰστάμενοι πολέμιοι θείωνται, τὰ μὲν τῶν κτηνῶν αὐ-
 τῶν παρέλκοντας, τὰ δὲ ἀπελαύνοντας, καὶ ἀγρότας εἶναι καὶ
 γεωργοὺς τούτους ὑποτοπήσουσιν, ἀκρατῶς καὶ ἀφυλάκτως τού-
 τούς ἐπιδιώξουσι. διωκόμενοι δὲ οἱ τὸ σχῆμα τῶν οἰκοφυλάκων
 5 καὶ γεωργῶν ὑποδύντες, σπουδάσουσι καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τὸ ἔγ-
 κρημμα ἴσταται· καὶ τούτους οἱ πολέμιοι διώκοντες περιπεσοῦν· B
 ται τῇ ἐνέδρᾳ ἀπαραφυλάκτως. ἐπὶ δὲ τοῖς λοχῆσασιν προσεγ-
 γίσωσιν, εὐτάκτῳ φρενὶ καὶ ὀρμῇ κατ' αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι ἐφορ-
 μήσαντες συρραγείτωσαν. καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἀντιστήσουσι κἄν
 10 πρὸς μικρὸν οἱ πολέμιοι· ἀλλὰ νῶτα δόντες πολλοὶ τούτων καὶ
 ἀνωμεθῆσονται, καὶ δορυάλωτοι γενήσονται. εἰ δὲ σύνεγγυς ὁ
 χῶρος εἴη τῆς τῶν ἐχθρῶν στρατιᾶς, ἐν ᾧ τὰ τοιαῦτα τελεῖται,
 καὶ πλήθος τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων εἰς ἐκδίκεσιν τῶν διωκομένων
 15 ἐξέλθοι, χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ὀπισθεν τῆς τοιαύτης ἐνέδρας
 καὶ ἕτερον λαὸν τόπον εἰς ἐπιτήδειον εἰς ἔγκρημμα καταστήσει,
 ἀπέχον τῆς προτέρας ἐνέδρας μιλια δύο. καὶ εἶγε, ὡς ἔφημεν, C
 τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἐνέδρᾳ λαὸς τῶν πολεμίων ἐπιδιώξει, οἱ τοῦ
 δευτέρου ἐγκρήματος ἐξερχόμενοι κατ' αὐτῶν τοὺς μὲν οἰκίλους
 περιώσουσι, τοὺς δὲ πολεμίους κατατραυματίσουσι καὶ θανα- Fol. 399 r.
 20 τώσουσι. δεῖ οὖν τὴν τοιαύτην μηχανὴν, ᾧ στρατηγῆ, περὶ δυ- Qua hora
 σμὰς ἤλιον ἐξεργάσασθαι· ἵνα, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπίδωται diei aggre-
 τοῖς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ, ἥ νῦξ καταλαβοῦσα καὶ τὸν πόλεμον διαλύ- diendi ho-
 σασα, ἀβλαβῆ τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν διατηρήσῃ. stea.

8. φρενί. Fort. φορεῖ. 17. λαός] λαοὺς codd.

inde repetere inque loca munita compellere velint. Hostes globatim exca-
 bantes, ubi hos partim pecora sua protrahentes, partim ante se agentes
 conspexerint, agricolas eos et paganos esse rati, effuse atque temere illos
 persequuntur. Hi qui custodum et agricolarum personam susceperunt,
 si agitantur, festinabant locum assequi, ubi latentes copiae consederunt:
 quos hostes persequentes, imprudentes in insidias incident. Nam ubi his
 appropinquarint, nostri animo motuque composito coorti illis occurrant.
 Ibi perspicuum est, ne tantisper quidem restituros hostes: sed fuga facta
 multi eorum et interibunt, et captivi fient. Si tamen a loco, ubi haec ge-
 rantur, acies hostium propius abest, adversariique magna multitudine ad
 tuendos suos fugientes se effundunt, debet dux a tergo harum insidiarum
 alteram manum loco idoneo collocare, in latibulo, quod a prioribus insidiis
 duo millia passuum abait. Ac si, ut praediximus, milites priorum insidia-
 rum vis hostium persequitur, qui in altero latibulo sunt, evolantes in illos,
 tum commilitones servabunt, tum adversarios damno et morte afficient.
 Quo commento, o dux, sub occasum solis oportet uti: ut, etiam si vis hostium
 insidiatores urgeat, tamen nox superveniens diremto praelio incolumem tuam
 manum servet.

D ΚΕΦ. ιθ'. Περὶ καταστάσεως καὶ ἐξοπλίσεως καὶ γυμνασίας στρατοῦ.

Εἰ δέ γε θαρσύνουσι κοῦρσον διαχωρίσαι, εὐφυνῶς δεῖ σε τούτους ἐπιτηδύεσθαι, ἀποστέλλοντα τῶν ὑπὸ σέ τινα ἀνδρείαι καὶ ἐμπειρία κεκοσμημένον, μετὰ καθωπλισμένου λαοῦ καὶ ἐξαρκούντος, τοὺς διεσκεδασμένους τῶν πολεμίων κατατρέχειν, καὶ ἀναιρεῖν, καὶ δεσμώτας ποιεῖν. σοῦ δὲ μηδέποτε καταλύετω ἡ 5
 P. 154 παράταξις· ἵνα, εἰ συμβῇ φούλκοις πολεμίων περιτυχεῖν πλῆθος ἔχουσι λαοῦ, πρὸς φυλακὴν δηλαδὴ τῶν ἐξελεθόντων πολεμίων ἐπακολουθοῦσι, τὴν ἰδίαν ἔχων παράταξιν συνισταμένην, πόλεμον μετὰ τοῦ φούλκου συνάπτων στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως, ὡς ἐξεθέμεθα, καταγωνίσῃ τούτους, καὶ τελείῃ παραδώσῃ ἀφα- 10
 νισμῶ. ταῦτα δὲ εἰς τὴν σὴν ἀσφάλειαν, ὡς στρατηγέ, καὶ τοῦ λαοῦ φυλάττεσθαι ὑπεμνήσαμεν, εἴγε ὀλιγοστόν ἐστι τὸ ὑπὸ σέ στράτευμα, καὶ εὐαρίθμητον, καὶ τοῦ τῶν πολεμίων πολὺ ἐλαττούμενον. εἰ δὲ περὶ τὰς ἑξ ἢ πέντε χιλιάδας ἀπαριθμεῖται τὸ ὑπὸ σέ μάχιμον, μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἀντιτάξασθαι τοῖς πο- 15
 λεμίοις ἐπιέχθητι. καὶ οὕτως διὰ μηχανικῶν στρατηγημάτων καὶ Β ἐπιτηδύσεων, εἰ χρῆ, καὶ ἀδοκῆτων κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεων, καὶ εἰ καλῶς καὶ ἐμπείρως τὸν κατ' αὐτῶν μηχανήσῃ πόλεμον, Fol. 899 v. ἔχων τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀκαταμίχητον βοήθειαν συνεπαμύνουσαν, μεγάλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκης ἐργάσῃ τρόπομα. 20
 οὐκ ἐνὸν δὲ ἄλλως στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευασθῆναι σε, εἰ μὴ πρότερον ἐξασκήσῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς τὸ ὑπὸ σέ στράτευμα, ἐθίζων αὐτὸ καὶ ἐγγυμνάζων εἰς τε
 1. εὐφυνῶς] ἀφυνῶς codd. 18. καὶ εἰ. Sic codd.

CAP. XIX. De statu, armatura et exercitatione militum.

Sed si audent catervatim praedatores a se disparare, debes hos solertia adhibita invadere, misso uno de illis qui sub te militant, homine virtute atque usu praedito, cum armata manu quae sufficiat, hostes dispersos insectari, occidere, captivos facere. Neque tamen tu tuam aciem solvas: ut si accidit, te in globos hostium numero valentes incidere, qui praesidii causa praedatores insectati sint, tua acie instructa, praelioque cum globo illo, bonorum ducum more ac perite, ut exposuimus, commisso, expugnes illos, et funditus ad internecionem deleas. Haec tuae, o dux, militumque tuorum salutis conservandae causa monuimus, si quidem tuae copiae parvae sunt, et tenues, ut hostiles illis plurimum praesent. Sed si sub signis tuis numerantur sex aut quinque millia armatorum, magis a fronte adoriri hostes contendito. Et sic callidis consiliis et commentis, si opus est, tum etiam insperatis procurationibus, recte ac perite bellum adversus eos administrans, si habes insuper Christi Dei nostri invictum auxilium pro te propugnans, ex victoria contra hostes magna constitues tropaea. Quamquam fieri non potest, ut caeteris rebus imperatorie ac scienter ad bellum te pares, nisi prius exercueris atque erudieris copias tuas, subigens atque

τὴν τῶν ὀπλων μεταχειρισιν, καὶ πόρων καὶ ταλαιπωριῶν τὸ δριμύ τε καὶ ἐπίπονον καρτερεῖν· καὶ μὴ χαννότητι καὶ ῥαθυμίᾳ, μέθῃ τε καὶ τρυφαίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀσωταῖς τὸ ἑαυτῶν πῦν ἐπιτρέπειν. προσήκει γε μὴν, τὰς τε φύσας αὐτῶν καὶ σιτηρέσια Milites in honore habendi. πλείους τῶν ἐθίμων καὶ διατετυπωμένων· ἵνα τὸ ἀνευδεῖς ἔχοντες **C** ἐκ τούτων δύνωνται καὶ ἵππους καλλίστους ἐπικτηῶσθαι, καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πανοπλίας, καὶ χαιρούση ψυχῇ, καὶ προθύμῳ καὶ ἀγαλλομένη καρδίᾳ προκινδυνεύειν αἰρώνται τῶν βασιλέων ἡμῶν **10** τῶν ἁγίων, καὶ παντὸς τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος. τὸ δὲ κρεῖττον πάντων καὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ τὸ πρόθυμον αὐτῶν διεγείρει, καὶ τὴν ἀνδρείαν αὔξει, καὶ τῶν ἀτολμήτων ἐρεθίζει κατατολμῶν, τὸ τελείαν ἔχειν ἐλευθερίαν τὰς ἑαυτῶν οἰκίας καὶ **D** τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς στρατιωτῶν, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς **15** ἅπαντας. τοῦτο γὰρ ἀρχῆθεν καὶ ἀπὸ παλαιοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ συντηρεῖτο καὶ διεφυλάττετο· καὶ εὐρήσεις τοῦτο νενομοθετημένον παρὰ τῶν πάλαι ἁγίων καὶ μακαρίων βασιλέων, καὶ ἐν τοῖς τακτικοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐγγεγραμμένον. πρὸς δὲ γε τῇ ἐλευθερίᾳ χρὴ αὐτοὺς καὶ τῆς δεούσης ἀπολαύειν τιμῆς, καὶ μὴ κατα- **20** φρονεῖσθαι καὶ ἀτιμοῦσθαι. αἰσχρόνομαι γὰρ εἰπεῖν, καὶ τύ- Fol. 400 r. P. 155 πτεσθαι τοὺς τοιοῦτους ἄνδρας, τοὺς μὴ προτιμῶντας τῆς ἰδίας ζωῆς ὑπὲρ θεραπείας τῶν ἁγίων βασιλέων, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερίας καὶ ἐκδικήσεως· καὶ ταῦτα παρὰ φορο-

20. ἀτιμοῦσθαι. Sic pro ἀτιμᾶσθαι, ut paulo post 155. A. lin. 9.

docens illas tum tractandis armis, tum in acerbitatibus ac molestiis laborum armorumque perferendis: ne mollietati, ignaviae, temulentiae, luxuriae, reliquis nequitiiis totos se tradant. Convenit item, ut rogas atque frumentationes plenas accipiant; insuperque donativa et largitiones, ultra consuetas ac praescriptas: ut sic necessitates suas nacti inde et equos optimos et armaturam reliquam comparare sibi possint, et laeta mente, parato atque erecto animo pro sacris Imperatoribus nostris universaque republica Christiana periculis obiiicere sese velint. Sed omnium optimum atque maxime necessarium, quod excitat eorum alacritatem, aget virtutem, stimulat demum, ut vel non audenda efficere conentur, illud est, ut non solum ipsorum et militum sibi ministrantium domus, sed etiam universi eorum necessarii, omnium rerum immunitatem habeant. Haec a principio antiquitus servabatur circa illos consuetudo, ac permanebat: id ipsum a priscis Imperatoribus, sacris ac beatis illis quidem, et pronunciatam, et in libris militaribus eorum scriptum reperies. Praeter immunitatem opus etiam est, ut debitum honorem percipiant, neque despiciantur sint, aut iniuriam patiantur. Nam pudet me dicere, vel verberari eiusmodi viros, qui vitam ipsam minoris ducant, modo sacris Imperatoribus officium suum praestent, Christianosque liberent et ulciscantur: idque ab exactoribus misellis, qui

λόγων ἀνθρωπιῶν, καὶ μηδεμίαν τῷ κοινῷ προξενούντων ὠφέλειαν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκπιαζόντων καὶ ἐκτριβόντων τοὺς πένητας, καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ πολλῶν αἱμάτων πενήτων ἑαυτοῖς πολλὰ τάλαντα χρυσοῖο ἐπισυναγόντων. δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ παρὰ τῶν θεματικῶν κριτῶν ἀτιμοῦσθαι, καὶ ὡς ἀνδράποδα κατασύρεσθαι καὶ 5 μαστίλλεσθαι, δεσμὰ τε καὶ κλοιὰ (ὡ τῆς συμφορᾶς) περιτίθεσθαι τοὺς ἐκδίκους καὶ, μετὰ Θεόν, σωτήρας Χριστιανῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν Β' ἁγίων βασιλέων καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἀποθνήσκοντας· αὐτοῦ τοῦ νόμου παρακαλεύοντος, ἕκαστον ἄρχοντα τοῦ ἰδίου λαοῦ ἔξουσιάζειν, καὶ τούτους κρίνειν. καὶ τίνος ἑτέρου ἄρα λαὸς οἰκείος 10 ὁ τοῦ θέματος, εἰ μὴ μόνον τοῦ στρατηγοῦ, ὃν ὁ βασιλεὺς ὁ

Dux olim in-
dex in cau-
sis militati-
bus.

ἅγιος ἐν αὐτῷ προχειρίζεται; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαίων καὶ τοῦ νόμου τὴν τοῦ ἰδίου θέματος ἔξουσίαν ὁ 15 στρατηγὸς ἐκέκτητο, κρίναι τοὺς ἐγκαλοῦντας ἐπὶ στρατιωτικαῖς πράγμασι, καὶ διοικῶν τὰ ἐν τῷ θέματι ἀνακύπτοντα, ἔχων συν-εργὸν τὸν κριτὴν καὶ παρ' αὐτοῦ συνεργούμενος· συνεργῶν δὲ καὶ τῷ πρωτονοταρίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς τοῦ δημοσίου δου-20 κλείας ἐγκεχειρισμένοις. εἶχε δὲ καὶ ὁ τουρμαρχὴς τῆς ἰδίας αὐτοῦ τούρμας παρὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς βασιλικῆς προστάξεως ἐπ' ἔξουσίας τὰς κρίσεις, κατὰ τοὺς ἐπικρατήσαντας τύπους καὶ τὰ 20

Fol. 400 v.

τούτων προνόμια. εἰ μὲν οὖν τὴν πάλαι κατάστασιν ὁ τῶν ἁγίων βασιλέων λάβῃ στρατὸς, καὶ τὰ λυποῦντα καὶ εἰς πέναν αὐτοὺς ἄγοντα πόρρω γένωνται τούτων· μεγάλην λήφονται προθυμίαν, καὶ χαρὰν, καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ γενναίωτεροι καὶ εὐτολμώτεροι 25 ἔσονται, ἀκαταγώνιστοι τε καὶ ἀκαταμύχητοι τοῖς πολεμίοις ὁρθή-

nullam reipublicae utilitatem afferant, nisi quod exspolient solum et conterant egentes, eque iniuriis ac sanguine pauperum plurimo grande auri pondus redigant. Nec magis oportet, ut a iudicibus provincialibus contumelia afficiantur, servorumque instar trahantur, pulsantur, in vincula et boias (o rem odiosam) coniciantur vindices et, post Deum, servatores Christianorum, pro sacris Imperatoribus prope dicam quotidie occumbentes: ipsa lege iubente, ut praefectus in suas quisque copias imperium habeat, easque iudicet. Et cuiusnam milites provinciales proprii sunt, nisi duci soli, quem divinus princeps ea in provincia constituit? Quamobrem etiam ab antiquissimis Romanis auctoritas duci in sua provincia lege erat data, ut actionem intendentes in causis militaribus iudicaret, natusque in provincia lites administraret, simul assidente et adiuvante iudice: utque ipse et prototonotario et reliquis, qui magistratus civiles haberent, operam tribueret. Item turmarcha in causis suae turmae ex lege edictoque principali iudicium exercebat, secundum formulas tunc usitatas, atque praerogativas illorum. Quod si reponitur in pristinam conditionem divinatorum principum exercitus, quaeque in luctum egestatemque detrudunt milites, procul ab illis remanentur: miram capient alacritatem, hilaritatem, laetitia: strenuiores et audaciores erunt: inexpugnabiles et invicti adversariis existant. Quibus

σονται. και τούτων οὕτως γινομένων, οὐ μόνον τὰς ἰδίας οἱ ἔργοι ἡμῶν βασιλεῖς ἐκδικήσουσι χώρας, ἀλλὰ και ἐτέρας πλει-
στας τῶν πολεμίων καθυποτάξουσιν.

D

ΚΕΦ. κ'. Περὶ τῶν ἐγγροηζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα
ὁ ἡμέτερος στρατός κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐκείδη.

Τῶν πολεμίων μετὰ μεγάλης και βαρείας δυνάμεως τὰς χώ-
5 ρας ἡμῶν περιπολούντων, ἐκτριβόντων τε, και ἀφανιζόντων, P. 156
και πολιορκίας κάστρον διαμελετώντων· φυλαττομένων δέ, τοῦ
μη παρὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἐνεδρευθῆναι, ἀλλὰ μάλ-
λον αὐτοὺς ἐνεδρεῦσαι μηχανωμένων· εἰ μη ἀξιόλογος Ῥωμαϊκῆ
δύναμις εἰς ἀντιπαράταξιν τούτων ἐστὶ, δυναμένη τούτους κα-
10 ταγωνίσασθαι· τοῦτο δέε σε, ὦ στρατηγέ, διαπυρξασθαι, ὅπερ
και ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις γέγονε, καθὼς ἡ συντεθεῖσα στρατηγι-
κῆ βίβλος παρὰ τοῦ ἀοιδίμου και σοφωτάτου βασιλέως Λέοντος
διαλαμβάνει. ἥ και οἱ ἐντυχόντες σαφῶς τὰ περὶ τῶν λεχθησο-
μένων ἐπίστανται. τὸ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὁ τῶν Κιλικίων B
15 ἄπας λαὸς μετὰ βαρείας δυνάμεως κατὰ τοῦ θέματος τῶν Ἀνα-
τολικῶν ἐξεληθῶν, και τὸ κάστρον Μισθείας σφοδρῶς πολιορκῶν,
τῷ τηνικαῦτα ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ ὁ βασιλεύων προστέταχε, με-
τὰ τῶν θεμάτων και ταγμάτων κατὰ τῆς τῶν Κιλικίων χώρας ἐπι- Fol. 401 r.
στρατεῦσαι· δύο δέ τῶν στρατηγῶν, τοῦ τε Ἀνατολικοῦ και τοῦ
20 Ὀψικίου, ὑπολείπεσθαι, τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν, ὡς οἶδόν τε, τοῦ

5. περιπολούντων. Fort. πυρπολούντων. 13. διαλαμβάνει. Vid.
Leonis Tactic. inter Opp. Meura. edit. Lami, VI. 775. B. et Con-
stantini Tact. ibid. 1375. C.

ita constitutis, sancti Imperatores nostri non modo suas provincias tuebun-
tur, verum etiam alias plurimas, quae hostibus obtemperant, sibi subiiciunt.

CAP. XX. De adversariis, si diutius in regione nostra morantur, ut exercitus
noster in illorum fines transeat.

Quod si hostes cum magno gravique exercitu provincias obeant, ve-
xent, exinaniant nostras, obsessiones oppidorum facere in animo habeant,
caveantque praeterea, ne ab exercitu Romano insidias petantur, ipsique
potius ad faciendas illi insidias intenti sint: si non idoneae copiae ad ca-
stra contra facienda suppetant, quae pellere eos possint: illud te oportet,
o dux, exsequi, quod idem superiore memoria factum est, sicut liber demon-
strat, quem de ducis officio Leo, celebratae memoriae sapientiaeque prin-
ceps, confecit. Quem qui legerint, praeclare quae dicturi sumus intel-
ligent. Illo enim tempore, cum tota Cilicum gens maximis copiis effer-
buisset in provinciam Orientalem, castellumque Mistheae summa vi oppu-
gnaret, ei qui tunc exercitui praeerat mandavit Imperator, ut cum laterculis
numerisque in Cilicum fines se inferret: duos autem duces, Anatolici et
Opacii, post se relinqueret, qui ad servandum pro facultate castellum re-

Leo Diaconus.

τε κάστρον καὶ τῆς λοιπῆς χώρας τοῖς πολεμοῖσι ἀντικαθίστασθαι. ὁ μὲντοι τῶν στρατευμάτων δημαγωγὸς (ἦν δὲ τότε Νικηφόρος ὁ ἐπίκλην Φωκᾶς), διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς τοῦ Μανριανοῦ λεγομένης κατὰ τῆς χώρας Ἀδάνης τὴν ἐπέλεσιν ποιησόμενος, λέλαν ὅτι πλεῖστην ἠλάσατο. τούτω πρὸς συνάντησιν λαὸς ὁ τῆς Ἀδάνης ἔξιπλ-5
θε, καὶ ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως αὐτῶν ἀντιταξάμενοι, ἅμα τῷ συμπεσεῖν ἀλλήλοισιν νῶτα μεταβαλόντες οἱ τοῦ Ἰσμαήλ ἀκόσμῳ φυγῇ καὶ σκοράδην εὐθὺς τῆς πόλεως ὤρησαν. ὁ δὲ γε τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος ὅσους τῶν Ἰσμηλιτῶν ἔνδον πολῶν γενέσθαι μὴ δυνηθέντας εὔρε, τοὺς μὲν μαχαίρῃ 10
συνέκοψε, τοὺς δὲ πρὸς δουλείαν ἡγάγετο. τοῦ δὲ ἄστεος ἐγγύθι

Ager Tar-
sensis vasta-
tus.

στρατοπεδευσάμενος, ἀμπελώνων καὶ δένδρων τὰ ἐγκαρπα ἄπαντα κατατεμῶν, τό, τε περίξ τῆς πόλεως λαμπρόν τε καὶ εὐκο-
δομον ἀπημαύρωσε. τῇ δὲ ὑστεραία ἄχρι θαλάσσης ἐπιδραμῶν ὁ λαὸς αὐτοῦ, ἀλχημαλωσίαν ὅτι πλεῖστην καὶ κτήνη πάμπολλα ἀνα-15
λαβόμενος, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσας, ἐν τῷ Κύδνω ποταμῷ, ὃς Ἰέραξ ἐγχωρίως κέκληται, ἔξωθεν τῆς γεφύρας, ἐν ἣ ἡ ὁδὸς πρὸς Ἀδανα φέρει, ἠπλήκωσε. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀπάρης

Fol. 401 v. ἐκαίθεν, τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι ἐπορεύετο. τὴν τῶν Ῥωμαίων τοίνυν οἱ τὴν Μίσθειαν περικαθήμενοι πολέμοιοι κατὰ τῆς ἑαυτῶν 20
χώρας ἐπίθεσιν ἀκουτισθέντες, τὴν πολιορκίαν λίσαντες τάχει

P. 157 πολλῷ πρὸς ἐκδίχσιν τῆς ἰδίας χώρας ὑπέστρεψαν. ἀλλ' ἀπρακτήσαντες τῶν ἀμφοτέρων διήμαρον. ὁ γὰρ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος μετὰ πολλῶν σκύλων τε καὶ λαγύρων καὶ ἀνδραπόδων διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Καρυδίου λεγομένης τὰ Ῥω-25

liquamque regionem hostibus obsisterent. Ita summus copiarum nostrarum dux (is erat tunc Nicephorus cognomento Phocas), per viam quae Mauriani dicitur in agrum Adanensem facta impressione, praedas ingentes cepit. Cui Adanenses obviam egressi, ad duo millia passuum ab oppido instructa acie, simul atque concurrerunt, terga vertentes Ismaelitae effusa fuga disiecti recta ad oppidum contenderunt. Quorum quotquot Romanorum exercitum dux deprehendit, qui intra portas se conicere non potuissent, eorum partim in hostium numero habuit, partim in servitutem abduxit. Castris dein propter oppidum positis, exciso omni vinearum et arborum foetu, nitorem locorum circa oppidum amoenitatemque delevit. Postridie eius diei ad mare usque pervadens exercitus, captivos quam multos nactus pecorumque multitudinem, nullam partem diei itinere intermisso, ad Cydnum flumen, quod Hierax ab accolis vocatur, ultra pontem, per quem iter Adanam versus est, consedit. Inde profectus postridie ad suos fines recipere se coepit. Hostes Mistheam circumsidentes, cum de Romanorum in suam regionem impressione audissent, obsidione soluta magna celeritate adhibita ad suum agrum tuendum reverterunt. Sed inani labore suscepto utraque spe frustrati sunt. Nam dux exercituum Romanorum cum spoliis, praedis, mancipiis permultis, per viam, quae Carydii

μαίων ἤθη κατέλαβε. πρὸς τούτῳ δὲ καὶ οἱ στρατηγήσαντες τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Καππαδοκίας ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ταρσι- τῶν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας τὴν ἐξέλευσιν ποιουμένων, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν εἰσερχόμενοι, ποτὲ μὲν αὐτοὶ 5 ἐκείνοι, ποτὲ δὲ τινὰς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀποστέλλοντες, κατὰ τὸ ἐγγωροῦν τούτους κατετραυμάτιζον. ὁ δὲ γε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Β Λυκανδοῦ καὶ τῶν ἐκείσε ἄκριτικῶν θεμάτων ἐγκεχωρισμένος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὁσάκις ἂν Ἀλλήμ ὁ υἱὸς τοῦ Χαμβδᾶ κατὰ Alim Cham- Ῥωμανίας τὴν ἐξέλευσιν ἐποίησατο, ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ χρείας. bndani F.

10 ἀναγκαίας αὐτὸν κατεπειγούσης μετέβη, κατὰ τῆς χώρας τοῦ Χά- λεπε καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιτιθέμενος, μεγάλην ἐν αὐτοῖς βλά- βην εἰργάζετο· καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ ἄρχηγούς τῶν φωσσάτων, μεγάλους καὶ περιφανεῖς, δορναλώτους εἶλε, καὶ τοὺς τούτων μαχίμους ἄνδρας, καὶ πλείστα φροῦρια. τὸ αὐτὸ 15 δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Κιλικίων χώρᾳ διεπράττετο, ὡς τῇ Λυκανδοῦ συνορούσῃ. καὶ αὐτοὺς τολῖνν, ὃ στρατηγέ, ὅτε μετ' ἐπιτη- C δεύσεως καὶ ἐνέδρας τραυματίζειν τοὺς πολεμίους ἀπορήσεις, διὰ τὸ ἑαυτοὺς ἐπιμελῶς ἀσφαλίζεσθαι καὶ παραφυλάττειν· οὐτ' αὖ Fol. 402 r. πάλιν ἀξιόλογον ἔχεις δύναμιν, πρὸς τὸ φανερώς αὐτοῖς ἀντιμά- 20 χεσθαι· τοῦτο δεῖ σε διαπράττειν· καὶ εἴτε αὐτὸν σὲ κατὰ τῆς χώρας τῶν πολεμίων ἐπέλεγσθαι, καταλιμπάνοντα ἄνδρα τῶν ἄλ- λων στρατηγῶν ἀξιολογώτερον, μετὰ καὶ στρατεύματος τοῦ πρὸς παραδρομῇν καὶ πρόνοιαν τῶν θεμάτων ἐξικανούντος· εἴτε, σοῦ

7. ἐγκεχωρισμένος. Fort. ἐγκεχειρισμένος. 15. ὡς — συνορούσῃ] ὡςτε νικᾷν αὐτῷ συνορώσαν codd.

vocatur, ad Romanos se fines recepit. Praeter haec Anaticorum quoque Cappadociaeque duces superiore memoria, quando Tarsenses in agrum Romanum impressionem fecerant, per aliam viam in illorum regionem ingressi, modo per se ipsi, modo per quosdam suorum eo missos, pro facultate illos vexaverunt. Eadem tempestate is, cui Lycandi erat provinciarumque limitaneorum, quae ibi sunt, commissa cura, quotiescunque Alim Chambdani filius vel in Romanos fines irruptionem faciebat, vel in sua ipse regione, causa necessaria urgente, castra mutabat, Chalybonensem et Antiochinum ingressus agrum, magnum partibus illis detrimentum afferebat: in potestatemque redigebat suam Alimi propinquos, castris praefectos magnos ac spectabiles homines, eorumque milites, viros fortes, vel in sua ipse numero plurima. Quod idem in Ciliciensi fiebat tractu, quippe qui Lycando sit finitimus. Quapropter, o dux, siquando industria insidiisque tuis male habere non potes hostes, quod ipsi se diligenter communiant ac tueantur: neque magis idoneas habes copias, ut aperto Marte decertare possis: id quod diximus facere te oportet: et vel te ipsum in adversariorum limites inferre, relicto praestantissimo ex praefectis tuis, cum manu quae ad inse- quendos hostes tuendasque provincias sit satis: vel, si tu ipse hostes se-

τὴν παραδρομὴν ποιούντος, τὸν κρείττονα τῶν στρατηγῶν, καὶ Δεπ' ἀνδρεία καὶ πολυπειρία ὄνομαστον καὶ ἐπαινούμενον, μετὰ ἱππικῆς καὶ πεζικῆς ἀξιολόγου δυνάμεως κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀποστέλλειν χώρας, καὶ χρορίζειν ἐν αὐτῇ, καὶ πυρπολεῖν, καὶ ἀφανίζειν, καὶ κάστρα πολιορκεῖν· ἵνα τοῦτο ἀκούοντες οἱ πολέ- 5 μιοι, καὶ μὴ βουλομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἀναγκάσωσιν αὐτὸν ἐπαναλεῦξαι πρὸς τὴν τῆς ἰδίας χώρας ἐκδίκτησιν. ὁπότεν δὲ τὰς χώρας ἡμῶν καλῶς ἐκσπηλεύσης, καὶ φυγαδεύσης καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντα λαὸν καὶ τὰ τούτων θρέμματα ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ δυσβάτοις, καὶ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ψηλαφησαὶ καὶ ἀνε- 10

P. 158 ρενήσασθαι τὰ τοιαῦτα ὄρη, κἀκεῖθεν τούτους ἀνδραποδίσασθαι, καὶ πανστρατὶ πλησιῶσαι τοῖς τοιούτοις τόποις θελήσωσι, καὶ τὰς σκηναὺς ἐκεῖσε πῆξασθαι· ὀφείλεις καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μέρουσιν ἐκείνοις πλησίον γενέσθαι, εἰς ἐκδίκτησιν τῶν οἰκείων. καὶ εἴγε τὸν χώρον θεάσῃ, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι ἀλλίζονται, ὄρος ἔχον- 15 τα ἢ τόπον ὑψηλὸν καὶ ἐπιτήθειον πρὸς τὸ νυκτὸς κατ' αὐτῶν

Fol. 402 v. ἐπιθέσθαι, τοῦτο μελετήσεις. καὶ διασκοπήσας καλῶς τὴν τοῦ τόπου θέσιν, καὶ βοήθειαν ἐκεῖθεν ἔχων, τὸν κατ' αὐτῶν παρασκευάσης πόλεμον νυκτὸς, μετὰ πεζικῆς δυνάμεως καὶ ἱππέων, Βκαθὼς περὶ νυκτοπολέμου κατωτέρω εἴρηται, καὶ μεγάλως ἀν- 20 τοὺς τραυματίσεις καὶ ἐκθροήσεις, καὶ παρασκευάσεις ἐκεῖθεν ἐποχωρήσαι. καρτερούντων δὲ ἔτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καλῶς ἑαυτοὺς ἀσφαλιζόμενοι καὶ παραφυλάττοντες, καὶ βουλομένων ἀνερενήσαι τὰ ὄρη, ἐν οἷς τὰ καταφύγια τῶν χωριτῶν τυγχάνει,

19. καὶ] σὺν codd.

queris, optimum ex praefectis, qui ob virtutem usumque in re militari nomen sit et laudem nactus, cum idonea equitum militumque copia in regionem adversariorum immittere, qui eam ibi commorans incendiis populationibusque vexet, oppidaque obsideat: ut hac re audita hostes ducem suum vel invitum ad patriam tuendam signa referre cogant. Quod si agros nostros diligenter exinanieris, incolarumque turbam atque pecora in altos asperosque montes compuleris; hostes autem velint perquirere ea iuga ac scrutari, hominesque inde in servitutem abducere, ideoque omnibus cum copiis accedere ad eiusmodi loca, et castra ibi ponere cogitent: debes tu quoque appropinquare locis illis, ad opem tuam ferendam. Ubi si animadverteris, locum, in quo tendant adversarii, montem habere aut crepidinem editam, aptamque, ut inde noctu aggredi eos possis, ad hoc mentem convertas. Atque, perspecta bene natura loci, illa adiutus cum pedestribus equestribusque copiis praelium instituas adversus illos noctu, quemadmodum in capite de dimicatione nocturna infra demonstrabitur. Ita vehementer illos vexabis et perterrebis, efficiesque ut inde recedant. Quod si nihilominus permanent ibidem, diligenterque sese custodiunt ac tuentur, voluntque scrutari montes, in quibus receptacula rusticae plebis sunt, de-

δὲον φυλαχθῆναι καὶ προκατασχεθῆναι παρὰ σοῦ τὰς εἰσόδους
 διὰ τε ἀκοντιστῶν καὶ ψιλῶν. καὶ τούτων καλῶς φυλαττομένων,
 ἐν οἷς ἡ καταφυγὴ τῶν γεωργῶν σὺν τῶν φαμιλιῶν καὶ τῶν τέ-
 κνων αὐτῶν γέγονεν, εἰ βουληθῶσι διὰ τῶν στενωπῶν καὶ δυσβά-
 5 των ἐκείνων ὁδῶν εἰσελθεῖν, ἤτηθησονται· καὶ μάλιστα πεζι-
 κῆς [δυναμειως αὐτοῖς ἐπιθεμένης. εἰ δ' αὐτοὶ μετὰ πεζικῆς] C
 βουληθῶσιν ἐπελθεῖν, καὶ τὰ ὄρη διερευνήσασθαι, ἐν ἐνδοτέροις
 καὶ ἀχρωτέροις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις τόποις εἰσαγαγεῖν τοὺς τῶν
 χωρίων οἰκήτορας ἐπέιχθητι· σοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τὰς
 10 εἰσαγοῦσας κατ' αὐτῶν ὁδοὺς δηλαδὴ καταλαμβάνοντός τε καὶ
 ἄσφαλῶς διαφυλάττοντος.

ΚΕΦ. κα'. Περὶ πολιορκίας κάστρου.

Πρὸς πολιορκίαν δὲ κάστρου κατανοῶν εὐτρεπιζομένους τοὺς
 πολεμίους, δέον καὶ σέ, ὦ στρατηγέ, ὅσα πολιορκεῖσθαι δυνα-
 τὸν (εἰσι γὰρ πολλὰ κάστρα μὴ δεδιότα πολιορκίαν), ἐν τοῖς τοι-
 15 οῦτοις πρὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐξελεύσεως παρασκευάσαι τὸν ἐν αὐ- Fol. 403 r.
 τοῖς καταφεύγοντα λαὸν μηνῶν τεσσάρων τροφὰς καθένα ἕκα- D
 στον, εἰ δυνατόν καὶ πλειόνων, καθ' ὅσον συνορᾶς ἔσεσθαι τὴν
 πολιορκίαν, ἀποτίθεσθαι. καὶ τῶν ἐν ταῖς κιστέραις ὑδάτων
 ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ὅσα πολιορκουμένους ἐκ-
 20 δικεῖν καὶ βοηθεῖν δύνανται. ταῦτα γὰρ, διὰ τὸ πλήθος, τῇ
 παρούσῃ γραφῇ ἐκθεῖναι κατὰ μέρος ἔυσομεν. περὶ γὰρ τοιούτων
 καὶ ἑτέρων πολιορκητικῶν μηχανημάτων, καὶ τοῦ, πῶς χρὴ τοὺς

3. φαμιλιῶν. Sic codd. 6. Uncis inclusa, quae sunt in codd.
 omnib. praetermissa, e coniectura supplevi,

bent per iaculatores ac velites observari a te aditus, et praecoccupari. His recte custoditis, qua refugium rusticulis familiisque eorum ac liberis patuit, si hostes per fauces viasque arduas introrumpere conantur, fundentur, maxime peditatu eos invadente. Sin vero cum peditatu conantur eniti, montesque perscrutari, tu ad interiora magisque munita et ab insidiis tuta loca agrestem plebem transducere properato: ipse cum tuis copiis omnibus ducentes eo vias occupa, et diligenter custodi.

CAP. XXI. De obsidione oppidi.

Ubi intellexeris, ad obsidendum oppidum se parare adversarios, oportet te, o lux, quae loca oppugnationi patent (sunt enim oppida multa quae impugnationem non timeant), in his instituere, ut ante hostium adventum unusquisque ex plebe eo confugiente cibaria in menses quatuor, vel etiam in plures, si fieri potest, quamdiu aestimas obsidionem fore, deponat. Item aquarum in cisternis curam habere, caeterarumque rerum omnium, quotquot obsessis tutelae atque praesidio esse possunt. Tametsi ea, quod per multa sunt, particulatim exponere hac scriptione omittemus. Nam de iis, aliisque oppugnandi commentis, deque ratione qua obsecra adoriantibus re-

ἐνδον τοῖς ἔξωθεν ἀντιμάχεσθαι, ἀκριβῶς πρὸ ἡμῶν καὶ λελογισ-
 μένως οἱ τὰ τακτικὰ καὶ στρατηγικὰ ἀναγραφόμενοι ἐξέθεντο.
 Libri obsi-
 dionales.
 P. 159 ἡμεῖς δὲ περὶ παραδρομῆς καὶ κατασχέσεως κλεισσοῦρῶν προστα-
 χθέντες εἰπεῖν, τὰ ταύτη συντελοῦντα καὶ ἐφαρμόζοντα κατὰ τὸ
 ἐνὸν ἐκθεῖναι κατεπειγόμεθα. τῶν πολεμίων τοίνυν τὸ κάστρον 5
 περικαθισάντων, καὶ πρὸς πολιορκίαν χωρούντων, εἰ μὲν, ὡς
 ἔθος ἐστὶ τοῖς βουλομένοις στενοχωρεῖν τοὺς πολιορκουμένους,
 ἀπληκεύσουσι δηλονότι τοῦ κάστρου κυκλόθεν, πρὸς τὸ μὴ δύνα-
 Oppidorum
 limitaneo-
 rum Orientis
 situs. σθαί τινας τῶν ἡμετέρων μῆτε εἰσερχεσθαι μῆτε ἐξέρχεσθαι· ἐπεὶ
 ἐν ὄχυροῖς τόποις καὶ δυσβάτοις σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἡμῶν ἴδρυν- 10
 ται κάστρα· εὐχερῶς τούτοις οὕτως ἀπληκεύσουσι, χάρακος
 καὶ ἀσφαλείας ἄνευ, ἰσχύσεις, ὧ στρατηγῆ, καθ' ἕν μέρος νυ-
 Βκτὸς μετὰ πεζικοῦ στρατεύματος ἐπιθέσθαι· καὶ μετὰ συνθή-
 ματος ὁμοῦ καὶ τοὺς ἐνδον ἐξελεθεῖν παρασκευάσεις ἐν αὐτῇ τῇ
 ὥρᾳ, καὶ συνάψαι καὶ αὐτοὺς, εἰ δυνατόν, πόλεμον. καὶ τὴν 15
 Fol. 403 v. ἀπὸ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν τούτους καταγωνίσῃ. ἔργον δὲ
 τοῦτο προνοίας Θεοῦ. εἰ δὲ διὰ τὴν τοῦ χώρου δυσχέρειαν
 καὶ σκληρότητα οὐ θαρσύνουσιν οὕτως κυκλόθεν καὶ διεσπαρ-
 μένως ἀπληκεύσαι, ἀλλ' ἐκ δύο μερῶν ἢ ἐξ ἑνὸς ἅπας ὁ
 λαὸς αὐτῶν στρατοπεδεύσει, δεῖον πρότερον πᾶσαν τροφὴν ἀν- 20
 θρώπων τε καὶ ἀλόγων πυρπολῆσαι καὶ τελείως ἐξαφανίσαι, καὶ
 μηδὲν εἰς χρεῖαν ἀλόγων ἢ ἀνθρώπων πλησίον τοῦ κάστρου ἢ
 Cπόρῳ καταλιπεῖν ἐν τοῖς χωροῖς. εἰ δὲ καὶ ξύλον ἐπιλείπει, ἐπὶ
 τοῦ τόπου ὄρους μὴ ὄντος, καὶ αὐτὰ τὰ στέγη τῶν οἰκημάτων

8. κυκλόθεν] κύκλωθεν cod.

stant, ante nos qui de re militari ducisque officio scripserunt, accurate et docte exposuerunt. Nos contra de velitatione et occupatione claustrorum dicere iussi, quae huic instituto expediant propriaeque sint, explicare properamus. Hostibus oppidum circumsidentibus oppugnationemque aggressis, si, ut solent facere qui obsessos coangustare volunt, circa oppidum in orbem consederunt, ne qui ex nostris neque intrandi neque exeundi facultatem habeant: cum sint fere pleraque oppida nostra in locis munitis atque impeditis constituta: facile, o dux, poteris illos, temere sine vallo et custodia tendentes, aliqua parte noctis cum peditatu adoriri; dabisque operam, ut ad signum constitutum obsessi quoque eadem hora erumpant, et ipsi item, si fieri potest, praelium cum adversariis committant. Ita, loci natura insuper adiutus, eos debellabis. Quanquam hoc quidem ex providentia Dei pendet. Si vero ob difficultatem atque asperitatem loci sic dispersim in orbem considerare non audent, sed omnia eorum copiae vel bipartito vel uno solo loco tendunt, oportet primo alimenta hominum et equorum omnia comburipenitusque deleri, neque quicquam in vicis vel propius ab oppido vel longius relinqui, quod iumentis hominibusve usui sit. Si ligna deficiunt, neque saltus ea regione subest, etiam ipsa aedi-

πυρπολῆσαι. εἰ γὰρ καὶ ξύλων ἐν χρεῖα γένωνται οἱ πολέμιοι, καὶ
 τροφῶν ἔνδεεις ὦσιν, ἀνάγκη τὸν λαὸν αὐτῶν ἐξέροχθαι μακρό-
 τερον πρὸς συλλογὴν τῶν χρεῶν. σοῦ δὲ ἐμπείρως καὶ στρατη-
 γικῶς διατιθεμένου, δυνήσῃ τούτους μετὰ ἐγκρημμάτων τραυ-
 5 ματίζειν καὶ κατατροποῦσθαι· ὡς ἐκ τούτου, τῇ τῶν τροφῶν
 ἔνδεια ἀναγκαζόμενοι, τὴν πολιορκίαν λύσουσιν. εἰ δὲ ὄρῃς αὐ-
 τοὺς ἐπικαρτεροῦντας, καὶ τῇ πολιορκίᾳ ἐπιμένοντας, καὶ τοὺς
 ἔνδον στενοχωροῦμένους, δέον καὶ πρὸς νυκτοπολέμους δημοσίως D
 χωρῆσαι, πεζικὸν συναγροχῶς στράτευμα ἅμα ἱππεῦσιν. ὃ ἄρ-
 10 μοζόντως κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν τούτοις συνταξάμενος, τὸν
 ἐν νυκτὶ πόλεμον πυρασκευάσεις γενέσθαι, καθὼς παρακατιῶν
 περὶ νυκτοπολέμου δηλώσω. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταγωνίση
 αὐτοὺς, καὶ ἀναγκάσεις τὴν τοῦ κάστρου πολιορκίαν λιπεῖν. εἰ
 δὲ τις αἰτία τὸν τῆς νυκτὸς πόλεμον διακωλύσῃ, καὶ οἱ ἔνδον πο-
 15 λιορκούμενοι ἔνδεεις λαοῦ τοῦ βοηθοῦντός εἰσι, τροφῶν δὲ σπά-
 ριν οὐκ ἔχουσι, δυνήσῃ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν προσθήκην ἐπαγαγεῖν, Fol. 404 r.
 ὥσπερ καὶ τροφῆς, εἴγε ἔνδεεις εἴεν, τρόπῳ τοιῷδε. συναγαγὼν P. 160
 ἅπαν τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα καὶ διχῆ αὐτοὺς διελὼν, οἱ μὲν ἡμί-
 σεις τούτων ἀναλαβέτωσαν καθεῖς ἀνὰ σίτον μοδίους τέσσαρας
 20 εἰς οὐδὲ ἐποχοῦνται ἵππους· παρέχων αὐτοῖς καὶ εὐζῶνους ἑτέρους
 ἱππεῖς, μηδὲν ἐπιφερομένους πλὴν τὰ ὄπλα αὐτῶν, καὶ πρὸς μό-
 νην αὐτῶν φυλακὴν εἶναι. σὺ δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ μαχίμου στρα-
 τεύματος ἐν ἑτέρῳ μέρει κατὰ τὴν ὥραν, ἣν οἱ τὸν σίτον ἐπιφε-
 ρόμενοι πλησίον τοῦ κάστρου μέλλουσι γενέσθαι, περὶ μέσην νύ-

4. διατιθεμένου. Sic codd.

ficiorum tecta cremanda sunt. Ita hostes, propter difficultatem lignatio-
 nis, rei que frumentariae inopiam, necesse est longius milites emittere ad
 res necessarias comportandas. Ibi tu, cum perite e ducisque officio rem
 gesseris, poteris illos collocatis insidiis vexare ac fundere: ut ideo, simul-
 que victus inopia coacti, obsidionem solvant. Ubi illos perseverantius in
 obsidione permanere, ip oppidoque rem esse in angusto vides, debes de
 conferendis nocte toto Marte signis cogitare, contractis, una cum equita-
 tu, pedestribus copiis. Quas si convenienter naturae loci equitibus inter-
 posueris, institue noctu praelium, quemadmodum inferius in capite de di-
 micatione nocturna demonstrabo. Hoc modo franges illos, cogesque, ut
 obsidionem oppidi omittant. Si qua tamen obsistit causa, quominus prae-
 lium noctu fiat, obsessi autem, quamvis comate instructi, praesidii indige-
 rent, potes illo modo vel propugnatorum, vel, si annona premuntur, ci-
 bariorum supplementum introducere. Omni in unum locum coacto ac bi-
 fariam diviso exercitu, suscipiant alterius partis milites singuli in equos
 quibus vehuntur quaternos modios frumenti. His attribuas alios expeditos
 equites, nihil ferentes praeter arma, qui duntaxat alteris praesidio sint.
 Tu vero cum reliquo armato exercitu ex parte diversa eadem hora, qua
 frumentarii propius ad oppidum accessuri sunt, circa mediam noctem re-

κατὰ ἀθρόως μετὰ κραυγῆς καὶ σαλπύγγων φάνηθι, ὡς ἤδη πο-
 Β λημισίων αὐτούς. τῶν δὲ πρὸς τὸν σὸν πόλεμον παρασκευαζομέ-
 νων, καὶ τὴν ὁρμὴν πρὸς σὲ ποιουμένων, ἄδειαν εὐρόντες οἱ τὸν
 Quomodo
 perrumpen-
 dum in oppi-
 dum obses-
 sum.
 σίτον ἐπιφερόμενοι, ἀποκομίσουσι τε αὐτὸν ἐν τῷ κάστρῳ, καὶ
 ἄσινεῖς πάλιν νοστήσουσι. καὶ διὰ τῆς τοιαύτης μηχανῆς καὶ ἀν- 5
 δρῶν ἐπιβολὴν καὶ τροφῆς παρὰ σίτου αὐτοῖς, εἶγε ἀμφοτέρων ἐν
 χρεῖα εἰσι, καὶ σωτηρίας οἱ πολιορκούμενοι τύχουσιν.

ΚΕΦ. κβ'. Περὶ διαχωρισμοῦ λαοῦ τῶν ἡμίσει πολιμίων, ἧ καὶ τοῦ
 τρίτου μέρους.

C Εἰ δὲ μὴ πρὸς πολιορκίαν κάστρον εὐτρεπιζοντο οἱ πολέμοι,
 ἀλλὰ μετὰ πολλῆς καὶ σφοδρᾶς δυνάμεως τὰς ἡμετέρας χώρας
 περινοστοῦσι, χρὴ τὸν στρατηγοῦντα τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων 10
 ἐπιμελῶς τοὺς γεωργοὺς ἤτοι τοὺς τῶν χωρίων πολίτας καὶ τὰ
 αὐτῶν ἅπαντα παρακελεύσασθαι τε καὶ παρασκευάσασθαι, ἐν κά-
 στροις καὶ ὄχυροῖς τόποις διασώσασθαι, τοὺς δὲ τῶν πολεμίων πρὸς
 Fol. 404 v. λείαν ἔξερχομένους ὡς νουνεχεῖς καὶ ἀγρόπνους τραυματίζειν· ἵνα
 εἶεν δεδοικότες πόρῳ τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἔξελάνθην, καὶ 15
 τροφὰς ἐπικομίσθαι· κἀντεῦθεν στεροχωρία τροφῶν συσχεθῆ-
 D σονται. πλὴν, ὡς ἔφημεν, πλῆθος λαοῦ ἔχοντες ἐτέραν ἴσως μέθο-
 δον μετελεύσονται. διαχωρίζοντες ἐνόησε τοὺς ἡμίσεις τοῦ λαοῦ αὐ-
 τῶν, ἧ καὶ τὸ τρίτημόριον, ἀποστελοῦσι πόρῳ ἡμέρας ὁδοῦ διά-
 στημα, ἧ καὶ ἐπέκεινα ἀπέχον τοῦ φωσάτου αὐτῶν ἐν χωρίοις τι- 20
 σιν, ἐν οἷς ἐπιλύουσι πλείονας δαπάνας ἐφευρεῖν. καὶ ἀνάγκη τού-
 19. ἀποστελοῦσι] ἀποτελοῦσι cod.

pente cum clamore tubarumque concentu appare, quasi iamiam praelium
 commissurus. Ita, dum hostes ad dimicationem adversus te se parant, tí-
 bique obviam properant, qui frumentum gestant facultatem nacti id impor-
 tabunt in oppidum, et incolumes revertentur. Eiusmodi commento et pro-
 pugnatorum additamentum, et commeatus, si amborum inopia est, submi-
 nistrabis, salutemque obsessi accipient.

CAP. XXII. De separatione dimidiae vel etiam tertiae partis copiarum hostilium.

Si vero non ad obsidionem oppidi se convertunt hostes, sed cum ma-
 gno ac valente exercitu regiones pervagantur nostras, debet diligenter co-
 piarum Romanarum dux agricolas, hoc est, vicinos homines, eorumque
 fortunas omnes mandare et instituire, in oppida munitaque loca uti se
 subducant, hostiumque qui aint praedandi causa egressi, prudentia vigi-
 lantiaque adhibita afflicent: ut longius ab exercitu discedere atque com-
 meatum comportare reformident: ideoque re frumentaria anguste utentur.
 Si autem, ut diximus, magnas habent copias, fortasse aliam rationem ini-
 bunt belli. Divisione facta, dimidium vel etiam tertiam partem exercitus
 emittent e castris iter unius diei, aut longius, in vicos ubi sperant amplio-
 rem se commeatum inventuros. Hos per bidduum aut triduum a castris abes-

τους ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις, ἢ καὶ τρισὶν, ἔξω τοῦ φωσσοῦ αὐτῶν διά-
 γεν. τοῦτο γοῦν πυθόμενος καὶ νοήσας, ἃ στρατηγῆ, δέον κατ'
 αὐτῶν ἐνεδρεῦσαι μετὰ λελογισμένης διασκέψεως, καὶ πλησίον αὐ-
 τῶν ἐν νυκτὶ γενέσθαι, καὶ τόπον ἐπιτήδειον ἐφευρίσκοντα τὸ
 5 ἴδιον στράτευμα ἀποκρούσαι. ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰς δύο καὶ τρία χω- P. 161
 ρία, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐρευνήσοντες τροφὰς διασκορπίζονται,
 εἰκὸς δὲ ἐστὶ καὶ τὸ λεγόμενον φοῦλκον εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἴστα-
 σθαι· δεῖ τὸ ὑπὸ σέ στράτευμα διχῆ διελεῖν, ἀσφάλειαν ποιού-
 μενος, μὴ φωραθῆναι ἢ διαγνωσθῆναι σε παρὰ τῶν ἀνερευνών-
 10 των πολεμίων τοὺς λόγους, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον ἐνεδρευ-
 θῆς· καρτερῆσαι δὲ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἄχρι ἑνδεκάτης ὥρας τῆς Divisio diei
 ἡμέρας, ἥδη τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν ὄντος. καὶ εἰ μὲν ὑποστρέ- in horas XII.
 ψειεν, ὡς ἔθος ἐστὶ, τὸ φοῦλκον ἐν οἷς χωρίοις ἀλλίζονται οἱ
 ἑταῖροι αὐτῶν, ἐν τοῖς μήκοθεν χωρίοις ἀποστελεῖς οὓς ἔμπρο- B
 15 σθεν διεχώρισας, ὅπισθεν αὐτῶν ἐπακολουθῶν, καὶ ἐκ τοῦ σύν-
 εγγυς αὐτοῖς παρεπόμενος. καὶ ὡς ἂν ἡ τοῦ τόπου θέσις δίδωσι,
 λάθρα καὶ ἄνευ κραυγῆς δξέως πορευόμενος ἀπόκρυψον ἑαυτὸν, Fol. 405 r.
 ἕως οὗ ἔγγιστα γένη τῶν χωρίων. ὅτε δὲ οὐ δυνατόν ἐστιν ἀπο-
 κρύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ ῥύακος τὸν ὑπὸ σέ λαόν, ἀλλ' ἀνάγκη εἰς
 20 φανερόν γενέσθαι· τότε σὺν ἰππασίᾳ νεανικῇ κατὰ τῶν εἰς τὰ
 χωρία ὄντων πολεμίων ἡ ὁρμὴ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέν-
 των γενέσθω. καὶ ἀδοκῆτως τούτοις ἐπιθέμενοι καὶ ἀναιρήσουσι
 πολλοὺς, τινὰς δὲ καὶ ζῶντας ἀνδραπόδων λόγῳ κατὰσχωσιν.
 εἰ δὲ καὶ τὸ φοῦλκον τὸ εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἔξωθεν τῶν χωρίων C
 25 ἔτι ἴσταται, κατ' αὐτοῦ πρῶτον τὴν ὁρμὴν ποιείτωσαν περὶ δυ-

se necesse est. Qua re cognita ac perspecta, debes, o dux, cum prudenti cogitatione insidias illis facere, et exercitum nocte propius admotum loco idoneo, si inveneris, occultare. Frumentatoribus non in duos tresve vicos, sed in plures dilapsis, si probabile est, stationem, quam fulcrum vocant, ad tutandos eos praesto esse, oportet tuam manum bipartiri; cura adhibita, ne animadvertare dignoscereve ab hostibus latibula scrutantibus, tuque potius ab illis circumveniri: perstare autem in latibulo usque ad undecimam diei horam, sole iam ad occasum vergente. Tum, quando statio, ut solet fieri, se recipere coeperit ad vicos, in quibus socii eorum consederunt, ad vicos illos remotiores praemitte milites, quos ante selegisti: ipse postea move, ex propinquo subsequens. Ac perinde ut se natura loci dederit, clam, et silentio, et contente ambulans abde te, donec proxime ad vicos accesseris. Aut si facultas nulla est occultandi iuxta rivum manum tuam, neque abesse potest quin in conspectum cadat, tunc equis acriter citatis a praemissis antesignanis in hostes, qui intra vicos sunt, fiat impressio. Quos si de improvviso aggrediuntur, obtruncabunt multos, quosdam etiam vivos abstrahent in servitum. Quod si statio ad tutandos illos disposita etiamtum extra vicos agit, prius in illam circa occasum

σμάς ἡλίου, ὡς ἔφη, οἱ ἔμπροσθεν ἀπασταλέντες. καὶ σοῦ
 ὀπισθεν παρεπομένου μετὰ τοὺς προηγουμένους σου, πρὸς πόλε-
 μιον συμβαλεῖν συντεταγμένος, καὶ αὐτὸς δομήσεις κατ' αὐτῶν,
 καὶ καταγωνίση τούτους τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. εἰ δέ γε οἱ τῶν
 πολεμίων ἀρχηγοί, οἱ ἐκεῖσε ὄντες, πολλὴν ἔχοντες δύναμιν, 5
 συστῆναι δυνήθῳσι, καὶ τὴν ἤτταν ἀνακαλέσασθαι ἀγωνίσωνται,
 ὅπερ ἀδύνατόν ἐστι, τῆς νυκτὸς ἤδη ἐπιλαμβανομένης οὐδὲν συμ-
 D βῆσεται σοι τῶν ἐναντίων. οὕτως τοίνυν ποιούντός σου, καὶ θαν-
 μιάσονται καὶ πτοηθήσονται σου οἱ πολέμιοι, καὶ οὐκ ἀδεῶς θαυρή-
 ρουσιν ἐξέρχεσθαι τοῦ φωσσάτου αὐτῶν· κἀντεῦθεν ἀνάγκη τού- 10
 τους τροφῶν ὑστερημένους πρὸς τὴν ἰδίαν παλινοσῆσαι χώραν.

P. 162 ΚΕΦ. κγ'. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων, καὶ τῆς κατασχέσεως
 κλεισοῦρας.

Ἐποστρεφόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἰδίαν ἐπειγομένων
 καταλήψεσθαι, δέον τὰς περικὰς δυνάμεις πρὸς τὰς κλεισοῦρας
 Fol. 405 v. προαποστείλαι, καὶ τὰς ὁδοὺς, δι' ἧς μέλλουσι διελθεῖν, κατα-
 claustra li- σχεῖν. δι' οἷας γὰρ ὁδοῦ διελθεῖν βουληθῶσιν, ἀπὸ τε τῶν ἐν 15
 Orientem. Σιλευκίᾳ κλεισοῦρῶν καὶ τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος, καθὰ
 B τὰ Ταυρικὰ ὄρη τὴν τε Κιλικίαν διορῶζουσι, Καππαδοκίαν τε καὶ
 Λυκανδόν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ παρακείμενα Γερμανικίαν
 τε καὶ Ἀδατῶν, καὶ τὸ Καησοῦν καὶ τοῦ Λαουθᾶ, Μελιτήνην
 τε, καὶ τὰ Καλούδια· καὶ τὰ πέραθεν τοῦ Εἰσγράτου ποταμοῦ 20
 διορῶζοντα τὴν τε τοῦ Χανζῆτι λεγομένην χώραν καὶ τὴν πολεμίαν

1. ὡς ἔφη. Vid. supra 153. C. 19. Ἀδατῶν. Vid. notas.

solis, quemadmodum demonstravi, praemissa turma impetum faciat. Dein-
 de tu quoque antesignanos tuos a tergo insequens, ut eris ad praelium
 committendum instructus, invade illos, et Christi gratia eos debellabis.
 Ac si hostium duces, qui ibi praesunt, quod militibus abundant, ideo con-
 firmare sese possunt, damnumque resarcire conantur suum, tametsi id
 quidem fieri parum potest, tamen sic quoque nocte occupante nihil adversi
 eveniet. Ita si egeris, et admirabuntur et formidabunt te hostes, neque
 impune audebunt ex castris egredi: unde necesse est eos, commeatu de-
 stitutos, ad proprios reverti fines.

CAP. XXIII. De discessu hostium, et claustrorum occupatione.

Si se recipiunt hostes, ad suosque fines pervenire properant, oportet te
 peditatum ad claustra praemittere, et vias, per quas transituri sunt, occu-
 pare. Per quam igitur viam iter facere in animo habeant, a claustris
 Seleuceis usque in provincia Anaticorum, qua Tauri iuga Ciliciam,
 Cappadociam, Lycandum disterminant: ad haec, qua Germaniciae, Adatae,
 regionibus Caesun et Dautha, Melitenaee, et Caludiis imminet: item qua
 trans flumen Euphratem agrum Chanxiti vocatum et terram hosticam Ro-

ἄκρι Ῥωμανοπόλεως· ἐν ὅλοις τοῖς τοιούτοις θέμασι, δι' οἷας
 ἂν ὁδοῦ ὑποστρέφοντες διελθεῖν πρὸς τὴν ἰδίαν βουληθῶσιν,
 ἀδυστάτως τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ τὸν κατ' αὐτῶν ἐπελήθητι
 διαθέσθαι πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν εὐρήσεις τῇ αὐτοῦ χάρι-
 5 τι. ἦνίκα δὲ πρὸ τεσσάρων σταθμῶν ἦτοι ἀπλήκτων ἐπιγνῶς
 τὴν ὁδόν, δι' ἧς ὤρμησαν οἱ πολέμοι, σοὶ μὲν τῷ τοῦ παντὸς
 λαοῦ ἡγεμόνι τάχει πολλῶ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι προσήκει,
 καὶ καταλαβεῖν τὰς πεζικὰς δυνάμεις, τὰς ἐν τῇ κλεισοῦρα ἀπο-
 σταλείσας· καταλιπεῖν δὲ τὸν κρείττονα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν,
 10 πρὸς τὸ παρατρέχειν αὐτοῖς, διὰ τὰ ὄπισθεν κοῦρσα καὶ τὰς
 ἐκδρομὰς αὐτῶν. ἔχειν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ λοιπὸν ἵππικὸν
 στρατεύμα, πειθόμενον τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διορισασθαι αὐτὸ,
 ὡς ἦνίκα οἱ πολέμοι ὡς ἀπὸ δύο ἀπλήκτων τῇ κλεισοῦρα πλησιά-
 σωσι, καὶ αὐτὸν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος διελθεῖν, καὶ D
 15 καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τόπῳ ὃ κατ' αὐτῶν ἐξαρτύεται πόλεμος. σοῦ
 δὲ καταλαμβάνοντος ἐν τῇ κλεισοῦρα καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις ἐνου-
 μένου, δέον σπουδάσαι, καὶ ἕτερον μάλιστα πεζικὸν λαὸν ἐπι-
 συνάζει, ὅσον ἂν δυνηθῆς· παραινέσαι τε αὐτοῖς παρῴρησι, πρὸς
 ἀνδρείαν αὐτοὺς ἐπαλειφῶν καὶ εὐτολμίαν, ἐποτρύναι δὲ καὶ τὸ Fol. 406 r.
 20 πρᾶνθυμον αὐτῶν, οἷα στρατηγὸς ἄριστος, μελισταγεῖ παραινέ-
 σει, „Ἄνδρες,” λέγων, „Ῥωμαῖοι, στῶμεν ἀκλινῶς καὶ ἐδραίως·
 στῶμεν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως. δεῖξωμεν ἐχθροῖς βροχλονα καὶ
 ἰσχόν· δεῖξωμεν, ὡς πρὸς κρείσσονας τὴν ὁρμὴν ἔχουσιν, ὡς P. 163
 πρὸς τοὺς βύλλειν μᾶλλον ἢ βύλλεσθαι μέλλοντας παρατάττον-

manopolim usque separant: in omnibus his provinciis, quascunque via in
 reditu iter ad fines suos facere constituerint, ibi sine ulla dubitatione ma-
 tura dimicationem expedire adversus illos, iuvante Deo, eiusque gratia
 victoriam reportabis. Ac si longius quam quatuor mansiones sive castra
 abes, cognostique viam, qua hostes discesserint, convenit, te, totius exer-
 citus duce, magna celeritate adhibita illos praevertere, et ad peditatum,
 iam ad claustra praemissum, te conferre: relinquere autem ex caeteris du-
 cibis praestantissimum, qui illos insequatur, ne a tergo latrocinia excur-
 sionesque faciant. Is habere debet secum reliquas equestres copias, imperio
 suo parentes, easque sic ducere, ut, quando adversarii duo circiter castra
 a claustris aberunt, ipse cum omnibus copiis transeat, in eumque locum se
 conferat, ubi praelium adversus illos instruitur. Te autem, postquam ad clau-
 stra veneris, coacto in unum locum peditatu, operam dare oportet, ut praete-
 rea alteram peditum aciem, quam plurimorum possis, cogas. Hos excita-
 bis verbis fortibus, ad virtutem atque audaciam acies, alacritatem eorum,
 quod optimi ducis est, melliflua hortatione incendes. Dices: „Commilito-
 nes Romani, stemus intrepide et firmiter: stemus viriliter et animo magno.
 Ostendamus hostibus brachium et vim; ostendamus, quod in fortiores im-
 petum fecerint, quod constiterint adversus illos, qui illaturi potius sint

ται. μὴ γὰρ λίθος φύσις αὐτοῖς, ἢ χαλκός, ὡς μὴ τραύματα δέχασθαι· μήτε ἐκ σιδήρου τὸ σῶμα, ὡς μὴ τῷ κόπῳ ἐκλύεσθαι καὶ ἀποναρκαῖν.“ προσέτι τούτοις ὑποδεικνύων καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχέρειαν, ἐν ᾧ μέλλουσι πρὸς μάχην παρασκευασθῆναι, καὶ ὅσῃν αὐτοῖς παρέχει βοήθειαν. μετὰ δὲ τὸ καλῶς αὐτοὺς 5 παραθῆξαι καὶ διεγείρει, καὶ προθυμοτέρους καὶ εὐτολμωτέρους ἐργάσασθαι, καταστήσεις αὐτοὺς ἐν οἷς τόποις ὀφείλουσι τοῖς Β ἐχθροῖς μάχεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρέων καταλαβεῖν θέον, καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς κρατῆσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι. ἐν οἷς δὲ καὶ ἰππεῖς ἐγγωρεῖ σὺν τοῖς πεζοῖς μάχεσθαι, καταστή- 10 σεις καὶ αὐτοὺς ἐν ἐπιτηδείοις τόποις. ἐν πάσαις δὲ σου ταῖς παρατάξεσιν ἀρχηγούς τῶν χρησίμων ἐπιστήσῃ σε δεῖ, καὶ ἅλλα πάντα φυλάξαι καὶ πρᾶξαι, ὅσα ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου περὶ τοῦ, πῶς δεῖ τοῖς πολεμίοις ἐν ταῖς δυσχωραῖς μάχεσθαι, ἐξεθέμεθα. τῶν δὲ πολεμίων πλησίον καταλαμβανόντων, καὶ αἰσθημένων 15 τῆς παρὰ σοῦ γενομένης ἀσφαλείας ἐν τῇ ἑδῷ, καὶ ὡς ἀμήχανον C διελθεῖν αὐτοὺς, εἴπερ παραβολώτερον τοῦτο τολμήσουσι πρᾶξαι, οὐκ εὐτυχῶς αὐτοῖς τὸ βούλευμα παραστήσεται. ἀλλὰ παρὰ τοῦ σοῦ λαοῦ δηγούμενοί τε καὶ συμπνιγόμενοι, καὶ ἄκοντες τὰ Fol. 406 ν. νῶτα δώσουσι, σπεύδοντες δι’ ἐτέρας ὁδοῦ τὴν ἰδίαν καταλή- 20 ψεσθαι. τούτων δ’ οὕτως ὑποστρεφόντων ἀγεννῶς καὶ ἀκόσμως, ὁ λαός σου, τούτους θεώμενος, ὅσης χαρῆς καὶ θυμηδίας πλησθήσονται, λόγῳ παραστήσῃ τοῦτο ἀδύνατον. τῶν οὖν πολεμίων, ὡς λέλεκται, ὑποστρεφόντων, τότε καταδίωξον ὀπισθεν

14. ἐξεθέμεθα. Vid. supra 122.

ictus quam passuri. Non est ex lapide natura illorum, aut ex aere, ut vulnera accipere non possint: neque ex ferro corpus, ut laboribus non frangatur, neque torpeat.” Adhaec monstra illis locorum, ubi ad praelium adornabuntur, difficultatem, et quantam iis opem latura sit. Ita ubi illos probe acuiti atque excitasti, paratiores et audentiores factos constitues in quibus locis debent cum hostibus configere. Ac primo quidem fastigia montium occupare necesse est, itineraque omnia obsidere ac firmare. Equites peditibus admixti sicubi configere possunt, hos quoque locis idoneis constitues. Debes denique singulis tuis aciebus duces probos praeficere, caeteraque omnia observare et facere, quae a principio commentarii, in capite de praelio cum hostibus in locis asperis conserendo, exposuimus. Ubi propius accesserint hostes, si de praesidiis tuis in via collocatis, deque difficultate transeundi certiores facti, nihilominus audacter perrumpere audent, parum prospere succedet iis hoc consilium. Quippe contriti et compulsi a tuis copiis vel inviti terga vertent, aliaque via in suos fines pervenire festinabunt. Quos sic ignaviter et indecore revertentes si conspicit tuus exercitus, laetitia atque voluptate complebitur, magis quam verbis dici potest. Tu autem hostes sic, ut demonstratum est, abeuntes insequere a tergo,

αὐτῶν, ἔμπροσθεν ἀποστέλλων ἵππεῖς μετὰ ταχέων ψιλῶν· καὶ αὐτὸς δὲ δευτέρον περιπατῶν τοῦ καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐπιχειρήσει· οἱ δὲ ἔχθροὶ διὰ τὸ φεύγειν αὐτοὺς, τάχει τὰς δυσχωρίας διελεύσει καὶ τὸν ἐν αὐταῖς διαφυγεῖν πόλεμον, καὶ τὴν ἰδίαν καταλάβει· ἐπεὶ πλησίον τῆς κλεισοῦρας γενήσονται, τοῦθ' ὑποπτεύοντες, πρὸς τὸ μὴ πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰς περικὰς τάξεις γενέσθαι, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν κατασχέειν· ἂν ἐν νυκτὶ τὴν ὁδοιορίαν πειραθῶσι ποιήσασθαι, συντόμως τούτους καταλάβης, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀτονησάντων ἀπὸ τῆς χρονίας ὁδοιορίας, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκλειοπέτων ἐπιτύχης, νυκτὸς ὁδοιοροῦντων· καὶ εὔρες, στρατηγέ, τὸ αἰ σοι ἐπιζητούμενον. καταλαμβάνοντός σου δὲ τούτους νυκτὸς, δεῖον παραντίκα πόλεμον συνάψαι εἰς τὸ λεγόμενον σάκα, μετὰ πεζῶν, συνεπακολουθούτων αὐτοῖς καὶ ἵππέων. ἐτέρους δὲ τῶν ψιλῶν μεθ' ἵππέων ἐνθεν ἀρκείθειν τῆς ὁδοῦ ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων ἀπόστειλον, καὶ ἐκ πλαγίου καὶ αὐτοὺς πόλεμον προσβαλεῖν πρόσταξον. καὶ οὕτως ποιῶντός σου, οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι, ἀλλὰ πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσι. καὶ εἰ τοῦτο νυκτὸς πράξουσι, καταδίωξον αὐτοὺς, καὶ τελείῃ τούτους παραδώσεις ἀφανισμῶ.

P. 164
Saca.

ΚΕΦ. κδ'. Περὶ νυκτοπολέμου.

20 Εἰ δὲ εἰς ἑτέραν ἔλθῃσι βουλήν, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, βλυσιτελοῦσαν, καὶ ἤνικα σε καταλαβόντα αἰσθῶνται νυκτὸς ἀπληκῆσωσι, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, τότε νυκτοπόλεμον κατ' αὐτῶν ἐργάση. πλὴν οὕτως σε τὸν κατ' αὐτῶν χρὴ διαθεῖναι πρό-

praemiis equitibus cum velitibus expeditis: ipseque celeriter itinere facto assequi illos propera. Adversarii qui fugiunt, ut angustias, vitato in illis certamine, festinanter transmittere, in suosque fines pervenire possint: cum propius ad claustra accesserunt, verentes, ne iterum se praevertat peditatus noster, iterque suum occupet: si conantur noctu viam pergere, sine mora illos assequeris, equis eorum diuturnitate itineris attritis: ipsosque exhaustos per noctemque ambulantes deprehendens, id, o dux, quod semper quaesivisti nactus es. Utque primum eos assecutus es noctu, evestigio oportet signa inferre praesidio quod vocatur saca, idque per pedites, quos subsequatur equitatus. Alios velites cum equitibus praemitte per utrumque latus viae, qui hostibus praecurrant, eosque iube ex transverso impetum facere. Ita si egeris, resistere non poterunt, sed in fugam se coniciant. Quod si noctu faciunt, persequere, et summo exitio illos trades.

CAP. XXIV. De dimicatione nocturna.

Si vero in aliam cognitionem veniunt, sibi, secundum ipsos, salutarem, et, adventu tuo cognito, sub noctem tabernaculis statutis consistant, tunc pugnam nocturnam cum illis committes. Praelium autem instruere

λεμον. οὐ μὲν ἐκ τῶν ὀπισθεν μετὰ πεζικῆς παρατάξεως τὴν προσβολὴν ποιήσεις. τὰς δὲ λοιπὰς πεζικὰς τάξεις διελεῖν χρὴ εἰς ἕξ μερίδας, καὶ τρεῖς μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἐκ πλαγίου αὐτῶν, τρεῖς δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον καταστήσαι, εἶγε εἰς μῆκος ἢ τοῦ τόπου θέσις τὸ ἐαυτῶν ἄπληκτον καταστήσαι καταναγκάσει, 5
 C ἀπεχούσας ἀλλήλων ὥσει τόξον βολὴν, ἢ καὶ μικρὸν ἔλαττον· μόνην ἀνεωγμένην καὶ ἀφύλακτον καταλιμπάνουσαι τὴν ὁδόν, τὴν πρὸς τὰ οἰκεία τοὺς πολεμίους διασώζουσαν· ὅπως σφοδρωτάτου αὐτοῖς ἐπιτεθέντος τοῦ πολέμου, καὶ τὴν ὁδὸν ἀνεωγμένην ἐφευρίσκωσι, καὶ ἀπάτη τοῦ διασωθῆναι καὶ τὸν πόλεμον 10
 διαφυγεῖν καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν, ἐπιβῶσι τῶν ἵππων, καὶ δι' αὐτῆς πρὸς φυγὴν ὁρμήσωσι, μόνην ἕκαστος τὴν ἰδίαν περιποιούμενος σωτηρίαν. εἰ δὲ οὐκ ἐπίμηκες πεποιήκεσαν τὸ ἐαυτῶν ἄπληκτον, ἀλλ' ἢ τοῦ τόπου θέσις κυκλοτερεῖς αὐτὸ ἀπειργάσατο, χρὴ σε τὰς πεζικὰς ἰσάνατα παρατάξεις γυροῦσθαι, παρα-15
 D ἔφημεν, τὴν ὁδὸν ὑπέτον καὶ ἀνεωγμένην καταλιπεῖν, τὴν πρὸς τὰ ἴδια τούτων φέρουσαν. μετὰ δὲ τὸ διατάσσασθαι τοὺς πεζοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, παραπληκεῦσαι τοῖς πολεμίοις προστάξεις, καὶ πρὸς εἰς πλῆθος ἀνάψαι πολλά. ἐν μὲν δὲ ἐκάστη παρατάξει 20
 τῶν πεζῶν καὶ ἄρχοντα καταστήσεις τῶν χρησίμων καὶ ἀνδρείων· οὐδὲν αὐτοῖς δὲ ἵππεῖς ἐν μὲν ἐκάστη παρατάξει, ἐκ τῶν ὀπισθεν
 Fol. 407 v. ἰσταμένους, εἶγε καὶ ὁ χῶρος δίδωσιν, ἔχοντας ἀρχηγοὺς ἀνδρας ἀξιολόγους. πέθεσθαι τε αὐτοῖς προστάξεις καὶ ἅπαντα τὸν
 P. 165 λαὸν τῶν πεζικῶν τάξεων. μετὰ δὲ τὸ οὕτως παρασκευασθῆναι, 25

oportet adversus illos in hunc modum. Tu a tergo cum pedestri acie signa inferes. Reliquos pedestres numeros distribui oportet in partes sex, tresque per obliquum e dextro latere hostium, tres ex sinistro locari, si quidem eos natura loci castra in longitudinem porrigere coëgit: distent autem hae acies inter se quasi sagittae iactum, aut paulo minus, solamque apertam et incustoditam relinquunt viam illam, qua ad patriam salutemque adversarii pervenire possint: ut, acerrimo impetu in eos facto, et viam apertam inveniant, et spe falsa inducti, se incolumes pugnam effugere dumque pervenire posse, conscensae equis ea fugae se committant, tantumque suae quisque salutis rationem habeat. Si non in longitudinem porrexerunt castra, sed locorum situs orbiculata ea effecit, oportet te pedestres acies circumcirca collocantem iubere, ut ad pugnam se parent: solum autem, ut docuimus, illud iter liberum et apertum relinquere, quod ad adversariorum fines ducit. Postquam peditatum in hunc modum instruxeris, iube eum non procul ab hostibus considerare, ignesque magno numero accendere. Porro in unaquaque pedestri acie praefectum constitues probum et fortem virum: item cum illis equites ad singulas acies, qui a tergo subsint, si per locum licet, cum ducibus idoneis. His obtemperare iubebis omnes milites, etiam pedestrium acierum. His ita administratis, deligi oportet velites

διαχωρίσαι χρη̄ τῶν ψιλῶν ἀνδρείους καὶ ταχεῖς τοῖς ποσὶ, καὶ ἔμπροσθεν ἄποστεῖλαι, τοῦ σιγῆ κατελθεῖν, καὶ ἔγγιστα τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ διορίσασθαι αὐτοῖς, ἵνα πρῶτον μὲν οἱ ἐν τῷ μέσῳ ἰστάμενοι τὴν προσβολὴν ποιήσωσιν, εἰθ' οὕτως 5 οἱ ἔμπροσθεν. καὶ εἰ μὲν ἔξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ τοῦ τόπου θείσις ὑψηλοτέρως φέροι, τὰς πεζικὰς τάξεις κατὰ τῶν πολεμίων * βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι τοῖς ἐκ χειρῶν καὶ σφενδονῶν λίθοις καὶ τόξοις ἄνωθεν ἔξ ἑκατέρων, εὐχερῶς καταλυθήσονται. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχει ἢ τοῦ τόπου θείσις, ἀλλ' ἔξ ἐνὸς μέρους τὸ ὑψηλὸν 10 ὑπέρκειται, καὶ ὡσαύτως ἐκεῖθεν εὐχερέστερον τῶν λίθων καὶ Β τόξων τὰς βολὰς κατ' αὐτῶν πεμπέτωσαν. πλὴν ἐκ τοῦ ἐφομάλου ἐπιμελέστερον ἔχεσθαι δεῖ τῆς μάχης. εἰ δὲ βουλευθῶσιν οἱ πολέμιοι ἐπιβῆναι ἵππων, καὶ κατ' αὐτῶν ὀρμηῆσαι, οὐδὲν μὲν τοῖς ψιλοῖς δεινὸν ἐργάζονται, τοῦ τόπου βοηθοῦντος αὐτοῖς. 15 ἔαντοῖς δὲ μᾶλλον μεγάλην προξενήσουσι βλάβην. συγκαταβήτωσαν δὲ πῦσαι αἱ πεζικαὶ τάξεις ἔξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ σαλπισύτωσαν ἅπασαι μετὰ κρηνγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ. ἔπειτα καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκ τῶν ὀπισθεν ἰσχυρῶς ἀψάτω τοῦ πολέμου. καὶ εἰ ἔτι καρτεροῦσιν οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσιν, 20 οἱ ταχεῖς ψιλοὶ καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες παρορηθῆτωσαν C παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, ἔνδον εἰς τὰς σκηνὰς χωρῆσαι τῶν πολεμίων. εὐχερὲς γὰρ τοῦτο ἔσται αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου Oppugnatio σκληρότητος. καὶ ἡνίκα ἀρξῶνται ἀναλαμβάνειν ἵππους ἢ ἡμιό- tabernaculo- rum.

6. φέροι — πολεμίων. Videtur deesse aliquid: nisi, vis coniungere τάξεις cum φέροι et κατὰ τ. πολ. 18. ἀψάτω. Fort. ἀψάσθω, vel ἀναψάτω, sequente accus. Vid. tamen 166. D.

fortes et velocissimos, eosque praemitti, ut silentio progressi quam proxime ad hostes accedant, sic edocti, ut primo qui iuxta medium agmen sint, impetum faciant, deinde qui a fronte. Quod si ex utroque latere locus fastigium habet, pedestres acies in hostes... adversarii manualibus et fundalibus saxis, sagittisque utrimque ex locis superioribus appetiti, nullo negotio disiciuntur. Si non sic se habet locorum situs, sed ex altera duntaxat parte fastigium imminet, similiter inde facilius saxa et sagittae in illos adiciuntur. Sin autem in planitie res geritur, maiori cautione ineunda pugna est. Hostes si volunt consensu equis in nostros impetum facere, velicibus a loco adiutis incommodum nullum inferent, sed se ipsi potius magno afficient malo. Omnes autem pedestres copiae eodem tempore decurrere utrimque debent, tubisque concinentibus clamorem et barritum tollere. Deinceps dux quoque a tergo acriter praelium committat. Ac si perseverant adversarii neque fugae se commendant, expediti velites et praemissi antesignani ducum hortationibus incitandi sunt, ut usque in tabernacula hostium penetrent. Id facile erit factu, propter salebras loci. Ita ubi occiperint manus iniicere equis, nullis, instrumento hostium, homines-

Fol. 408 *τ. νους καὶ πράγματα τῶν πολεμίων, καὶ ἀνθρώπους ἀνδραποδίζειν, καὶ ἀρχὴ τοιαύτη γένηται, ὁρμήσουσιν ἅπαντες εἰς τὴν τοιαύτην διαρπαγὴν, καὶ ἀφειδῶς ἔνδον χωρήσουσι τῶν σκηνῶν, ξίφει αὐτοὺς κατακόπτοντες. καὶ τότε πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσιν ἅπαντες, ὅσοι μὲν ἰσχύσουσιν ἐπιβῆναι ἵππων, οἱ δὲ καὶ πεζῇ, 5 ὡς ἂν δυνηθῶσιν ὄρεσι τε καὶ φάραγμα κρυβῆναι, καὶ σωτηρίας*
D *τυχεῖν. καὶ εἰ τοιοῦτον τῇ βοήθειά τοῦ Θεοῦ γένηται τὸ τοῦ πο-
 λέμον πέρυς διὰ πρεσβειῶν τῆς παναγράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ
 Θεοτόκου, δόξαν μὲν οἱ ἄγιοι βασιλεῖς λήψονται, καὶ κράτος
 ἔπαν τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα· μηκέτι τῶν πολεμίων κατὰ πρόσ- 10
 ωπον αὐτῶν στήναι δυναμένων. εἰ δέ γε ὀμαλοῦ ἐπιτύχωσι χώ-
 ρου τῆς ἡμέρας ἐπιφαινούσης, καὶ εἰς αὐτὸν καταλύσῃσι, τὰς
 σκηναὺς πηξάμενοι, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐν τῷ τοιοῦτῳ τόπῳ τὸν ἐν
 νυκτὶ πόλεμον ἀρμόζει γενέσθαι· δεῖ τὸν στρατηγὸν μετὰ πασῶν*
P. 166 *τῶν πεζικῶν τε καὶ ἱππικῶν δυνάμεων ἔμπροσθεν πάλιν γενέσθαι, 15
 καὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ὄρων κατασχεῖν, καὶ τὴν διάβασιν τῆς
 ὁδοῦ ὁμοίως ἀσφαλίσασθαι. καὶ ἐπεὶ πᾶσαι, ὡς ἔφημεν, αἱ
 ὁδοὶ αἰ πρὸς τὴν πολεμίαν εἰσύγουσαι διὰ τῶν ὄλων ὧν ἀπρι-
 θμησάμην θεμάτων καὶ οικείοις ὀφθαλμοῖς ἐθεασάμην, δύσβα-
 τοὶ τυγχάνουσιν ἐν ὄρεσι τοῖς διορίζουσι τὰς ἄμφω χώρας, σπεῦδε 20
 προκαταλαβεῖν τὴν διάβασιν αὐτῶν, καὶ τὸν κατὰ πρόσωπον
 αὐτῶν ἀδιστακτικῶς διατίθει πόλεμον. καὶ χάριτι Χριστοῦ τοῦ
 Θεοῦ ἡμῶν ὑπερισχύσεις αὐτῶν, καὶ τούτους καταβαλὼν τελείῳ
 παραδώσεις ἀφανισμῷ.*

18. ὄλων] ὄπλων codd.

que in servitutum redigere, semelque harum rerum initium factum est, omnes ad eiusmodi direptionem ruent, caecoque impetu tentoria invadentes, obsistentes gladiis concident. Tum vero omnes in fugam se conicient, quibus facultas fuit in equos insiliendi, alii quoque pedibus, prout in montes et convalles abdere se quisque poterit, ad salutemque pervenire. Quod si, Deo iuvante, per intercessionem incontaminatae matris eius Deiparae eiusmodi finem habet praelium, et gloriam sancti Imperatores, et firmamentum universae Romanorum copiae assequuntur: neque enim amplius contra illas stare hostes poterunt. Quod si, diluculo propatulum locum nacti, ibi constitutis tabernaculis consederint, neque adeo expedit, in eiusmodi loco dimicationem nocturnam fieri: oportet ducem cum pedestribus equestribusque copiis omnibus hostes iterum praevertere, montiumque fastigia occupare, atque viam, qua transituri sint, denuo intercludere. Et quoniam, ut docuimus, universae ad barbariem ducentes viae in omnibus quas enumeravi propriisque oculis lustravi provinciis, difficiles sunt per montes utramque regionem disterminantes, propra praeeoccupare eorum transitum, et ad signa aperte illis inferenda fidenter instrue copias. Et Christi Dei nostri gratia superabis, illosque disiectos extremo trades exitio.

ΚΕΦ. κς. Περὶ τέταρτος κατασχέσεως ὁδοῦ, τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυο-Β
χωρίαν ἀποταλούσης.

Εἰ δέ γε ἡ ὁδὸς, ἣν ὑποστρέφουσιν, εὐρεθῆ φέρουσα τοῖς τοῖς 408 γ.
πολεμίοις ἐκ τῶν ἄνωθεν, καὶ ἐφόμαλός ἐστι, μὴ ἔχουσα δυσχω-
ρίας, τοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀντιστῆναι· ἀλλ' ἤνικα πρὸς
τὸ καταφερὲς ἐπικλίνει, τότε στενὴ καὶ δύσβατός ἐστι, συγγέλου-
5 σα τὴς παρατάξεις αὐτῶν, καὶ ὀλίγους διέρχεσθαι ἀναγκάζουσα, Ο
καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως παρασκευάζει ἐπακολουθεῖν, καὶ διέρχε-
σθαι· ἐν κείνοις τοῖς στενωποῖς δέον πεζικὰς τάξεις καταστήσαι
ἔνθεν κἀκεῖθεν τῶν πολεμίων, δύο μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν, δύο δὲ
10 τῶν ὀπισθεν εἰς λόχον καταστήσαι πεζικοῦ λαοῦ δύναμιν, μεθ' ὃ
ἐπιπέων καὶ ἄρχοντος ἀνδρείου καὶ ἐμπειροτάτου (εἴπερ τὸ λεγόμε-
νον σάκα αὐτῶν ἄνωθεν κατέλιπον, ἵστασθαι καὶ τὴν ὁδὸν φυ-
λάττειν)· ἀλλὰ μὴ σύνεγγυς, πρὸς τὸ μὴ διαγνωσθῆναι. καὶ εἰ
μὲν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι ἄνωθεν πρόθυμοι εἰσι παρασυνά- D
15 ψαι πόλεμον, ἤνικα αἱ κάτωθεν παρατάξεις ἡμῶν ἱστάμεναι κα-
τὰ τῶν ἔμπροσθεν διερχομένων πολεμίων τὴν προσβολὴν ποιή-
σονται, ἔξερχέσθωσαν καὶ οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι πεζοὶ τε
καὶ ἵππεις, καὶ συναπέτωσαν πόλεμον μετ' αὐτοὺς κατὰ τῶν
πολεμίων. εἰ δὲ οὐ θαρσύνουσι οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι κατ'
20 αὐτοῦ ἐπελθεῖν κάτωθεν, σάκα εἰς ἐφόμαλον τόπον ἱσταμένον,
καρτερήσωσιν εἰς τὸν λόχον. καὶ ἐπεὶ αὐτὸ διελθεῖν κατεπέγεται Hostes per
καὶ τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν (οὐ γὰρ ἐστὶ τῶν ἐνδεχομένων, ἐκεῖ- clivum des-
σε ἐπὶ πολὺ ἵστασθαι), ἤνικα τῆς εἰς κατάβασιν φερομένης ὁδοῦ oppugnandi.
P. 167

CAP. XXV. De alio modo occupandi viam, quae in descensu difficultatem
habet.

Si autem via, qua recedunt, invenitur ascensum hostes versus habere,
esseque plana absque salebris, ut a fronte aggredi illos nequeas: ubi vero
in vallem se demittit, ibi arcta atque aspera est, ordinesque eorum confun-
dit, ut pauci duntaxat transire possint, reliqui deinceps sequi atque trans-
mittere cogantur: in eiusmodi angustiis oportet pedestres acies ad utrumque
latus hostium constitui, binas a dextra, totidemque laeva, relicto inter illas
intervallo. Item a tergo eorum in insidiis colloca pedites bene multos cum
equitatu atque duce fortis et peritissimo (si quidem praesidium quod saca vo-
catur, in locis superioribus reliquerunt, ut stet viamque observet): neque
tamen nimis prope, ut animadverti non possint. His superne in latebris
locatis, intentisque ad praelium conserendum, quando acies nostrae infe-
rius constitutae in agmen hostium praetereuntium impetum fecerint, item
qui in insidiis subsederunt milites equitesque coorti, simul cum illis pugnam
capessant adversus hostes. Quod si qui in insidiis consederunt, inde se
demittere non audent, quia saca in loco aequo constitit, contineant se in
latebris: sed quando id discedere ad suosque se recipere conatur (vix
enim credendum est, diu perstiturum), simul ac per clivum demittere se

ἐπιλάβηται, καὶ ξεροχέσθωσαν οἱ ἐν τῷ λόχῳ· καὶ τὴν ὁδὸν κατασχόντες καὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν αὐτῶν γενόμενοι, κατ' αὐτῶν ὀρμησάτωσαν. καὶ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι καὶ ἀμύνασθαι, παρ' αὐτῶν βαλλόμενοι, τοῦ τόπου αὐτοῖς ἐναντιουμένου· ἀλλὰ σπεύσουσι τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν, πολεμούμενοι ἐν τοῖς στενώμασι 5 παρὰ τῶν κάτωθεν ἡμῶν ἰσταμένων παρατάξεων, ἐπ' ἐλπίδι διελθεῖν, καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. ἀλλ' οὐδαμῶς τούτου ἐπιτύχωσιν, εἴπερ δὴ ὡς ἐξεθέμεθα ὃ κατ' αὐτῶν παρασκευασθῆ Ἰππόλεμος, μᾶλλον δὲ κατὰ κράτος ἠττηθήσονται, ἐπὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν αὐτῷ καὶ τῷ 10 ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τέλος σὺν Θεῷ τοῦ τακτικοῦ.

10. ἀντῶ. Leg. νίφ.

coeperit, provolent insidiatores: vnaque obsessa atque locis superioribus occupatis, in illos impetum faciant. Tunc, a militibus telis appetiti locique iniquitate pressi, resistere et repugnare non poterunt: sed, in angustiis ab aciebus nostris, quas inferius steterant, afflictati, suos assequi properabunt, spe transeundi domumque perveniendi. Atenim minime id illis succedet, si quidem eo quem exposuimus modo praelium adversus illos administratur, sed praeclare expugnabuntur, ope veri Dei nostri: cui gloria et potentia, cum Filio et Spiritu Sancto, nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Finis cum Deo libri de re militari.